

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**TUNCEL ALTINKÖPRÜ’NÜN
“SERÜVEN PEŞİNDE”
DİZİSİNDE YER ALAN EĞİTSEL
İLETİLER**

Yüksek Lisans Tezi

Hacer YILMAZ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Yasin Mahmut YAKAR

Erzincan/2019

TEZ BİLDİRİMİ

“Tuncel Altinköprü’nün Serüven Peşinde Dizisinde Yer Alan Eğitsel İletiler” isimli “**Yüksek Lisans**” tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

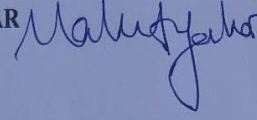
Hacer YILMAZ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hacer YILMAZ'a ait "Tuncel Altınköprü'nün Serüven Peşinde Dizisinde Yer Alan Eğitsel İletiler" adlı çalışma, jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

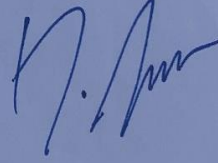
Danışman / Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Yasin Mahmut YAKAR

Jüri: Doç. Dr. Oğuzhan Yılmaz

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Yaşar ŞİMŞEK

TUNCEL ALTINKÖPRÜ'NÜN “SERÜVEN PEŞİNDE”

DİZİSİNDE YER ALAN EĞİTSEL İLETİLER

Hacer YILMAZ

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Temmuz 2019

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Yasin Mahmut YAKAR

ÖZET

Çocuklar için kaleme alınan eserlerde sunulan iletilerin çocuk okurun kişilik gelişiminde önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı Tuncel Altinköprü'nün çocuklar için kaleme aldığı *Serüven Peşinde* adlı dizisinde yer alan eğitsel iletileri ve bu iletilerin kategorilere göre dağılımını tespit etmektir. Literatürde Tuncel Altinköprü'nün eserleriyle ilgili herhangi bir çalışmanın var olmaması da bu çalışmanın hareket noktasını oluşturmaktadır. Doküman analizi deseniyle kurgulanan çalışmada Altinköprü'nün *Serüven Peşinde* adlı dizisi incelenen dokümanları oluşturmaktadır. Bu eserler önce betimsel analize tabi tutulmuş, ardından elde edilen veri seti üzerinde içerik analizi yapılmıştır. Tespit edilen eğitsel iletiler kategorilere ayrılmış, sonrasında bu kategoriler de alt başlıklara bölünmüştür. Ayrıca Tuncel Altinköprü ile eserleri ve eserlerini kaleme alma süreci ile ilgili yarı yapılandırılmış bir görüşme yapılmış, analizler yapılırken bu görüşmeden elde edilen verilerden yararlanılmıştır.

Çalışma sonucunda Altınköprü'nün eserlerinin eğitsel iletiler bağlamında zengin bir içeriğe sahip olduğu; bu iletilerin kişisel gelişimi destekleyen iletiler, toplumsal gelişimi destekleyen iletiler, ulusal gelişimini destekleyen iletiler, dinî gelişimi destekleyen iletiler, çevre bilincini destekleyen iletiler ve evrensel gelişimini destekleyen iletiler başlıkları altında yer aldığı ve Altınköprü'nün eserlerinin çocuğun kişisel gelişimine katkı sağlayabilecek iletiler içerdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: çocuk edebiyatı, fantastik edebiyat, eğitsel ileti, Tuncel Altınköprü, serüven peşinde.

**EDUCATIONAL MESSAGES IN “SERÜVEN PEŞİNDE” OF TUNCEL
ALTINKÖPRÜ**

Hacer YILMAZ

**Erzincan Binali Yıldırım University, Institute of Social Sciences,
Department of Turkish Education
M.A. Thesis, July 2019**

Thesis Supervisor: Assist. Dr. Öğr. Üyesi Yasin Mahmut YAKAR

ABSTRACT

The messages presented in the works written for children are thought to have a significant effect on the personality development of the child-reader. In this context, the aim of the study is to determine the educational messages and the distribution of these messages according to the categories in the series called Serüven Peşinde, written by Tuncel Altinköprü for children. The absence of any studies on the works of Tuncel Altinköprü constitutes the starting point of this study. In the study, which is designed with document analysis pattern, Altinköprü's Serüven Peşinde series constitutes the examined documents. These works were subjected to descriptive analysis and then content analysis was performed on the data set obtained. The identified educational messages were divided into categories and then these categories were subdivided. In addition, a semi-structured interview was held with Tuncel Altinköprü about his works and the process of writing his works, and the data obtained from this interview were used during the analyzes.

As a result of the study, Altinköprü's works have a rich content in the context of educational messages and these messages are gathered under the headings of the

messages that support personal education, the messages that support national development, the messages that support religious development, the messages that support environmental consciousness and the messages that support universal development. It was determined that most of the works of Altınköprü contain the messages that can contribute to personel development.

Key Words: children's literature, fantasy literature, educational message, Tuncel Altınköprü, chasing adventure.

ÖN SÖZ

Kitaplar tüm çocukların bilinçlenme, sosyalleşme, değerleri öğrenme, ilgi ve tutum geliştirme sürecinde önemli rol oynamaktadır. Okul öncesinde aile desteğiyle, okul döneminde ise öğretmen desteği ile okuma yazma öğrenen çocuk, kitaplar aracılığıyla hem hayatı ve insanları tanır, hem de edebiyatın zevkini tadar. Bu süreçte olumlu bir kişilik geliştirir, iyiyi ve kötüyü ayırt eder, insani ve evrensel değerler kazanmaya başlar. Çocuğa yönelik eserler sözel olarak okul öncesi dönemde, yazınsal ürün olarak ise okul döneminde çocukların insanlara, topluma, doğaya, çevreye ve tüm canlılara saygı duyan bireyler olması açısından çok önemlidir.

Bu çalışmanın amacı çocuk eğitimi, çocuk psikolojisi ve çocuk edebiyatı göz önünde bulundurularak Tuncel Altınköprü'nün *Serüven Peşinde* dizisinde yer alan eğitsel iletilerin tespit edilmesidir. Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın amacı, önemi ve problem durumuna değinilmiştir.

İkinci bölümde çocuk edebiyatı ve işlevi, fantastik edebiyat, ileti türleri, nitelikleri, Türkiye'de ve dünyada çocuk edebiyatının tarihi gelişimi, Tuncel Altınköprü'nün hayatı, kaleme aldığı eserleri ve bu konuda yapılan benzer çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümünde araştırma yöntemi, deseni, verilerin analizi ve incelenen dokümanlara yer verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünü oluşturan bulgular kısmında ise Tuncel Altınköprü'nün çalışmaya kaynaklık eden *Serüven Peşinde* dizisi incelenmiş ve oluşturulan ileti kategorilerine göre dağılımları gösterilmiştir.

Beşinci bölümde ise bulgulara dayanarak ulaşılan sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir. Çalışma kaynakça bölümü ile tamamlanmıştır. Ayrıca çalışmanın ekler bölümünde incelenen kitap görsellerine, Tuncel Altınköprü' ye ait bir fotoğrafa ve onunla yapılan bir röportaja yer verilmiştir.

Çalışma sürecim boyunca en büyük destekçim olan anne ve babama, her zaman yardımlarını esirgemeyen arkadaşım Zeliha SERTTAŞ 'a beni her konuda

destekleyen kıymetli hocalarım Doç. Dr. Fethi KAYALAR ve Öğr. Gör. Serkan ŞAHİN'e, yüksek lisans eğitimim boyunca değerli bilgilerini benimle paylaşan danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Yasin Mahmut YAKAR'a çok teşekkür ederim.

Erzincan, 2019

Hacer YILMAZ

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	I
TEZ KABUL TUTANAĞI.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
ÖN SÖZ	VI
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR DİZİNİ.....	XI
TABLO LİSTESİ.....	XIII
ŞEKİL LİSTESİ.....	XIV
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	1
1.3. Araştırmanın Önemi	1
1.4. Sınırlılıklar.....	2
1.5. Tanımlar.....	2
İKİNCİ BÖLÜM.....	3
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	3
2.1. Çocuk Edebiyatı.....	3
2.1.1. Türkiye’de Çocuk Edebiyatı	5
2.1.2. Çocuk Edebiyatının Niteliği ve Önemi	9
2.2. Fantastik Edebiyat	9
2.2.1. Türk Çocuk Yazınında Fantastik Kavramı	11
2.3. İleti.....	11
2.3.1. İletilerin Sınıflandırılması	13
2.3.1.1. Sunuluş Biçimlerine Göre İletiler.....	14
2.3.1.2. Amaçlarına Göre Eğitsel İletiler.....	15

2.3.1.2.1. Kişisel Gelişimi Destekleyen İletiler	15
2.3.1.2.2. Toplumsal Gelişimi Destekleyen İletiler	15
2.3.1.2.3. Ulusal Gelişimi Destekleyen İletiler.....	16
2.3.1.2.4. Dinî Gelişimini Destekleyen İletiler	16
2.3.1.2.5. Çevre Bilincini Destekleyen İletiler	17
2.3.1.2.6. Evrensel Gelişimini Destekleyen İletiler	17
2.4. Eğitsel İletilerle İlgili Yapılan Çalışmalar	18
2.5. Tuncel Altınköprü.....	26
2.5.1. Hayatı ve Yetiştığı Çevre	26
2.5.2. Düşünce Yapısı ve Sanat Anlayışı	27
2.5.3. Eserleri	31
2.5.3.1.Çocuk Masalları	31
2.5.3.2.Gençlik Romanları	32
2.5.3.2.1.Macera Geçidi Serisi.....	32
2.5.3.2.2.Korku Tüneli Serisi.....	32
2.5.3.2.3.Serüven Peşinde Serisi.....	32
2.5.3.2.3.1.Serüven Peşinde Serisinde Yer Alan Kitapların İçerikleri	33
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	40
3.3. YÖNTEM.....	40
3.1. Araştırmanın Deseni	40
3.2. Verilerin Toplanması ve Analizi	40
3.3. İncelenen Dokümanlar	41
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	43
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	43
4.1. Kişisel Gelişimi Destekleyen İletiler	43

4.2. Toplumsal Gelişimi Destekleyen İletiler	97
4.3. Ulusal Gelişimi Destekleyen İletiler	104
4.4. Dinî Gelişimi Destekleyen İletiler	109
4.5. Çevre Bilincini Destekleyen İletiler	113
4.6. Evrensel Gelişimi Destekleyen İletiler	116
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	122
5. SONUÇ VE TARTIŞMA	122
KAYNAKLAR	134
EKLER	143
EK-1:.....	143
EK-2:.....	147
EK-3:.....	153

KISALTMALAR DİZİNİ

- AKK:** Ateş Kent'ten Kaçış
AM: Altın Maske
BGH: Bizans'ın Gizli Hazinesi
BKY: Batık Kent'e Yolculuk
BS: Büyük Soygun
ÇBDEİ: Çevre Bilincini Destekleyen Eğitsel İletiler
ÇSÖ: Çin Seddi'nin Ötesinde
DGDİ: Dinî Gelişimi Destekleyen İletiler
DK: Deniz Kurdu
EG: Efsaneler Gezegeni
EGDİ: Evrensel Gelişimi Destekleyen İletiler
GS: Günlükteki Sır
HG: Hayalet Gemi
İE: İncelenen Eser
İT: İstanbul'da Tehlike
K: Kâhin
KE: Kızıl Ejder
KGDİ: Kişisel Gelişimi Destekleyen İletiler
KK: Katil Kim?
KP: Kayıp Prens
KS: Korku Sirki
KŞ: Kâbus Şatosu
KT: Korkunç Tuzak
OİO: Oyun İçinde Oyun
PRH: Pirî Reis'in Hazinesi
TG: Tehlikeler Gezegeni
TGDİ: Toplumsal Gelişimi Destekleyen İletiler
UD: Uzaydaki Düşman
UGDİ: Ulusal Gelişimi Destekleyen İletiler

UT: Uzayın Tutsakları

YBÇ: Yedi Bela Çetesi

TABLO LİSTESİ

		Sayfa No
Tablo 1	İncelenen Eserler	41
Tablo 2	Kişisel Gelişimi Destekleyen İletiler	43
Tablo 3	Toplumsal Gelişimi Destekleyen İletiler	97
Tablo 4	Ulusal Gelişimi Destekleyen İletiler	104
Tablo 5	Dini Gelişimi Destekleyen İletiler	109
Tablo 6	Çevre Bilincini Destekleyen İletiler	113
Tablo 7	Evrensel Gelişimi Destekleyen İletiler	116
Tablo 8	Kitaplara Göre İletilerin Rakamsal Dağılımı	120

ŞEKİL LİSTESİ

		Sayfa No
Şekil 1	Eğitsel İletilerin Dağılım Oranları	121

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Tuncel Altinköprü'nün *Serüven Peşinde* dizisindeki eserlerde yer alan eğitsel iletiler nelerdir ve bunların oluşturulan ileti kategorilere göre dağılımı nasıldır?" sorusu araştırmanın problemi oluşturmaktadır. Bu çerçevede araştırmanın alt problemleri ise şunlardır:

1. *Serüven Peşinde* dizisinde çocuk okura sunulan eğitsel iletiler nelerdir?
2. Tespit edilen iletilerin sınıflandırılması ve dağılımı nasıldır?
3. İncelenen eserlerde kişisel gelişimi destekleyen iletiler nelerdir ?
4. İncelenen eserlerde toplumsal gelişimi destekleyen iletiler nelerdir ?
5. İncelenen eserlerde ulusal gelişimini destekleyen iletiler nelerdir ?
6. İncelenen eserlerde dini gelişimini destekleyen iletiler nelerdir ?
7. İncelenen eserlerde çevre bilincini destekleyen iletiler nelerdir ?
8. İncelenen eserlerde evrensel gelişimini destekleyen iletiler nelerdir ?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı Tuncel Altinköprü'nün *Serüven Peşinde* dizisinde yer alan eğitsel iletileri tespit etmek ve bu iletileri sınıflandırarak dağılımını belirlemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Çalışma; anne babalara, öğretmenlere ve bu konuda araştırma ve inceleme yapacak olan araştırmacılara yardımcı olabileceği düşüncesiyle önemli görülmektedir. Ayrıca çalışmaya konu olan Tuncel Altinköprü ve eserleri üzerinde daha önce herhangi bir bilimsel araştırma yapılmadığı için çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Çalışma, yazarın *Serüven Peşinde* dizisinde yer alan kitaplarıyla sınırlı tutulmuştur. Ayrıca eserler sadece eğitsel iletiler açısından incelenmiştir.

1.5. Tanımlar

İleti

İleti (anadüşünce), yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşüncedir. Edebiyat yapıtlarında ileti dendiğinde , sanatçının okurlarında yaratmak ya da oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklığı akla gelmelidir. (Sever, 2003 : 131).

Çocuk

Çocuk kavramı Türkçe Sözlük'te (2005:444) "Küçük yaştaki oğlan veya kız, doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan 0-15 yaş grubundaki küçük insandır (Şimşek , 2002: 13).

Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı, çocukların dil gelişimine katkıda bulunan, onların edebi ihtiyaçlarını karşılayan, çocuklar için, çocuklara göre yaratılmış edebiyattır. (Dursunoğlu, 2007: 33).

Fantastik Edebiyat

Fantastik kavramı en basit bir söylemle gerçek ile gerçek dışı dünyanın uyumlu bir birliktelik içinde olması şeklinde tanımlanabilir. (Todorov, 1972; J. Mann, 2002: 8).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırma kapsamında incelenen *Serüven Peşinde* serisi çocuk edebiyatı alanının fantastik edebiyat literatüründe kendine yer bulmuştur. Bu bağlamda bakış açısı oluşturulması için öncelikle çocuk edebiyatının tanımı, tarihsel süreci daha sonra da fantastik edebiyat kuramı incelenerek bir çerçeve oluşturulmuştur.

2.1. Çocuk Edebiyatı

Edebiyat; duygu, düş, düşünce ve bilinç dünyasını biçimlendirerek insanlar arasında sıkı bağlar kurar ve insanlar arasında köprüler oluşturur (Özdemir, 2017: 27). Daha derin bir yaşam anlayışı sunarak dünyanın farklı biçimde algılanmasını sağlar (Russell, 2009: 42). Farklı insanların yaşamlarını görebilmemizi sağlayan pencereler açarak hayal dünyasını zenginleştirir (Lukens vd., 2013: 06). Bu gerçeklik yaşama ahenk ve derinlik katar. Dilin en yetkin kullanımlarıyla bizi başkalarının deneyimlerine ortak eder. O kişilerin duygularının, düşüncelerinin ve verdiği uğraşlara farklı bakış açıları getirir (Sever: 2015: 11).

Çocuk kavramı Türkçe Sözlük'te (2005:444) "Küçük yaştaki oğlan veya kız, soy bakımından oğul veya kız evlat, bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız." olarak tanımlanmaktadır.

Günümüzde çocuk imgesi, her bilim dalına özgü farklı tanımlarla karşımıza çıkar. Ünsal Batum'a (2015: 22) göre; eğitim bilimi alanında çocuk, bebeklik döneminden (0-2 yaş) ergenlik dönemine kadarki yaş dilimi arasında kendine özgü bilişsel, dilsel, duyuşsal ve toplumsal gelişim süreçlerinden geçen kişi olarak tanımlanır.

Çocuk edebiyatı ise erken çocukluk döneminden itibaren ergenliğe kadar olan bölümü kapsar. Çocukların duygu ve düşünce dünyasını geliştiren, dilsel-görsel iletilerle zenginleştiren ve yaratıcılık düzeylerini artıran eserler olarak

tanımlanmaktadır (Sever, 2003: 09). Çocuk edebiyatının; çocukların değişik yaşlarda ilgi alanlarını irdeleyerek çocukların güven duygusunu, sevgisini, öğrenme yetisini, farkındalık ve estetik manevi ihtiyaçlarını gidermede de oldukça etkisi bulunmaktadır.

Şirin'e (2000: 12) göre çocuk edebiyatının teknik yanına değinilmeden önce temel hedefe değinmek gerekir. Bu temel hedef ise "Çocuk nedir?" sorusuna verilecek olan yanıtıdır çünkü kitap yazılmak istenen çocuğun ne olduğunu anlaşıldığında ürünün nasıl yazılıp kime sunulacağı da belirlenmiş olacaktır. Çocukluğun iki evresi var: Geleneksel çocukluk ve Modern çocukluk. Modern çocuk tasarımı Rönesans'ın en pedagojik ütopyasıdır. Sosyal tarihçi ve psiko-tarihçi Erikson ise çocukluğun kültürel bir oluşum sonucu ortaya çıktığını ve geliştiğini ileri sürmüştü. Yeni çocukluk ise Postman'ın vurgusu ile yetişkinle arasındaki farkları giderek azalan bir çocukluktur.

Ülkemizde 19. yüzyıldan sonra hareketlilik kazanan bu tür, çocuğa uygun edebiyat olarak tanımlanmaktadır. Çocuk edebiyatı; duygu, düşünce ve hayalleri estetik bir kurguyla çocuklara özgü bir biçimde aktarmaktadır. Çocuk edebiyatı, henüz yetişkin olmayan ve eğitilmesi gereken, toplumumuzun en genç üyelerinin düşünce dünyasına seslenebilecek sözlü ve yazılı ürünlerin tümüne verilen isimdir (Cıraoğlu, 2000: 09). Çocukları geleceğe hazırlama sürecinde çocuk edebiyatının kullanımı görülmektedir. Çocuklar, kitaplar aracılığıyla farklı hayatlara ve durumlara karşı hazırlıklı olma yetisini kazanacaklardır.

Edebî metinler, yapısı gereği okurda duygusal çağrışımlar uyandırır; okuru yeni bir arayışa yöneltir. Kelimelerle kurulan yeni anlam örüntüleri, okuru da duymaya, düşünmeye çağırır. Okuma zevki kazanması istenen bir insana iyi kitapların verilmesi, onun bu eserler hakkında eleştirel bir görüşe sahip olabilmesi ve okudukları üzerinde düşünme alışkanlığı kazanması için gereklidir. Bu doğrultuda büyükler ve küçüklerin okuyacakları eserlerin değerlendirilmesinde kullanılacak ölçütler birbirinden farklı değildir. Çocuk edebiyatı eserleriyle diğer eserler arasında bir ayrılık yoktur; çünkü her eserin de edebiyat ürünü olması gerekir. Çocuk

edebiyatı deyimiyle, 2-14 yaşları arasındaki kişilerin ihtiyaçlarını karşılayan bir edebiyat alanı anlatılmaktadır. Çocuk edebiyatı deyimi, çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ya da yazılı bütün eserleri kapsar (Oğuzkan, 2001: 03).

Bu edebiyat türü çocukların duyuşsal, bilişsel ve kişisel gelişiminde önemli bir etkidir. Şirin'e (2000: 10-11) göre çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen edebiyattır. Çocuklara çocukluğu ya da çocuğu anlatan bir edebiyat değildir. Çocuk, her şeyden önce iyi, nitelikli çocuk kitabından ve yazarından, kendisini çocukluğundan çıkarmasını ve kendi dünyasına götürmesini bekler. Çocuğa çocuk olduğunu hatırlatan, onu küçümseyen bir edebiyat çocuk dünyasını yansıtamaz.

Çocuk edebiyatı, çocukların keşfettiği bir yazın türüdür (Şirin, 2000: 13). Çocukların duyarlı davranışları ve çocuksu perspektif, bu edebiyat akımına yön vererek, çocukların hayal dünyasının bütün çeşitliliğini göstermektedir. Öncelikle çocuğa göre yapılması gereken bir edebiyat türüdür. Çocuğu göre anlatımı, çocuksu hayalleri barındırır.

Çocuk edebiyatı, edebiyatın bütün dallarının özelliklerini içinde barındıran ancak kendisine seçtiği hedef okuyucu kitlesinin niteliklerini kapsayan bir alandır. Hayata, ahlaka, çocuğun gelişimine ait değerlere daha çok önem vererek bunların öne çıkmasına dayanan bir edebiyattır. Bu edebiyat, çocukluğun ilk dönemlerinden başlayarak bütün çocukluk dönemini irdeler. Duyarlılıklarını ve deneyimlerini tartışarak, çocuğu bir bütün hâlinde kucaklar.

2.1.1. Türkiye'de Çocuk Edebiyatı

Türk çocuk ve gençlik edebiyatının başlangıcının nereden , hangi zaman diliminden başlatılması gerektiği hâlâ belirsizliğini korumaktadır. Gerçi bu konuda araştırma yapanların hemen hepsi Kayserili Doktor Rüştü'nün 1858 yılında yayınladığı , içinde birtakım kıssalar bulunan Nuhbetü'l Eftâl adlı 59 sayfalık

alfabesi ile Mümeyyiz gazetesinin eklerini başlangıç olarak göstermektedirler (Sarıyüce, 2012: 47)

Türkiye’de Cumhuriyet öncesi dönemde çocuklar için özel olarak yazılmış edebiyat eserleri yok denecek kadar azdı. Bu alandaki ilk örnekler Tanzimat döneminde yapılan çevirilerle başlamıştır. Meşrutiyet’in ilânından sonra öğretmen okullarının açılmasıyla, daha çok “çocukların şivelerini düzeltmek ve onları eğitmede işe yarayabilecek manzumeler hazırlamak” amacıyla çocuk kitaplar hazırlanır. Edebiyatımızda çocukla ilgili ilk eserler arasında Nabi’nin (1642-1712) oğluna öğütler vermek amacıyla kaleme aldığı *Hayriyye* ve yine Divan şairlerinden Sümbülzâde Vehbi’nin (1718-1809) oğluna ahlak ve görgü dersleri vermek için yazdığı *Lûtfiye-i Vehbî* adlı mesneviler gösterilir (Geçgel ve Güler, 2005: 15).

Türkiye’de çocuk edebiyatı Tanzimat dönemi ile birlikte yoğunlaşmış ve yabancı çocuk hikâyelerinin Türkçeye çevirilerinin yapılmasıyla birlikte dünyadaki çocuk edebiyatının gelişimi ile yakın ilişki içinde olmuştur.

Sözlü edebiyatın hâkim olduğu Tanzimat dönemi öncesinde daha çok evlerde masal, bilmece, tekerleme, atasözleri, Nasreddin Hoca fıkraları kamusal alanlarda ise karagöz ve meddah gibi edebiyat türleri çocukların eğitim ve eğlencesine sunulmuştur.

1871 yılında Ahmet Mithat çocukları eğlendirmek amacıyla *Hace-i Evvel* ve *Kıssadan Hisse* isimli kitapları yazmıştır. Çaylak Tefik 1883’de Nasreddin Hoca fıkralarını toplamış, ancak o yıllarda çocuklar için yeterince eser ortaya konulamamıştır. Şair Nabi’nin *Hayriyye* ve Sümbülzâde Vehbi’nin *Lûtfiyye* isimli eserleri tamamen didaktik biçimde yazılmış ve şiir tarzında sunulmuştur. Bu eserlerin dili çocukların anlayabileceği seviyede kabul edilmemiş ve çocuk edebiyatı kapsamına alınmamıştır (Selek, 2010: 27-28).

Türkiye’nin ilk çocuk kitapları Tanzimat dönemi yazarlarından Şinasi, Recaizâde Mahmut Ekrem ve Ahmet Mithat tarafından Fransızcadan çevrilen kısa şiirler ve hayvan hikâyeleridir. Bu dönemde Ziya Paşa, J.J. Rousseau’nun *Emile* (Ziya Paşa, *Emile* kitabını 1870 yılında Fransızcadan Osmanlıcaya tercüme etmiştir)

isimli eserini Türkçeye çevirmiş ve bu eseri çocuk edebiyatına kazandırmıştır. Bu arada 9 yaş ve üzeri çocuklar için, Recaizâde Mahmut Ekrem ve Muallim Naci sırasıyla *Tefekkür* ve *Ömer'in Çocukluğu* isimli özgün eserleri çocuklar için yayınlamışlardır. Yusuf Kamil Paşa 1862 yılında Fenelon'dan yaptığı çevirileri *Tercüme-i Telemak* isimli eserinde yayınlamış, Vakanüvis Lütfü, Daniel Defoe'nun *Robinson Crusoe* isimli eserini, Mahmut Nedim Jonathan Swift'in *Gulliver'in Gezileri* adlı kitapları ve Mehmet Emin de Jules Verne'in *Merkezi Arza Seyahat ve Balonda Beş Hafta* adlı romanlarını çevirmiştir.

http://www.turkceciler.com/cocuk_edebiyati.html . Erişim Tarihi: 05.05.2019).

Daha sonra Ahmet Rasim, Ahmet Mithat, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Tevfik Fikret, Ali Ekrem Bolayır, İbrahim Alaattin Gövsa, Ali Ulvi Elöve ve Aka Gündüz çocuk edebiyatına pek çok hikâyeler kazandırmışlardır. Cumhuriyetin ilanından sonra daha önce Osmanlıca olarak basılan kitaplar yeni harflerle basılmaya başlanmış ve yeni Türkçenin öğretilmesinde Reşat Nuri Gültekin, Mahmut Yesari, Peyami Safa, Abdullah Ziya Kazanoğlu, Ragıp Çalapala, Kemalettin Tuğcu gibi yazarların kitapları dikkat çekicidir (Kökçü, 2015: 22).

Tanzimat'tan 1940 yılına kadar çocuk kitapları sayısında fazla bir artış görülmez. Çocuk Esirgeme Kurumu 1943-46 yılları arasında çoğu çeviri olmak üzere yüzden fazla değişik kitap bastırmıştır. 1952'den sonra yazılan eserlerde toplumsal içerikli hikâye ve romanların yer aldığı görülür. 1950 yılından itibaren bazı okul ve kütüphanelerde çocuk kitabı haftaları ve sergiler düzenlenmeye başlandı. Eflatun Cem Güney *Açıl Sofram Açıl* ve *Dede Korkut- Masalları* ile çeşitli ödüller almıştır. 1964 yılında Vala Nurettin ve Nihal Karamanagralı'nın yazdığı *Korkusuz Murat*, Doğan Kardeş Ödülü almıştır. Aynı dönemde Orhan Veli Kanık, La Fontaine çevirileri ve Nasreddin Hoca fıkralarını akıcı bir dille kaleme alır. Fazıl Hüsni Dağlarca'nın şiir kitabı *Çocuk ve Allah, Açıl Sofram Açıl, Balina ile Mandalina, Okumayı Seven Ayı* ve *Yaramaz Sözcükler'i*, Aziz Nesin'in *Şimdiki Çocuklar Harika, Üç Karagöz Oyunu, Pıtlatan Bal* adlı eserleri çocuklara hitap eden ve bu dönemde yazılmış eserlerdir. Cahit Uçuk; *Kırmızı Mantarlar* (1943), *Üç Masal* (1944), *Türk*

Çocuğuna Masallar (1946), *Ateş Gözli Dev* (1946) ve *Kurnaz Tilki* (1946) adlı eserleri yazmış ve *Türk İkipleri* (1958) adlı eseri ile Hans Christian Andersen ödülü almıştır. Mümtaz Zeki Taşkın, tiyatro eserlerinin yanı sıra *Çocuklarımıza Resimli Şiirler* (1959), *Çitlenbik Kız* (1975) ve *Çocuklara Kahramanlık Hikâyeleri* (1978) adlı eserleri yayınlanmıştır (Selek, 2010: 28).

Çocukların eğitimine katkıda bulunmak ve Türk edebiyatını zenginleştirmek için 1960 yılından itibaren özellikle çocuk edebiyatı alanında Türk Dil Kurumu ve Kültür Bakanlığı çeşitli yarışmalar düzenlemiştir. Rıfat İlgaz *Hababam Sınıfı*, *Küçük Çekmece Okyanusu* ve *Cankurtaran Yılmaz*'ı, Mehmet Seyda roman ve hikâye türünde *Bir Gün Büyüyeceksin*, *Şeytan Çekiçleri*, *Çikolata* ve *Düşleme Oyunu*'nu kitaplarını yazmışlardır. Bu çabalar çocuk edebiyatının gelişimi için pek yeterli olmamış ve 1966'dan sonra Talip Apaydın *Toprağa Basınca*, *Dağdaki Kaynak*, *Elif Kızın Elleri*, Gülten Dayıoğlu *Fadiş*, *Dört Kardeşiler*, *Suna'nın Serçeleri* ve *Yurdumu Özledim*'i yazmıştır. 1970'lerden sonra çocuk edebiyatı hareketlenmiş ve çeviriler artmıştır (Sınar, 2007: 548).

Avrupa'da ve Amerika'da çok yaygın ve popüler olan renkli ve resimli kitaplar, ülkemizde 1966-1967 yıllarında Ayşegül ve Ayşecik dizisi ile başlamış ve büyük rağbet görmüştür. Doksanlı yıllardan itibaren ise gelişen yeni kitle iletişim araçları ile ekranlarda ve sinemada daha çok görmeye başladığımız çocuk yazını eserleri ve uyarlamaları ile birlikte fantastik yazının adeta yeniden doğuşu söz konusu olmuştur, denebilir. Bu dönemde eser veren yazarlar; Dinçer Sümer, Erhan Bener, Cahit Zarifoğlu, Aytül Akal, Hidayet Karakuş, Ayla Kutlu, Hüseyin Yurttaş, Aslı Der, Hakkı Özkan, Ahmet Tural ve Fatih Erdoğan'dır. Bunun yanında özellikle kitle iletişim araçlarında fantastik Türk çocuk yazını bağlamında ulusal kanalda görmeye başlanan Keloğlan öykülerinin dizileştirilmiş ve uyarlanmış sürümleri ile diğer Türk efsane ve söylencelerinden çocuğa uygun uyarlamaları göze çarpar. (<http://barismustecaplioglu.com>. Erişim Tarihi : 05.05.2019)

2.1.2. Çocuk Edebiyatının Niteliği ve Önemi

Çocuk edebiyatı tarihi bütün toplumlarda yer alan kutsal metinlerdeki dinî hikâyelerle başlar. Bu metinlerin niteliği esas olarak eğitim ilkeleriyle sınırlı olmasındır. Daha sonraları pedagojik kaygılardan dolayı edebiyatın kendisinden kaynaklanan anlatım ve öğretim güdüsü bazen yoğunluğunu azaltmış, lâkin daimi olarak konularını geliştirmiş ve yeni türleri yaratmıştır.

Akın'a (2009: 61) göre; çocuk edebiyatı esas itibariyle yetişkinler tarafından yaratılıp, onların şekillendirildiği bir alandır. Öyleyse çocuk edebiyatında büyüklerin çocuklar için tasarımları, onlar için ve onlar hakkında geliştirdikleri düşünceleri ön plandadır. Bu da çocuğa sunulan bir şeylerin hep var olduğunu gösterir. Bunlar da çocuk edebiyatının hedeflerini ortaya çıkarır. Yani büyüklerin amaçladıkları şeyler vardır. Bunlar;

- Çocuğunu kişiliğinin sağlıklı gelişmesi için duygu, düşünce ve ruh sağlığını geliştirmek,
- İnanç, din ve ahlak gibi kutsalları öğretmek,
- Milli tarih, kültür ve medeniyet gibi kendi değerlerini aşlamak, devleti ve toplumu için iyi birer birey oluşturmak,
- İyilik, doğruluk, adalet gibi konuları içselleştirmek,
- Barış, insan sevgisi, eşitlik gibi evrensel değerleri aşlamak,
- Estetik, sanat zevki, görgü gibi hayat standardını yükseltecek birikimleri edindirmek,
- Hayatın anlam ve amacı gibi yaşamsal faaliyetlerini daha iyi düzenlemek,
- Gelecek sağlamak, iş-meslek edindirmede rol oynamak, eğitim, öğretim ve bilgi vermektir.

2.2. Fantastik Edebiyat

İnsanlığın ilk zamanlarından beri mağara duvarlarından başlayarak gelişen hayal gücü yazın literatürüne geçtikten sonrada devam etmiştir. Hayal gücünün en güzel örnekleri genellikle fantastik edebiyatta ortaya çıkmaktadır.

Düşünme yetisine sahip tek varlık olan insan, düşünme yeteneğiyle birlikte hayal kurma beceri ve yeteneğine de sahiptir. En basit, en temel anlamda insana özgü düşünce biçimi, gerçekte olmayan şeyleri de düşünebilmesi, yani başka bir deyişle hayal edebilmesidir (Asutay, 2014: 643).

Hayal gücü ile yaratılan öğelerle donatılmış olan fantastik edebiyatın köklerinin insanlığın ilk zamanlarına kadar uzandığını görüyoruz. Antik çağ insanları, tanrılardan merhamet dilemek ya da savaşçıların kahramanlıklarını övmek için, kutsal nitelikli ya da destansı dizeleri dile getirmekteydiler. Bu dizeler, kahramanları ilahi varlıklar yani tanrılar olan ve bu tanrıların birbirleriyle olan mücadelelerini konu alan ilk dramalara da zemin hazırlamıştır. Örneğin antik Mısırlılar, İsa'nın doğuşundan birkaç bin yıl önce, bu tür anlatılarla, bugün Mısır piramitleri içindeki figürlerde algılanması mümkün olsa da çok karmaşık bir mitoloji yaratmışlardır. Yine Yunan ve Roma mitolojilerindeki tanrılar ile Hintli ve Kızılderili ilahi varlıklarına ilişkin anlatılar da doğal olarak fantastik niteliklidir (Yılmaz, 2006: 127).

Fantastik kavramı en basit bir söylemle gerçek ile gerçek dışı dünyanın uyumlu bir birliktelik içinde olması şeklinde tanımlanabilir. Bu tanım, T. Todorov'un (Todorov, 1972; J. Mann, 2002: 8) geliştirdiği fantastik kavramından hareketle özetlenmiştir. *Fantastik Yazına Giriş* kitabında T. Todorov, fantastik yazın için ayrıca anlatım, kahramanlar ve kurgu açısından da üç kriter öne sürmüştü ve hemen hepsinde o ana kadar bilinmeyen, tanınmayan unsurların gerçek dünyada okurun karşısına çıkma durumunu fantastiğin ölçütü olarak ortaya koymuştur.

Fantastik sözcüğünün birinci sözlük anlamı; “18. yüzyıldan başlayarak Fransa’da gelişen edebî bir tür”, ikinci sözlük anlamı ise “gerçekte var olmayan, hayali”dir. *Fantastiğin bir diğer tanımı ise “sihirli, büyü, inanılmaz, olağanüstü öğelerin oluşturduğu şey”*dir (TDK, 2011: 849). Fantastik kavramı ile ilişkili olarak olağanüstü sözcüğünün sözlük anlamı ise, “*alışılmıştan, benzerlerinden farklı olan, fevkalade, olağanın, alışılmıştan dışındadır*” (TDK, 2011: 1795).

2.2.1. Türk Çocuk Yazınında Fantastik Kavramı

Olağanüstülükler olarak da adlandırabileceğimiz fantastik unsurlar, Türklerin *Yaratılış Destanı*, *Oğuz Kaan Destanı*, *Türeyiş Destanı* (Çiftçi, 2010: 16) ve *Dede Korkut Hikâyeleri* gibi metinlerde mevcuttur. *Oğuz Kaan Destanı*'nda olağanüstülük, kahraman tiplmesi üzerine kurgulanmıştır. *Dede Korkut Kitabı*'nda yer alan hikâyelerin pek çoğunda periler, olağanüstü güçler ya da Tepegöz gibi kurmaca fantastik tiplmeler yaratılmıştır. Fantastik öğelerin sıkça yer aldığı diğer bir tür de evliya menkıbeleridir. Evliya Menkıbeleri, “insanlara, ders ve öğüt vermek için anlatılan ya da yazılan içeriğinde kerametler gibi fantastik olaylara da yer verilen didaktik metinlerdir (Düzgün, 2008). Evliyaların şekil değiştirme ve uçabilmesi, hayvanlarla konuşması, aynı anda farklı mekânlarda bulunması gibi fantastik unsurlar, Türk halk yazınında, dinsel ve fantastik bir arada kullanıldığı metinlerdir. Bu anlamda Türk yazınında çocuk ve gençlik yazını bağlamında fantastik kavramının, ninni, masal, halk öyküleri, şarkılar, tekerleme, söylence vd. gibi metinler içerisinde sözlü yazın gelenekleriyle birlikte süregeldiği söylenebilir.

Son yıllarda ülkemizde Gülten Dayıoğlu (Dayıoğlu'nun fantastik eserleri; *Mo'nun Gizemi*, *Mo'nun Gizemi 2 Otran*, *Mo'nun Gizemi 3 İkizler*, *Alacakaranlık Kuşları*, *Yada'nın Gizli Gücü*, *Işın Çağı Çocukları*, *Ölümsüz Ece*, *Midas Kartalı'nın Gözleri*, *Ganga ve Yılan Nine*) ve Hikmet Temel Akarsu (Akarsu'nun fantastik eserleri; *Birleşmiş Melekler*, *İlham Perisi* ve *Çevreci Peri*) fantastik çocuk edebiyatı üzerine eserler vermişlerdir. Dayıoğlu'nun fantastik edebiyat eserleri Gökçek (2013) tarafından incelenmiştir. Araştırma sonucunda Gülten Dayıoğlu'nun gençlik romanları içerdikleri fantastik unsurlar bakımından, okuyucuların macera ve gerilim tutkularına cevap verebilecek nitelikte olduğu tespit edilmiştir.

2.3. İleti

Türkçe Sözlük'te (2005:954) ileti kavramı “yazı veya sözle verilen, gönderilen bilgi, mesaj” anlamına gelmektedir. İletişim sürecinde alıcıya ulaşan mesaj şeklinde de tanımlanabilecek ileti kavramı, yazınsal veya öğretici nitelikteki yapıtlarda yazarın okuruna aktarmak istediği ana fikirdir. Özdemir'e (2007) göre, “ileti, yazıyı

yönlendiren temel öge olarak da düşünülebilir. İster ileti diyelim, ister ana düşünce, bu, yazarı yazmaya iten temel nedendir.”

Tekin’e (2018) göre, edebi eserde iletiler, yazar tarafından bazen açık bir şekilde de verilebilir, ama edebi eserin özellikleri göz önünde bulundurularak metinlerde genel olarak gizlenmiş, örtülü bir anlatımda iletiler verilir.

Çocuklar için yazılmış eserlerde de iletinin seçimi ve aktarılma biçimi oldukça önemlidir. Tekin’e (2018) göre yazarlar, edebi çocuk kitaplarında iletiyi sunarken herhangi bir fikrin savunuculuğunu yapmamalı, anlatmak istediği olay veya durumda iletileri nasihat veren bir tarzda vermemeli ve çocuğun ilgi, yaş ve eğlence anlayışına uygun düşebilecek iletileri seçmelidir. Çocuklara katı toplum ve ahlâk kuralları aşılama çabasına çalışan, öğüt verici nitelikte edebi yapıtlar şüphesiz çocuğun ilgisini çekmeyecek; ideolojik bir içerik ve anlatıma sahip olan yapıtlar ise çocuklara eleştirel ve tarafsız düşünme becerisi kazandırma işlevini yitirecektir. Çocuk kitaplarının eğitimin amacına uygun olarak çocuklarda istendik yönde davranış değişikliği yaratacak dil ve anlatım, konu, kahraman ve içeriğe sahip olmaları gerekmektedir.

İletilerde olması gereken özellikleri Demirel ve diğerleri (2011: 58-59) şu maddelerle açıklamışlardır:

- İletiler çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişim özelliklerine uygun olmalı, çocuğun söz konusu gelişim boyutlarına olumlu katkılarda bulunmalıdır.
- İletiler ile konu-tema arasında yakın bir ilişkinin olmasına dikkat edilmeli.
- İletilerin aktarımında önemli bir araç olan konu, dil ve anlatım gibi özellikler, kendi içlerinde bir uyumu barındırmalıdır.
- İletilerin aktarımında anlatılan metnin özelliği de dikkate alınarak, elden geldiğince zengin bir yola başvurulmalıdır. Yani sadece örtük iletiler şeklinde değil, yerine göre doğrudan, dolaylı ve soru şeklindeki iletilerin de metnin içine yedirmiş olmalıdır.

- İletiler tıpkı tema/ ana fikir gibi eserin yazılma nedeni hâline gelebileceği için en az tema/ ana fikir kadar üzerinde ciddi bir biçimde durulmalıdır.

2.3.1. İletilerin Sınıflandırılması

İletilerin sınıflandırılması konusunda ortak bir tasnif şekli olmamakla birlikte araştırmacıların kategorileri sunuş, içerik ve amaçlarına göre farklılık göstermektedir. Çeşitli yazarların sınıflandırmaları aşağıdaki gibidir.

Mustafa Ruhi Şirin eğitsel iletileri:

“Kardeş , Ana- Baba ve Arkadaş Sevgisi

Aile ve Değerlerine , İnançlarına Bağlılık

Doğayı Sevmek, Korumak ve Geliştirmek

Girişimci, Atılımcı ve Yaratıcı Olmak

Başta evcil hayvanlar olmak üzere canlı varlıkların korunmasına, beslenmesine ve bakımına ilgi göstermek” şeklinde sınıflandırmıştır. (Şirin, 2000 :211)

Hasan Güler yüz tarafından oluşturulan tema başlıkları ise şöyledir ;

“Hayvan – Orman Sevgisi

Doğa Olayları

Arkadaşlık- Dostluk

Anne

Kardeş

Yardımlaşma

İş Birliği

Bilimsel Çalışmalar

Zorlukları Yenme

Problem Çözme. “ (Güleryüz , 2003 :166)

Muhsine Helimoğlu Yavuz ise iletileri beş gruba ayırmıştır. Bunlar etik, psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve öteki iletilerdir. Bu iletiler, 19 ana başlık ve 162 ara başlık altında toplanmıştır. (Yavuz, 2002, s.49).

Küçük (2005: 69)’e göre eğitsel iletilerin tasnifi şu şekildedir:

1.Sunuluş Biçimlerine Göre İletiler

1.1. Dolaylı Yoldan Aktarma

1.2. Doğrudan Aktarma

2. Amaçlarına Göre İletiler

2.1. Kişisel Gelişimi Destekleme Amaçlı İletiler

2.2. Sosyal Gelişimi Destekleme Amaçlı İletiler

2.3. Ahlaki Gelişimi Destekleme Amaçlı İletiler

3. İçeriklerine Göre

3.1. Ulusal İletiler

3.2. Evrensel İletiler ”

2.3.1.1. Sunuluş Biçimlerine Göre İletiler

Bir metinde sunuş ve bu sunuşa bağlı olarak sonuç kurgusal olmalıdır. Buna bağlı olarak sunuş biçimlerine göre iletilerin işlenmesi gerekir. Yazınsal metinlerde öğretmekten çok, yaşama ve insana yönelik duyarlık oluşturmak öncelikli amaçtır. Yazınsal metinler, çocukların duygu ve düşünce dünyasında güzel duyusal etkiler uyandırarak onlara yaşantılar edindirme sorumluluğu taşır. Bu sorumluluğunu, öğretmekten çok, anlamın oluşturulmasına okurunu da ortak kılarak gerçekleştirir (Sever, 2013: 134).

2.3.1.2. Amaçlarına Göre Eğitsel İletiler

Amaçlarına göre eğitsel iletiler ise öncelikle kişisel gelişimi, evrenselliği, toplumsal ve ulusal düşünceyi ortaya çıkartmak amacıyla yazılan iletilerdir. Tuncel Altınköprü'nün *Serüven Peşinde* dizisinde yer alan eğitsel iletilere yönelik sınıflandırma ise şu şekilde oluşturulmuştur :

2.3.1.2.1. Kişisel Gelişimi Destekleyen İletiler

Kişilik, bireyin hayata bakışını geleceğini hal ve hareketlerini etkileyen bir unsurdur. Kişilik gelişmesi, karşılaşılan sorunlara uygun çözümler üretebilme, duygularını uygun biçimde gösterme, toplumsal çevreye uyum sağlama gibi kişinin geçirdiği bir değişim ve gelişim süreci olarak değerlendirilir (Sever, 2012: 56).

Kavcar'a (2017) göre, kişilik gelişmesi, her insanın kendi eğilimlerine, yeteneklerine göre gelişmesi, hayatta karşılaştığı yeni şartlara göre izleyeceği yolu kendisinin seçmesi demektir. Böyle bir hayat ve eğitim anlayışı, insanda çok çeşitli bir duyma, düşünme ve hareket etme bilincinin bulunmasını gerektirir, işte edebiyat bu bilinci uyandırmaya yarayan araçların başında gelir. Çünkü edebiyat, çağlar boyunca insanoğlunun duyduğu, düşündüğü ve yaptığı her şeyi en zengin ve en etkili bir biçimde ortaya koyan sanattır.

2.3.1.2.2. Toplumsal Gelişimi Destekleyen İletiler

Toplumsal gelişim, bireyler arası etkileşiminin sonucu olarak bireylerin topluma bakış açısını kültürel ve toplumsal değerlerini ortaya koyan sonuçlar çıkarır.

Her çocuk bir toplumun üyesidir ve her toplumun kendine özgü bir yapısı vardır. Çocuk edebiyatı bu toplumsal yapıya göre şekil alır. (Güleryüz, 2006 :36)

Sever'e (2012) göre, edebiyat yapıtları, yaratıldığı toplumun kültürel ve toplumsal değerlerini de yansıtır. Masal, öykü, roman gibi yaratılardaki kahramanların kendisiyle, çevresiyle, doğa ve toplumla yaşadıkları çatışmalar, toplumun benimsenen ya da karşı çıkılması gereken değerlerini, inançlarını okura sezdirir. Bazen olumlu bazen de karşı çıkılan bu değerler, okura o toplumun geliştirdiği, önemseydiği davranışlara ilişkin ipuçları sunar. Yapıtlarda anlatılan pek

çok toplumsal olayın ve durumun içinde bir çatışma gizlidir. Çocuk okur, anlatılarda başarılı bir şekilde geliştirilen kahramanlar aracılığıyla toplumsal düzeyde pek çok çatışmaya karşı çözüm ipuçlarını sezinlemiş olur; bununla birlikte sosyal ve kültürel gelişmelere ve gerçekliklere karşı sorumluluk duygusu geliştirir.

2.3.1.2.3. Ulusal Gelişimi Destekleyen İletiler

Bireyin ulusal gelişimi millî ve manevi duyguların gelişimi ile oluşur. Bu oluşumun sonucu olarak millî değerler kavramlarının gelişimi görülür. Türk eğitim sisteminin genel amacı;“ Türk milletinin bütün fertlerini, Atatürk ilke ve inkılaplarına, Anayasa’da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlaki , insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen , koruyan, geliştiren , ailesini , vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan , insan haklarına ve Anayasa’nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik , laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek” ifadeleriyle vermiştir.

(<http://mevzuat.meb.gov.tr/temkanun0/temelkanun0.html>. Erişim Tarihi:

22.11.20189.

2.3.1.2.4. Dinî Gelişimini Destekleyen İletiler

Çocukta dinsel gelişim genel itibari ile aile ve öğrenim yoluyla gerçekleşir. Bu öğrenim metotlarından bir tanesi ise edebi metinlerdir.

Çocuk din ile ilgili olarak başta Allah’ı merak eder, onunla ilgili konulara ilgi duyar ve bilgi toplamak ister. Burada çocuğun Allah’ı daha yakından tanıma arzusu hakimdir. Çocuk yıllar ilerledikçe öteki konulara da ilgi duyup merak etmeye başlar. Çocuğun dini masallara ve hikâyelere ilgi duyması sınır tanımayan ötelere uçup gitme arzusudur. (Yavuz, 1994 :119)

İçmeler’e (2013) göre çocukta oluşan dinî istek ve arayış aynı zamanda bir ihtiyacın ifadesidir. Çocuğun temel fizyolojik ihtiyaçları yanında sosyal ve psikolojik olan sevgi, güven, emniyet, korunma, sığınma, kabul görme ihtiyaçları da önem taşır.

Çocuklar çevresindeki yetiştiricilerin bu ihtiyaçları karşılama dışında, kendilerinin tehlikelere karşı korunmasında ümitsiz ve çaresiz kaldıklarında, yüksek düzeyde isteklerinin karşılanmasında, hatta çaresizliklerinde ümit kaynağı olarak Allah'ı arayıp O'na yönelirler. Bu düşünceyle kendisini emniyet ve güven içinde hissederler. Çocuğun kendini denetleyebilme duygusu geliştikçe, dürtü ve eğilimler arasında bir seçim yapar.

2.3.1.2.5. Çevre Bilincini Destekleyen İletiler

Çevre bilinci, bireyin hem kendisine hem de doğaya saygılı olmasını gerektirir. Sanayi devrimi ile birlikte artan çevre kirliliği yüzünden bu konuda duyarlılık gösteren kurum ve kuruluşlar 1970'li yılların başından itibaren gelişim çağındaki çocukları bilinçlendirme amacı ile programlar yapmışlardır. Özellikle çocuk edebiyatında eğitsel olarak çevreye karşı duyarlılık eğitimi verilmeye çalışılmıştır.

2.3.1.2.6. Evrensel Gelişimini Destekleyen İletiler

Evrensel düşünce öncelikle özelden genele gelişim gösterir. Bu düşünce yapısı bireyin dünyaya bakış açısını ve insani gelişimini etkiler.

Edebiyat ürünleri, insanlığın oluşturduğu değerlerden yararlanılarak üst düzey düşünsel birleşimler sonucunda oluşur. Bu nedenle ele aldığı konular ve oluşturduğu değerlerin herkesi ilgilendirmesi evrensellik olarak değerlendirilir. (Güleryüz, 2006 :37)

Tekin'e (2018) göre bütün insanları ilgilendiren veya bütün insanlığa ait durumların işlendiği metinlerde, yazarlar, okurda evrensel düşüncenin gelişimini destekleyen ileteler sunarlar. Toplumların karşılıklı saygı ilkesi çerçevesinde huzurlu bir ortamda yaşamaları, evrensel duyguların yaşatılıp yeni nesillere aktarılmasıyla mümkün olacaktır. Söz konusu duygu aktarımı, yazınsal nitelikli yapıtların kurgusunda gizlenmiş örtük ileteler aracılığıyla çocuk okurlara kazandırılabilir. Böylece çocuk okurlarda barış, sevgi, hoşgörü değerlerine yönelik duyarlılık oluşabilecektir.

2.4. Eğitsel İletilerle İlgili Yapılan Çalışmalar

Bu bölümde eğitsel iletiler ve Tuncel Altınköprü ile ilgili yapılan çalışmalar üzerinde durulmuştur. Bu konuda hazırlanan makale, bildiri, yüksek lisans ve doktora tezleri makaleler aşağıda sunulmuştur

2002 yılında Erdi tarafından hazırlanan “*İpek Ongun`un ‘Bir Genç Kızın Gizli Defteri’ Adlı Romanında Yer Alan Eğitim Amaçlı İletiler*” adlı çalışma 12 yaş ve üstü çocuklara yönelik ne gibi iletiler olduğunu görmek, eğitimsel yanlarının derecesini araştırmak ve bunların işlevlerini değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışma eğitsel iletiler alanındaki ilk çalışmalardandır. Araştırma sonunda yazarın iletilerinin, ergenlik döneminde bulunan çocukların çevreleriyle olan ilişkilerine, kişilik, duygusal ve ahlâk gelişimlerine katkıda bulunduğu görülmüştür. Fakat kitapta gençlerin Türk millî kültürünü tanınmasına yönelik motiflere rastlanmamış ve bu bir eksiklik olarak görülmüştür.

2008 yılında Erdi tarafından hazırlanan “*Türkiye’de 1980-1985 ve 2000-2005 Yılları Arasındaki Çocuk Kitaplarında Eğitsel İletiler (Karşılaştırmalı Bir Çalışma)*” adlı doktora çalışmasında 1980-1985 ve 2000-2005 yıllarında Türkiye’de siyasi, ekonomik ve sosyal açıdan yaşanan değişimlerin, çocuk edebiyatı eserlerindeki eğitsel iletilere ne derecede yansıdığı incelenmiştir. Bunun için Türk yazarları tarafından kaleme alınan ve ilk basımı 1980-1985 ve 2000-2005 yılları arasında yapılan 180 çocuk kitabı seçilmiştir. Dönemin sosyal, siyasi ve ekonomik temelleri de göz önünde bulundurularak iki dönem arasındaki iletiler arasında karşılaştırma yapılmıştır. Yapılan çalışmada Türkiye’de, gerek siyasal gerekse sosyo- ekonomik açıdan yaşanan değişimlerin daha çok gelişime yönelik olduğu ve bunun da çocuk edebiyatına yansıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

2011 yılında Yakar tarafından hazırlanan “*Mustafa Ruhi Şirin’in Türk Çocuk Edebiyatındaki Yeri ve Eserlerinin Eğitsel Değeri Üzerine Bir İnceleme*” adlı araştırmada eğitsel iletiler toplam beş gruba ayrılmıştır. Çalışma sonucunda, Mustafa Ruhi Şirin’in çocuğu çalışmalarında merkeze alarak çocuk bakışına uygun bir üslup kullandığı, eserlerinde eğitsel iletilerin önemli bir yer tuttuğu sonucuna varılmıştır.

2013 yılında Yılmaz tarafından hazırlanan “ *Fatih Erdoğan’ın Eserlerinin Eğitsel Değerler Açısından İncelenmesi*” adlı çalışmada iletiler; *olumlu / ideal insan eğitiminde öne çıkan değerler* ve *olumsuz / ideal insan tiplemesinde bulunmaması gereken değerler / davranışlar* şeklinde sınıflandırılmıştır. Araştırma sonucunda Fatih Erdoğan’ın eserlerinde olumlu ve olumsuz olmak üzere birçok değere yer verildiği görülmüştür.

2017 yılında Oflaz tarafından hazırlanan, “*Zebercet Coşkun’un Derleme ve Yazma Masallarının Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi*” isimli çalışmada Zebercet Coşkun’un derlediği ve yazdığı masal metinlerinde olumlu iletilerin bulunma oranları tespit edilmiştir. Çalışma için Kara Dev ile Kotan, Altın Kale’nin Esrarı kitabı içinde Altın Kale’nin Esrarı, Memiş ve Üç Köpük masalları, Sihirli İnci kitabı içinde Sihirli İnci, Benli Bahri Bey, Kurukafa, Kaptan Deli Mehmet ve Rastgele masalları incelenmiştir. Doküman araştırması yöntemiyle yapılan çalışmada psikolojik, etik, sosyolojik ve ekonomik iletilerle diğer iletilerin masallardaki kullanım durumu ele alınmıştır. Sonuç olarak Zebercet Coşkun’un yazdığı ve derlediği masalarda psikolojik ve sosyal iletilerin çocuklar için uygun içerdiği kanısına varılmıştır.

2014 yılında Gülgönül tarafından hazırlanan, “*Bilgin Adalı’nın Hikâye ve Romanlarında Yer Alan Eğitsel İletiler*” adlı çalışmada Bilgin Adalı’nın hikâye ve romanlarındaki eğitsel iletiler tespit edilmiştir. Çalışmanın sonunda Bilgin Adalı’nın incelenen eserlerinde en fazla kişisel gelişimi destekleyen iletilere yer verdiği bunu toplumsal gelişimi destekleyen iletilerin takip ettiğine değinilmiştir. Ayrıca eserlerde gelişimi olumsuz etkileyecek hiçbir iletiye yer verilmediğinden bahsedilmiştir.

2015 yılında Cesur tarafından hazırlanan, “*Mavisel Yener’in Çocuklara Yönelik Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma*” adlı çalışmada Mavisel Yener’in çocuklara yönelik yazdığı hikâyelerde eğitsel iletileri tespit etmek ve bu eğitsel iletilerin sunuluş biçimlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bunun için yazarın 72 hikâyesinde geçen iletiler doküman incelemesi yoluyla saptanmış ve yorumlanmıştır. Çalışma sonucunda eserlerin gerek eğitimcilerin gerek de

ebeveynlerin çocuklar için seçtikleri hikâyelerde, iletiler konusunda nelere dikkat etmeleri gerektiği noktasında rehberlik edebileceği kanısına varılmıştır. Yazar sırasıyla kişisel, sosyal, ulusal ve evrensel değerlere yer vermiştir.

2015 yılında Taşkiran tarafından hazırlanan, “*Mustafa Ruhi Şirin’in Masallarında ve Öykülerinde Eğitsel İletiler*” adlı çalışma Mustafa Ruhi Şirin’in masal ve öykü türündeki eserlerinde yer alan değerler aracılığıyla verilmek istenen iletileri tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonucunda incelenen eserler arasından *Mavi Rüyalar Gören Çocuk*, *Guguklu Saatin Kumrusu* adlı masal kitapları ile *Geceleri Mızıka Çalan Kedi* ve *Her Çocuğun Bir Yıldızı Var* adlı öykü kitaplarının değer ve değer çeşitliği bakımından oldukça zengin olduğu ve daha çok olumlu iletiler içerdiği tespit edilmiştir. Bunun yanında zaman zaman olumsuz iletilere de yer verilerek toplumun buna karşı bir duruşu olduğunun çocuğa sezdirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Eserlerin Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk milli eğitiminin genel amaçlarına uygun olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca incelenen kitaplarda yer alan anlatım bozukluklarının çocuğun dil gelişimi olumsuz etkileyeceğinden tekrar gözden geçirilmesi gerektiği önerilmiştir.

2005 yılında Küçük tarafından hazırlanan, “*İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıflarda Okutulan Türkçe Kitaplarındaki Düz Yazı Metinlerinin Çocuğa Görelik İlkesine ve Metinlerin İçerdiği Eğitsel İletilere Göre İncelenmesi*” adlı çalışmada ilköğretim 6. 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan düzyazı metinlerinin dil ve anlatım yönünden çocuğa görelik ve eğitsel iletiler bakımından değerlendirmesi yapılmıştır.

Yapılan araştırma sonucunda metinlerdeki türlerin dengeli bir dağılımın olmadığı görülmüş ve metinlerin çocuğa görelik açısından değerlendirilmediği kanısına varılmıştır. Ders kitaplarındaki düzyazı metinlerin, çocukların edebiyata ve edebi eserleri okumaya ilgi duyma, eleştirel düşünebilme, farklı yaşantıları tanıma hayal gücünü geliştirebilme işlevlerini tam anlamıyla gerçekleştiremediği tespit edilmiştir.

2017 yılında Karahanoğlu, “*Sevinç Kuşoğlu’nun Çocuk Kitaplarında Yer Alan Eğitsel İletiler*” adlı çalışmada Sevinç Kuşoğlu’nun çocuk kitaplarında yer alan

eğitsel iletiler tespit edilmiştir. Bu iletilerin içeriği, hangi amacı gerçekleştirmeye yönelik olduğu ve çocuk edebiyatı ürünleri içinde nasıl işlendiği üzerinde durulmuştur. Erişim engelinden dolayı sonuca dair bilgilere ulaşılamamıştır.

2018 yılında Kavak tarafından hazırlanan, “*Koray Avcı Çakman’ın Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma*” adlı çalışmada Koray Avcı Çakman’ın çocuklara yönelik yazdığı hikâyelerdeki eğitsel iletileri ve bu iletilerin hangi amaca yönelik olduğunu tespit edilmiştir. İçerik analizi ile yapılan çalışmada toplam 255 ileti bulunmuş ağırlıklı olarak kişisel gelişimi destekleyen iletilere yer verildiği görülmüştür. Bu iletiyi sevgiye yönelik iletiler, evrensel değerlere yönelik iletiler ve iletişime yönelik iletiler izlemektedir.

2007 yılında Yılmaz tarafından hazırlanan, “*Muzaffer İzgü’nün Çocuk Romanlarının Tema, Eğitsel İletiler ve Dil Yönünden 10-12 Yaş Grubu Çocuklarına Uygunluğu*” adlı çalışma Muzaffer İzgü’nün çocuk romanlarının tema, eğitsel ileti ve dil yönünden 10-12 yaş grubu çocuklara uygunluğunun değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Eserlerde çoğunlukla yabancı sözcüklere yer vermemesi, bol bol ikileme ve deyim kullanması, kurulan tüm cümlelerin hemen hemen kurallı cümleler olması olumlu olarak aktarılmıştır. Fakat yazarın kullanımı yaygın olmayan kelimeleri kullanması kelime dağarcığına katkı sağlamadığı için eleştirilmiştir. Bu aksaklık dışında eserlerin 10-12 yaş grubuna uygun olduğu kanısına varılmıştır.

2008 yılında Özdemir tarafından hazırlanan, “*Sevim Ak’ın Hikâye ve Romanlarında Yer Alan Eğitsel İletiler*” adlı çalışmada Sevim Ak’ın hikâye ve romanlarındaki eğitsel iletiler tespit edilmiştir. Çalışmada yazarın kitaplarını çocuk edebiyatı kitaplarında bulunması gereken özelliklere uygun olarak yazdığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca kitaplardaki iletilerin sadece çocuklara yönelik değil aile ve öğretmenlere yönelik olduğu belirtilmiştir.

2011 yılında Köse tarafından hazırlanan, “*Muzaffer İzgü’nün; Anneannemin Akıl Almaz Maceraları Serisindeki Eğitsel İletiler*” adlı çalışma, Muzaffer İzgü’nün *Anneannemin Akıl Almaz Maceraları* serisinde yer alan eğitsel iletilerin, 7-11 yaş grubu çocuklara uygunluğunun tespit edilmesi amacıyla yapılmış ve eserler hikâye

haritası yöntemine göre incelenmiştir. Serideki tüm iletiler çocuk eğitimi ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca iletilerin çeşitliliğinin anne, baba ve eğitimcilerle farklı bakış açıları kazandırabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

2011 yılında Barış tarafından hazırlanan, “*Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanlarındaki Eğitsel İletiler*” adlı çalışma Gülten Dayıoğlu'nun çocuk romanlarındaki eğitsel iletileri tespit etmek ve bu eserlerin öğretmenler ve ebeveynler açısından eğitimdeki faydalarını ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmanın sonunda yazarın millî ve insani iletilere sık yer verildiği görülmüştür.

2012 yılında Özaslan tarafından hazırlanan, “*Muzaffer İzgü'nün Çocuklara Yönelik Hikâye ve Romanlarındaki Eğitsel İletiler*” adlı çalışma Muzaffer İzgü'nün hikâye ve romanlarındaki eğitsel iletileri tespit ederek bu eserlerin çocuklara önerilip önerilemeyeceğini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Yazarın “ilk okuma” serisinde en fazla değer, tutum ve davranış iletilerine yer verdiği tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla “kendini ifade etme”, “iletişim”, “ilişkiler”, “kurallar” izlemektedir. En az yer verilen iletilerin ise çevre ve doğa konulu iletiler olduğu belirtilmiştir. İlköğretim öğrencilere yönelik yazdığı *Ökkeş* serisinde ise yine değer, tutum ve davranış konulu iletilerin de en fazla yer alan iletiler olduğu ifade edilmiştir. Çalışmada en az yer verilen iletilerin ise “kurallar” ile ilgili iletiler olduğu tespit edilmiş ve sonuç olarak eserlerin çocuklara önerilebileceği kanısına varılmıştır.

2013 yılında Kaplan tarafından hazırlanan, “*Hidayet Karakuş'un Roman ve Hikâyelerinde Yer Alan Eğitsel İletiler*” adlı çalışma, incelenen eserlerde bulunan ahlaki, manevi ve karakter geliştirici iletilerin tespiti için yapılmıştır. Toplamda 1040 ileti tespit edilmiştir. 706 iletiyle en fazla işlenen ileti kişisel gelişimi destekleyen iletiler olduğu dile getirilmiştir. Tezin çocuk kitaplarının eğitimcilik yönüne dikkat çekmesi açısından çocuk edebiyatı ürünlerinde olması gereken iletiler konusunda kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

2015 yılında Akçay tarafından hazırlanan, “*Samed Behrengi'nin Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma*” adlı çalışmada, Samed Behrengi'nin 17 hikâyesi özellikle eğitsel iletiler bakımından incelenmiştir. Bu

araştırma sonucunda Samed Behrengi' nin hikâyelerinin çocuğun kişisel, toplumsal, evrensel, dinî ve ulusal gelişimine destek verici eğitsel iletiler sunduğuna, iletilerin aktarılış biçiminin genel olarak dolaylı anlatımla gerçekleştiği sonucuna varılmıştır.

2018 yılında Tekin tarafından hazırlanan, “*Aytül Akal’ın Çocuk Kitaplarının Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi*” adlı çalışma, Aytül Akal’ın kitaplarını eğitsel açıdan incelemek amacıyla yapılmıştır. Toplam 230 eğitsel ileti tespit edilmiştir. Bunlardan 181 tanesi örtük, 49 tanesi ise açık iletilerden oluştuğu görülmüştür. En çok yer verilen ileti kişisel gelişimi destekleyen iletiler olduğu belirlenmiştir. Ders kitaplarındaki eksiklere de değinilen tezde, Aytül Akal’ın güncel durum ve gerçekleri ustaca işlemesinden dolayı eserlerine yer verilmesi gerektiği önerilmiştir.

2010 yılında Kılıç tarafından hazırlanan, “*Çeviri Çocuk Klasiklerinde Eğitici İletiler (MEB’in 2005 Yılında İlköğretim Öğrencilerine Önerdiği 100 Temel Eser Örneğinde)*” adlı çalışma çeviri çocuk klasiklerinin hangi değerlerle ilgili eğitici iletiler içerdiğinin ortaya konulması amacıyla yapılmıştır. Bunun yanında öğrencilerin söz konusu çeviri çocuk klasiklerini okuma oranları ve beğenme düzeyleri de tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda çeviri çocuk klasiklerinin başta toplumsal ve ahlaki değerlerle ilgili iletiler olmak üzere birçok eğitici iletiyi içinde barındırdığı tespit edilmiş, bazı klasiklerin okunma ve beğenme oranları yüksek çıkarken bazılarının oldukça düşük olduğu belirlenmiştir.

2013 Mahir tarafından hazırlanan, “*Klasik Eserler ve Klasik Eserlerin Eğitsel İşlevi*” adlı çalışmada klasik eser ve klasik eserlerin eğitsel işlevleri üzerinde durulmuştur. Hangi eserlerin klasik olduğu tespit edilerek klasik eser olarak adlandırılan bu eserlerin çocuklar üzerindeki eğitsel rolleri belirlenmiştir. Böylece hem klasik eser kavramı üzerine dünya ve Türkiye’deki yaklaşım ve düşüncelerin ortak paydası belirlenmiş hem de bu eserlerden bir eğitim materyali olarak nasıl faydalanılacağı hakkında önerilerde bulunulmuştur. Sonuç olarak seçilen eserlerin öncelikle çocuğun yaşına, seviyesine ve ruhsal hâline uygun olacak şekilde seçilmesi gerektiği, çevirilerin orijinal kaynaktan olması gerektiği kanısına varılmıştır.

Genç tarafından 2011 yılında hazırlanan, “*Fadış ve Küçük Prens Adlı Eserlerin Tasarım ve İçerik Özelliklerinin Eserlerin Eğitsel Yönüne Etkileri*” adlı çalışmada Türk ve Fransız çocuk yazınından seçilen *Fadış ve Küçük Prens* adlı romanların karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Örnek kitaplar tasarım özellikleri yönünden, harfler ve resimleri yönünden içerik özellikleri yönünden ve iletileri bağlamında değerlendirilmiştir. Bu iki temel bileşenin kitabın özellikle eğitsel yönüne olan katkıları ve etkileri üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak çocuklar için seçilen kitapların çocukların düşlerini harekete geçirecek türden olması gerektiği belirtilmiştir. Gerek *Fadış*’in gerekse *Küçük Prens*’in bu nitelikleri taşıdığı, ancak *Küçük Prens*, çocuğun imgelem gücünü düşünle *Fadış*’in ise gerçeklikle zenginleştirdiği belirtilmiştir.

Canlı ve Aslan tarafından 2018 yılında hazırlanan, “*Çetin Öner’in ‘Gülibik’ Adlı Çocuk Kitabının Yapısal ve Eğitsel İlkeler Açısından İncelenmesi*” adlı çalışma Çetin Öner’in *Gülibik* adlı çocuk romanını iç yapı ve dış yapı özellikleri ile temel eğitim ilkeleri açısından inceleyerek çocuğa görelilik açısından uygunluğunu değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma sonucunda kitabın yapısal özellikler ve temel eğitim ilkeleri bakımından nitelikli ve çocuğa görelilik ilkesine uygun olduğu görülmüştür.

Karagöz tarafından 2017 yılında hazırlanan, “*Resimli Çocuk Kitaplarında Gözden Kaçan Bir Alan: İleti Sorunsalı*” adlı çalışma Christine Beigel’in serisindeki öykülerde yer alan olumsuz iletileri tespit etmek amacıyla yapılmıştır. *Anne Tavuk Anlatıyor* serisindeki 10 kitap, okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adaylarının belirlemeleri üzerinden değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda incelenen kitapların değerleri yozlaştırabilecek, insan ilişkilerini zayıflatabilecek nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır.

Yılmaz ve Özdemir tarafından 2017 yılında hazırlanan, “*Okul Öncesi Çocuk Kitaplarında İleti Problemi, Leyla Fonten’den Öyküler Serisi*” adlı çalışmada Tülin Kozikoğlu’nun eserlerinin olumsuz iletilerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda Tülin Kozikoğlu’nun *Leyla Fonten’den Öyküler* serisinde pek çok olumsuz iletinin olduğu tespit edilmiştir.

Yeniçeri ve Kuşdemir tarafından 2019 yılında hazırlanan, “*Bestami Yazgan’ın Hikâyelerindeki İletilerin Çocuğa Görelik Açısından İncelenmesi*” adlı çalışmada Bestami Yazgan’ın çocuklar için yazdığı hikâyelerdeki iletilerin belirlenmesi ve bu iletilerin çocuğa göreliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda Yazgan’ın çocuklar için yazdığı hikâyelerde, çocuğun kişiliğini olumlu etkileyebileceği düşünülen, sosyal ve dinî iletiler ile insan, doğa ve hayvan sevgisini aşılamaya yönelik iletilerin yoğun bir şekilde yer verdiği görülmüştür.

Aytan ve Kılıç tarafından 2018 yılında hazırlanan, “*Tuncel Altinköprü’nün ‘Macera Geçidi’ Serisinin Hiper Metin Bağlamında İncelenmesi*” adlı çalışma, yazar Tuncel Altinköprü’nün *Macera Geçidi* adlı serisinin dijital tabanlı hiper metin ile ilişkisini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Bu kaynak içerisinde kullanılan metinler arası köprülerin hiper metin ile benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılarak *Batık* adlı eser derinlemesine incelenmiştir. Araştırma sonucunda kitabın öğrenen kontrolünü sağlayarak eleştirel okuma ve karar verme becerilerini geliştirdiği belirtilmiştir. Hiper metnin okuyucuya sağlamış olduğu esnek ve bireyselleştirilmiş seçim olanağının “*Macera Geçidi*” serisinde olduğu sonucuna varılmıştır.

Özcan ve Şara tarafından 2016 yılında hazırlanan, “*Türkçe Ders Kitaplarında (1-4. Sınıf) Yer Alan Masalların Öğretim Programları ve İçerik Açısından İncelenmesi*” adlı çalışmada, Tuncel Altinköprü’nün *Mutlu Park* adlı masalına da yer verilmiştir. Çalışma sonucunda üçüncü sınıf ders kitaplarında masal sayısının ikinci sınıftan fazla olduğu, masalların genelde Türk yazarlardan alındığı, ve serbest masal metinlerinin daha eğitici olduğu gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

2018 yılında Dağı, Alptekin ve Kaplan tarafından hazırlanan, “*Türk Dünyası Hayvan Masallarında Tespit Edilen Değerler*” adlı çalışmada Altinköprü’nün “*Hayvan Dünyasından Masallar*” adlı eserine yer verilmiştir. Çalışma sonucunda incelenen masalarda güç, güvenlik, evrensellik, başarı, geleneksellik, uyma, uyarılma, hazcılık, öz yönelim değerine yer verilmediği tespit edilmiştir.

2.5. Tuncel Altinköprü

2.5.1. Hayatı ve Yetiştığı Çevre

Yazar, İstanbul'un Fatih semtinin, Akdeniz Caddesi'nde, 90 numaralı evde dünyaya gelmiştir. İlkokul 1. sınıfı doğduğu semtte yer alan Hırka-ı Şerif İlköğretim Okulu'nda okumuş, daha sonra Beyazıt Beşinci İlkokulu'na geçmiştir. Yazar bu okulun hayatında özel bir yeri olmasını şöyle ifade etmiştir:

“Beyazıt Üniversitesinin yanında Takvimhane Caddesi vardır. Çok güzel tarihi bir binadır. O binada deneme okulu olarak okuduk. Küme sistemi vardı. Ders programlarını öğretmen denetiminde öğrenciler yapıyordu. Hangi zamanda hangi ders çalışılacak, teneffüslere ne zaman çıkılacak bunların planını biz yapıyorduk. Ders kitaplarımız vardı fakat sadece onlara bağlı kalmaz, ansiklopedilerden yararlanırdık. Değişen bir başkanımız, yazıcımız ve konuşmacımız olurdu. Çıkıp tahtada ders anlatırdık, kümeler birbirine sorular yöneltirdi. Öğretmen sadece denetlerdi.

Ben çok serbest konuşurum toplum karşısında, radyoda, televizyonda. Kaynağı o çocukluğumdadır. Yani çok özel bir ilkokul hayatım oldu.” (Tuncel Altinköprü ile yapılan görüşme notlarından)

Yazar, Hırka-i Şerif İlkokulu'nu bitirdikten sonra İtalyan Lisesi'ne geçmiştir. Yazarlığa merakı da bu dönemlerde başlamıştır. Yazmaya olan merakının nasıl geliştiğini ise kendisi şu şekilde ifade etmiştir:

“Benim hep iyi Türkçe hocalarım oldu. Yazmayı sevmeme etki ettiler. Ama beni asıl yazmaya yönlendiren şey, babamın kitapçı olmasıydı. Ocak 2018' de 72 yaşını bitireceğim. Benim yetiştiğim zamanda televizyon yok, bilgisayar yok, cep telefonları yok, radyo bile belirli saatlerde vardı.

Beyazıt Devlet Kütüphanesi içinde çocuk kütüphanesi vardı. İnanılmaz güzel bir kütüphaneydi. Orada bir kütüphanecimiz vardı. Ona sorular sorardık. Derslerimizde bize yardımcı olurdu. Benim hayatım Beyazıt Beşinci İlkokulu, Beyazıt Çocuk Kütüphanesi ve babamın dükkânı arasında geçti. Ben bu üçü arasında

yetiştim. Babamın dükkanına kitaplar gelirdi. O zamanlar bu kadar çocuk kitabı yoktu. Abur cubur ne bulursam okurdum. Okumayı da erken söktüm. Dört yaşında okumaya başlamıştım ve dört işlem yapabiliyordum. Sahaflar çarşısına birçok yazar gelirdi. Yaşar Kemal de bunlardan biriydi. Böyle pek çok yazarla tanışma fırsatım oldu.

Sonuç olarak iyi birer ortaokul ve liseye gittim. Kaliteli hocalarım oldu. Bunlardan biri de Halit Fahri Ozansoy. Ben şımarık başarılı bir öğrenciydim. Ağabeyimle aynı okula gidiyorduk. Altın çocuklar diye anılırdık soyadımızdan dolayı...” (Tuncel Altınköprü ile yapılan görüşme notlarından)

Yazar daha sonra İtalyan Lisesi’nden Pertevniyal Lisesi’ne geçer. Küçüklükten beri yazar olma arzusuyla ve bunu besleyen duygularla büyüyen Tuncel Altınköprü, İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü’nden mezun olmuştur. İstanbul Üniversitesi’nden Umumî Psikoloji (tezli), Tecrübî Psikoloji, Felsefe ve Çapa Tıp Fakültesi’nden Psikiyatri sertifikalarını almıştır.

Yazar, 1971 yılında Altınköprü Yayınevi’ni kurarak kendi eserlerini bu yayınevi bünyesinde yayımlamaya başlamıştır. Yazarın bugün çeşitli konularda yayımlanmış elliyi aşkın telif eseri bulunmaktadır. Kimi dergilerde yayımlanan makalelerinin yanı sıra psikoloji, çocuk eğitimi ve çocuk edebiyatı alanında çok sayıda çalışması vardır.

2.5.2. Düşünce Yapısı ve Sanat Anlayışı

Tuncel Altınköprü, çocuklar için yazılan kitaplarda fark ettiği birtakım eksiklikleri çeşitli yazılarında dile getirmiştir. Çocuklar tarafından eskilerden beri okunan ve elden düşmeyen birçok kitabın içeriğinde, çocuğu her anlamda olumsuz etkileyecek çok sayıda öge tespit etmiş ve bunu kendisiyle yaptığımız görüşme sırasında örneklerle açıklamıştır. Bu konudaki eksikliği şu şekilde ifade etmiştir:

“Bu durum karşısında eli kolu bağlı duramazdım. Bir şeyler yapmalıydım. Yıllar önce, çocuk ve gençlik psikolojisiyle ilgili kitapları bulunan bir psikolog olarak bu ürkütücü durumu fark ettiğimde önce toplumu konu hakkında

bilgilendirmeye çalıştım. Ancak çok geçmeden bunun yeterli olmadığını anladım. Çocuklara ve gençlere severek okuyacakları doğru örneklerin verilmesi gerekiyordu. Bu yüzden, masallardan başlayarak gençlik romanlarına doğru yükselen bir çizgi içinde kitaplarımı oluşturmaya başladım. Tabii, belirli amaç ve hedefler doğrultusunda...” (Tuncel Altınköprü ile yapılan görüşme notlarından)

Yazarın açıklamalarına bakıldığında bu alana yönelmesinin temel sebebi açıkça görülmektedir. Kendisinin de bir baba olması, onun yazarlığa bakış açısını şu şekilde etkilemiştir:

“Ben eserlerimi yazarken kendi çocuğumdan yola çıktım. Örneğin, “Çocuk Psikolojisi”ni yazarken kendi evladımı temel aldım. Bir şeyi çocuğunuz için yaptığınızda, onu temel alığınızda ortaya kötü bir şey çıkması mümkün olmuyor. Ve ben her kitabımı şu cümleyle bitiriyorum: “Yararlı olmak umut ve dileğiyle...” (Tuncel Altınköprü ile yapılan görüşme notlarından).

Eserlerini yazarken herhangi bir akıma bağlı kalıp kalmadığı sorusunu ise yazar şu şekilde açıklamaktadır:

“Ben ‘Sanat, sanat içindir’ anlayışına katılmıyorum. Yetişkinler için sanat, sanat için yapılabilir. Ama eğer objeniz çocuksa en azından onlara örnek olmak zorundasınız. Çünkü insanı insan yapan şey örneklerdir. Çocuklarla olan konuşmalarımda bazen soruyorum onlara: İnsanı insan yapan şey nedir? Genlerimiz mi? Evet. Ama ya bizler anne babalarımız tarafından değil de bir hayvan tarafından büyütülsek ne olurdu? ‘Tarzan’ filmi örneğini biliyoruz. Maymunlarla büyütüldüğü için her hareketiyle onları yansıtan bir canlı çıkıyor karşımıza değil mi? İnsan neyi örnek alırsa o oluyor. Doğar doğmaz çocuklarımıza masallar anlatıyoruz. Geçen bir fuarda daha doğmamış çocuğuna kitap alan bir çiftle karşılaştım. Çocuklarımızı önemsiyoruz fakat onlara ne okuttuğumuz çok önemli. Biz çocuklarımıza rahat uyusunlar, iyi bir şeyler öğrensinler, mutlu olsunlar diye masallar okuturuz değil mi? ‘Hansel ve Gretel’ örneği var mesela. Peki, ya bu masalla çocuğa verilen mesaj ne? Sakın hiçbir kimseye güvenmeyin. Şu dünyada başınıza her an, her şey gelebilir. Anneniz ölebilir. Babanız kötü kalpli bir üvey anneyle evlenebilir. Öz babanız sizi

terk edebilir. Sığınacağınız yerde sizin canınıza kast edebilirler ancak becerip de onu öldürebilirseniz canınızı kurtarabilirsiniz. Bu ve benzeri masallarla büyütülen çocuklar; ürkek, kuşkucu, öz güvenden yoksun, paranoyak olmaz da ne olur? Siz söyleyin!” (Tuncel Altinköprü ile yapılan görüşme notlarından)

Masallardaki gizli tehlikelere dikkat çeken yazar, bu problemlerin ancak karşı duruş sergileyen masallar yazarak aşılabileceğine dikkat çekmiştir. Altinköprü, bu yüzden çocukların kitaplardaki kahramanlarla kendilerini özdeşleştirdiklerine özellikle dikkat çekerek rol-model olma kavramlarının üzerinde sıklıkla durmuştur. Yazar, çocuklar ve gençler için yazdığı eserlerde çağımızda sık sık karşılaşılan problemlere yer vermiştir. Bunlar, hırsızlık, tarihi eser kaçakçılığı, cinayetler, kötü alışkanlıklar olarak sıralanabilir.

Yazar, çocuklar için eserler kaleme alırken gerçekleri ve iletileri aktarma şeklini şu ikilde ifade etmiştir:

“Geçenlerde yanıma bir öğretmen yaklaştı ve ‘Kitabınızın başında bomba patlaması şart mıydı?’ diye bir soru yöneltti bana. Biz çocukları nasıl bir dünyada yaşıyoruz? Çocuklarımıza Pollyannacılık oynatıp her şeyden soyutlayıp bu dünyanın içine birden bıraksak şok olmazlar mı? Onları içinde bulunduğumuz dünyaya göre hazırlamalıyız. Yine masallardan örnekler vereyim: Ali Baba ve Kırk Haramiler, hırsızlık yap rahat yaşa mesajı veriyor. Bir de Sindrella... Özellikle kız çocukları ne çok severler bu masalı! Nasıl sevmesinler ki? Ne bir çaba göstermeleri gerek, ne bir emek? Ne bir zekâ pırlıtsı, ne bir yetenek... Bir peri çıkıp gelecek; onları güzel giysiler, takılarla süsleyip bezeyecek. Beyaz atların çektiği bir araba ve uşaklarla saraya gönderecek. Onlar da hiç zahmet çekmeden genç bir prensin gözünü kamaştırıp onunla evlenecek. Ömürlerinin sonuna değin mutlu bir yaşam sürecek...”

“(..) Oranını bilemem ama kız çocuklarımızda görülen süslenme, güzel görünme hatta narsisizm kaygısının temelinde bu masalın mutlaka önemli bir payı olmalı. Tabi ulaşılmaması gereken bir hedefe varma yolunda çaba harcamak yerine, hep başkalarının yardımını bekleme hastalığı da bence bu masalın başka olumsuz

tarafı. Bu olumsuz örnek ve modellerle mücadele etmenin tek yolu bunun aksi masallarıyla yapılıdır. Eğer çocuklara nasihat ederseniz, bunu çocuklar almaz; önemli olan bunu 'sezdirme' yöntemiyle yapabilmek. Benim kitaplarımda yer verdiğim kahramanlar sağlıklı beslenen, spor yapan, kötülüklerle mücadele eden ve iyiliğin yanında duran modeller. Çocuk zaten farkında olmadan öğreniyor bunları."

Bu bağlamda yazar gerçekliğin çocuğa hissettirmeden sezgi yöntemiyle verilmesi taraftarıdır. Kitaplarını da belirli amaçlar doğrultusunda yazan Altinköprü, hayatın gerçeklerini çocuğa verirken çocuğun sevdiği kurgu türlerini kullanarak ve kendine örnek alacağı kahramanlar aracılığıyla vermektedir. Yazarın çocuklara yönelik yazdığı masal ve romanları bulunuyor. Fakat özellikle fantastik kurguyu kullanıyor. On iki kitaptan oluşan "Macera Geçidi" serisi ile yirmi dört kitaptan oluşan "Serüven Peşinde" serisi, bunun en önemli iki örneğidir. Yazar bu alandaki tercihini de çocuklara bağlamakta ve çocukların beklentileri ne yönde ise o türe daha çok ağırlık verdiğini belirtmektedir.

Bu konudaki fikrini "Çocuklar korku isterse korku ama cesaretlendirerek, korkutarak değil. Neyi nasıl vereceğinizi bilmek çok önemlidir" şeklinde ifade etmektedir. Buradan yazarın kitaplarını okuyan çocuklardan geri dönüşümler alarak, onların da istekleri doğrultusunda hareket ettiği görülmektedir.

Yazarın çocuk edebiyatına bakışı ise şu şekildedir:

"Öncelikle, çocuk psikolojisinin temel alınması lazımdır. Çocuklara her şeyi veremeyiz. Bu edebiyata farklı bakmalıyız. Çocukları hayata hazırlayacak şekilde elbette. Bunu yaparken ne Polyannacılık yapmalıyız ne de içlerini karartmalıyız. Kişiliklerini olumsuz etkileyecek çarpıklıklara yer vermemeliyiz. Çocukta anne baba etkisi zaten en önemli faktördür. Çocuk o dönemde şiddet görüyor olabilir, farklı birtakım olumsuzluklar altında olabilir. Kişiliğin temeli ilk beş yaşta atılır. Ondan sonra ne kadar düzeltebilirsek... Okul hayatında bunu masallarla, hikâye ve romanlarla yapıyoruz. Türkçe kitaplarında okuma parçalarıyla. Her şeyden yararlanabiliriz eserlerimizi yazarken ama doğru rol ve model olarak. İyilik ve kötülük Kabil'den beri var. Hep olacak ama bizim mücadelemiz kahramanımızın

doğrunun yanında olması yönünde olmalıdır. Çocuk her zaman kötülüğe karşı bir duruş sergilemelidir.”

Özetle, yazarın bağlı olduğu herhangi bir akım bulunmamakla birlikte yazar, hayatın gerçeklerinin bir şekilde çocuğa verilmesi gerektiğinin fakat bunu yaparken sezdirme yöntemi kullanılmasının lüzumuna dikkat çekmektedir. Hayatın zorluklarına karşı yılmayan, cesaretli, emeksiz hiçbir şeyin olmayacağını bilincinde olan çocuklar yetiştirmek temel amaçtır. Yazar aslında yazarlık gayesini tek cümleyle ifade eder ve kitaplarının çoğunu şu cümleyle bitirir.

“Yararlı olmak umut ve dileğiyle...”

2.5.3. Eserleri

Altınköprü'nün birçok alanda eserleri bulunmaktadır. Psikoloji alanında 2017 yılında Hayat Yayınları tarafından *Çocuk Psikolojisi*, *Genç Kız Psikolojisi* ve *Genç Erkek Psikolojisi* isimli kitapları yayımlanmıştır. Kişisel gelişim alanında ise *Şahsiyet ve Karakter Analizi*, *Psikolojik Testler ve Karakter Analizi*, *El Yazısı ile Karakter Analizi*, *Beden ve Yüz Yapısı ile Karakter Analizi* adlı kitapları da 2015 yılında yine Hayat Yayınları tarafından basılmıştır. Yazarın bu kitaplarının dışında, kanarya ve balık yetiştiriciliği ile ilgili kitapları ile çeşitli dergilerde yayımlanmış şiirleri ve yazıları bulunmaktadır.

2.5.3.1.Çocuk Masalları

Çocuk masalları alanında yazdığı kitaplar ilköğretim çağındaki (1-4. Sınıflar) çocuklara hitap etmektedir. Yazarın bu kitapları yazarken çocuklara aşılacak istediği konular çevre bilinci, değerler eğitimi ve davranış gelişimi ile ilgilidir. *Küçük Çevreciler İş Başında* serisi 10 kitaptan oluşmaktadır. Bu masal serisi 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin çevre alanında bilinçlenmesi amacını taşımaktadır. *Masal Bulutu* ve *Büyük Tufan* isimli kitaplar yine 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin değer algılarını geliştirmek amacıyla yazılmıştır. Davranış gelişimi ile ilgili olan kitapları ise *Kral Aslan Masallar Diyarında* isimli 10 kitaplık seriden oluşmaktadır. Bu serisin hedef kitleleri 2. ve 3. sınıflardır. 1.ve 2. sınıflar için ise yine davranış gelişimi kapsamında *Hayvanlar Dünyasından Masallar* isimli kitabı mevcuttur.

2.5.3.2.Gençlik Romanları

Yazarın *Serüven Peşinde*, *Macera Geçidi* ve *Korku Tüneli* isimli serilerden oluşan gençlik romanları mevcuttur.

2.5.3.2.1.Macera Geçidi Serisi

Bu seride yazar çocuklarda karar verme becerisini geliştirmeyi amaçlamıştır. Bunun için çocuk okura ikilemler sunarak onları belirli durumlar karşısında analiz etme ve değerlendirme yapmaya yönlendirmiştir. Macera Geçidi Serisi seri toplam 12 kitaptan oluşan ve hâlâ devam eden bir seridir. Bu seride *Kanıt Peşinde*, *Ajan X*, *Batık*, *Yeni Dünyalarda*, *Sultanın Altınları*, *Tehlike Çemberi*, *Gol Kralı Kaçırıldı*, *Lanetli Miras*, *Ölümcül Takip*, *Altın Kentin İzinde*, *Uzaylılar Dünyada* ve *Yaşamak İçin* isimli kitaplar bulunmaktadır.

2.5.3.2.2.Korku Tüneli Serisi

Yazarın en son çıkan fantastik serisidir. Bu seriden 4 kitap yayınlanmıştır. *Korku Tüneli Serisi*'nde; *Korku Tüneli*, *Canavarlar Adası*, *Korku Evi* ve *Korkunç Palyaçolar* adlı kitaplar bu seriyi oluşturmaktadır.

2.5.3.2.3.Serüven Peşinde Serisi

Serüven Peşinde serisi, fantastik kurgu temel alınarak 9-13 yaş grubu içindeki gençlerin seviyesine uygun olarak hazırlanmış, birbirinden bağımsız 24 kitaptan oluşan bir seridir. Her kitabın girişinde olaylarda yer alan ana kahramanlar ve özellikleri açıklanmıştır. Seri boyunca ana karakterler hiç değişmemektedir. Bu karakterlere değişik yardımcı karakterler eşlik etmektedir. Fakat kitaplar birbirinden bağımsız olayları konu edinmiştir. Kitapta kullanılan mekânlar genellikle Türkiye'den seçilmiştir ve özellikle tarihi yerler tercih edilmiştir. Kitapların ilk basımı Çilek Kitaplar tarafından yayımlanmıştır ve bu eserlerde resimleme yapılmamıştır. Her bir kitap 160 sayfadan oluşmaktadır. Kitapların yeni basımları ise Mehmet Kaan Sevinç tarafından olaylara uygun olarak siyah beyaz olarak resimlendirilmiştir. Her biri 170 sayfadan oluşan 24 kitaplık seri, 2017 yılında Hayat Yayınları tarafından basılmıştır.

2. 5.3.2.3.1.Serüven Peşinde Serisinde Yer Alan Kitapların İçerikleri

Bu bölümde incelenen dizi toplam 24 kitaptan oluşmaktadır. Eserlerin özetleri şu şekildedir:

Batık Kent'e Yolculuk

Bu kitapta Ufaklık ve Gizem isimli çocuk kahramanlar, Marmara Denizi'nin derinliklerinde batık bir kent bulurlar. Adı Kyzikos'tur. Teknolojik tekneleri ile bu tarihi kenti keşfe çıkarlar. Ancak kendilerini yaşayan bir İlk Çağ kentinde bulurlar. Pek çok kez ölümle karşı karşıya gelirler. Binlerce yıldan beri kin ve düşmanlıkla iç içe yaşayan bu kente, barışı getirmek için ellerinden geleni yaparlar. Burada diğer insanlarla dostluklar kurarlar. En sonunda buradaki hazineyi bulup yeryüzüne geri dönerler.

Ateş Kent'ten Kaçış

Ufaklık ve Gizem Ateş Kent'e kaçırılan arkadaşları Targo ve Targa'yı kurtarmak için bir önceki eserde yer alan Batık Kent'e geri dönerler. İhtiyar Tor'la birlikte Kızıl Kuyu'dan yerin derinliklerine inerek serüvene atılırlar. Ateş ırmaklarından beslenen Ateş Gölü'nün çevresinde kurulu Ateş Kent'te Prenses Etna'yı kurtarmak için Kara Kraliçe'yle savaşır. Sonunda kent halkıyla beraber prensesi kurtarmayı başarırlar.

Bizans'ın Gizli Hazinesi

Bu serüvende Ufaklık ve Gizem ölmek üzereyken kurtardıkları bir çocuğa yardım etmek isterlerken, kendilerini büyük bir çeteyle karşı karşıya bulurlar. Bizans'ın gizli hazinesini bulup yurt dışına çıkarmak isteyen haydutlarla mücadeleye girişirler. Hazinesinin izini sürüp onun yerini belirlerler. Tarihi kaçakçılarla mücadele içine girerek çeteyi çökertirler.

Uzayın Tutsakları

Marmara Denizi'nde suların metrelerce çekilmesi, yunusların kaybolması, gibi olağanüstü olaylar gerçekleşir. Ufaklık ve Gizem, arkadaşları Targo ve Targa'nın çağrısı üzerine bu sorulara cevap verebilmek için Deniz Kentlilerin yardımına

giderler. Yabancıl yaratıklarla ilkel insanların egemen olduğu bir dünyada serüvene atılırlar. Gezegenleri yok olmuş bir halka, yeni bir hayata başlayabilmeleri için destek olurlar.

Hayalet Gemi

Sivri ada açıklarında, kereste taşıyan bir kuru yük gemisi batmasından sonra kurtarılan gemiciler, kendilerine bir Osmanlı kadırgasının çarptığını söylemektedirler. Bir anda ortaya çıkan ve gemileri batırdıktan sonra gemi kaybolur. Olayı gazetede okuyan Ufaklık, Gizem’le birlikte hayalet geminin peşine düşer. Araştırmalarının sonucunda karşılarında, dünyanın her yerine kök salmış büyük bir uyuşturucu örgütü çıkar. Kahramanlar bu örgütle bir savaşın içine girerler. Bu arada yolları, çocuklarını bu suç örgütünün elinden kurtarmaya çalışan bir Türk mühendisle kesişir. Sonunda olayı aydınlatırlar.

Kızıl Ejder

Ufaklık evlerinin soyulduğunu görür. Dededen kalma köşk, baştan aşağı boşaltılmıştır. Tüm bunların yanı sıra babasının yıllardır üzerinde çalıştığı robot araba Kızıl Ejder’de kayıptır. Araştırmalar Ufaklık ve Gizem’i evi soyan kişiye kadar götürmüştür. Ancak Ufaklık onun da soygunda kullanıldığını ve yaşamının tehlikede olduğunu öğrenir. Soygunun arkasında, hileli yarışlar düzenleyen tehlikeli bir çete reisi olan Karabey vardır. Eserde Ufaklık ve Gizem’in bu çeteye olan mücadelesi anlatılır.

Yedi Belâ Çetesi

Ufaklık’la Gizem, bir okul çıkışı kaykaylı kapkaççıların saldırısına uğrarlar. Daha sonra Ufaklık gözlerini bir hastane odasında açar. Gizem’se kayıptır. Onu kaçıranlar yaşamı karşılığında ailesinden kurtulma parası istemektedir. Ufaklık iz sürerek Gizem’in kapatıldığı yere ulaşır. Bir şekilde arkadaşını kurtarmayı başaran Ufaklık’ın başına sonrasında türlü olaylar gelir. Karşılarında İstanbul’daki bütün suç çetelerini tek elden yöneten büyük bir suç örgütü vardır. İstanbul’u bu suç örgütünden kurtarmaya çalışırlar.

Korkunç Tuzak

İngiltere’de doğup büyüyen bir Türk kızı olan Suzan, hiç görmediği anneannesini bulmak için İstanbul’a gelir. Gelmesiyle de, kendini bir tuzağın ortasında bulur. Bu dost görünen düşmanın kurduğu bir tuzaktır. Zekâi Sözaçar, yıllar önce annesini ve babasını vurup öldürmek istemiş ve bunun suçunu dedesine yüklemiştir. Amaç İstanbul’un en zengin kuyumcularından biri olan Servet Bey’in varlığını ele geçirmektir. Bir rastlantı sonucu yolu Ufaklık ve Gizem’le kesişir. Bu ikilinin çabalarıyla yirmi yıllık bir sır ortaya çıkar. Suçlular cezalarını bulur. Servet Bey, eski saygınlığına ve servetine kavuşur. Suzan, anneanesi ve dedesi yeniden aile olur.

Efsaneler Gezegeni

Efsaneler Gezegeni adlı eserde, Ufaklık ve Gizem Kara Yıldız’daki arkadaşlarından bir yardım çağrısı alırlar. Gönderdikleri uzay gemisi onları, insanların ilk çağı yaşadıkları bir gezegene getirir. Efsane bildikleri bütün olağanüstü varlıkları; devleri, ejderleri, sfenksleri, su perilerini, uçan atları, yürüyen ağaçları burada karşılarında bulurlar. Arkadaşları Bayca ve Kayra ise, bir savaş çılgını olan Ares’in elindedir. Onları kurtarmak için mücadeleye girişirler. Tutsak düştükleri kentte, ödülün yaşamak olduğu sınavlardan geçerler. Kölelikten yurttaşlığa, bilgeliğe yükselirler. Dağ adamlarının dostluğunu kazanıp Uludağ’a giden yolu bulurlar. Yenilmez ejderi yenip altın posta ulaşırlar. Yanıtsız soruları yanıtlayıp sfenksleri aşarlar. Prometheus’u özgürlüğe kavuştururlar. Burada insanların düşmanı Ares’e karşı savaşırlar.

Kâtil Kim

Bir tiyatro gösterimi sırasında oyunun yazarı ve başrol oyuncusu Hakan Işık vurularak öldürülür. Bu sırada Ufaklık ve Gizem de orada bulunmaktadır. Üstelik yazarın kendilerine verdiği imzalı kitapçıkta oyuna konu olan cinayetle ilgili şifreli bilgiler vardır. Daha o gece çocuklar, bir kamyonun altında kalmaktan sonra kurtulurlar. Ertesi gün de, bir kaza süsü verilerek kaçırılıp bayıltılırlar.

Kendilerine geldiklerinde, kitapçık yanlarında yoktur. Ufaklık ve Gizem'in bu cinayeti ve olayları çözmeye sırasında başlarından geçenler anlatılmıştır.

İstanbul'da Tehlike

Serüven, Ufaklık'a yanlışlıkla verilen bir cep telefonu ile başlar. Çocuklar kendilerini bir anda İstanbul'u kan gölüne çevirmek isteyen terör örgütlerinin ortasında bulurlar. Teröristlerin asıl hedefi, dünyanın önde gelen devlet başkanlarının da katıldığı Dünya Güvenlik Örgütü'nün İstanbul toplantısıdır. Bu arada, ölümcül bir gazın etkisindeki Ajan-X için ölüm emri çıkarılmıştır. Ufaklık ve Gizem bu ajana yardım eli uzatırlar. Ajana düştüğü ölüm tuzağından çekip çıkarırlar. Sonunda İstanbul'u ve tüm dünyayı teröristlerin elinden kurtarırlar.

Piri Reis'in Hazinesi

Ünlü Türk denizcisi Piri Reis'in, bir haritası bulunur. Yaygın bir söylentiye göre Piri Reis, gezip dolaştığı denizlerde belirlediği hazine yüklü batıkların yerlerini bu haritada işaretlemiştir. Bu harita İstanbul'da açık artırmayla satışa çıkarılır. Uluslararası çetelerin ve gizli örgütlerin hepsi, onun peşine düşerler. Haritaya sahip olabilmek için mücadeleye girişirler.

Kayıp Prens

Samanyolu'ndaki büyük bir gök ada savaşın eşiğindedir. Kötülük ve karanlık, iyiliği ve aydınlığı yenmek için sinsi bir hazırlık içindedir. Savaş yanlıları, barışın tek güvencesi olan Prens Ki-ju'yu kaçırmaya ve onu bir kapsülün içinde uzay boşluğuna fırlatırlar. Ancak çocuk prensin yolu Ufaklık ve Gizem'le kesişir. Hep birlikte Karanlık Lordu'na ve onun amansız savaşçılara karşı savaşırırlar.

Büyük Soygun

Ufaklık ve Gizem katıldıkları bir bisiklet yarışı sırasında ormanda kaybolurlar. Orman içinde rastladıkları bir kulübede, sınıksıkı bağlanmış küçük bir kız bulurlar. Onu bulunduğu yerden kurtarıp ailesine teslim etmeye çalışırırlar. Ancak peşlerine eli tüfekli, motosikletli bir avcı düşer. Sonradan anlaşılır ki adam İstanbul'a soygun yapmak için gelen bir çete üyesidir. Üstelik kaçırılan kızın babası da, aynı çete

tarafından tutsak edilmiştir. Fakat çete bu kızın babasından ne istemektedir? Kızın öldü sandığı annesi çete reisinin iş birlikçisi midir? Daha İngiltere’de yapılan gizemli soygun, acaba aynı çete tarafından mı gerçekleştirilmiştir? Ufaklık’la Gizem, küçük kıza yardım etmek isterken, bunlara benzer daha birçok soruya yanıt ararlar.

Çin Seddi’nin Ötesinde

Ufaklık’ın arkadaşı Bayca zor bir durumla karşılaşır. Bayca; Kız kardeşinin çok zor durumda olduğundan bahseder . Daha sonra zaman saatini nasıl kullanacaklarını anlatıp kardeşini bulmalarını ister. İki arkadaş zaman saatinin düğmesine basar basmaz kendilerini karanlık bir ormanda ve kanlı bir savaşın ortasında bulurlar. Büyük Hun Devleti’nin taht çekişmelerine ve tarihin en büyük meydan savaşlarından birine tanıklık ederler.

Oyun İçinde Oyun

Ufaklık ve Gizem’in karşısında bilgisayar oyunlarından tanınan süper kahramanlardan oluşan bir çete vardır. Çocuklar bu çetenin izini sürerken izledikleri ipuçları, onları ummadıkları bir yere taşır. Bir anda kendilerini bir suç örgütünün üyesi olarak bulup bir soyguna karışırlar. Bundan sonra karşılarında hem güvenlik güçleri, hem de suç örgütünün üyeleri vardır. Bu olayda suçsuzluklarını nasıl kanıtladıkları ve başlarından geçenler anlatılır.

Altın Maske

Lüks, spor bir araba, yaya geçidinde yaşlı bir adama çarparak kaçır. Ardından gelen iki kişi de yaralı ihtiyarı kaçırmaya kalkar. Ufaklık ve Gizem bunu engellemeye çalışır ama bu kez de onu hastaneye götüren cankurtaran ortadan kaybolur. Bu arada yaşlı adamın küçük torunu İnce ortada kalmıştır. İlk başta ellerindeki tek ipucu yaşlı adama ait aslan başlı bir asadır. Karşılarındaysa eski Hitit yazıtlarından adı geçen Altın Kent’e ulaşmaya çalışan bir adam vardır. Çocuklar ellerindeki şifreyi çözerek Altın Kent’e ulaşırlar, fakat birçok tehlikeyle karşı karşıya kalırlar.

Korku Sirki

Ufaklık'la Gizem, İstanbul'a gelen ünlü bir sirki izlemeye giderler. Trapez gösterisi sırasında bir kaza yaşanır. Baş trapezci, otuz metre yüksekten yere yere çakılır. Bunun gerçek bir kaza olup olmadığını araştırmaya girişirler. Kazayı araştıran çocukların sirkte arka arkaya tanık oldukları olaylar korkunç gerçekleri ortaya çıkarır. Bu sirk kente halkı eğlendirmek için değil; kan, dehşet ve korku salmak için gelmiştir.

Uzaydaki Düşman

Uzayın derinliklerinde yarasa adamların yaşadığı bir gezegen, kuraklık nedeniyle ölmektedir. Bu gezegende, çılgın bir bilim adamı dünyayı ele geçirmenin hayalini kurmaktadır. Bu amaçla kralını halkın bedenlerine girerek dünyada yaşayabileceğine inandırır Çalışmaları ilerleyince önce kralı yok eder. Ardından da kraliçeyi ortadan kaldırarak, insan bedenine soktuğu eşini onun yerine tahta geçirir. Ufaklık ve Gizem bilim adamına karşı mücadele ederler.

Deniz Kurdu

Ufaklık ve Gizem, kendilerini bir anda 16.yüzyılda, açık denizde sürüklenip giden bir gemide bulurlar. Kaçabilenler çoktan gemiyi terk edip gitmiştir. Kalanlarsa, tifüs salgınıyla ölüp yitmiştir. Şimdi bu geminin tüm kürekçileri, iskeletlerdir. Geminin kaptanı ise pruva direğine asılmıştır. Hiçbir liman onları almamakta ve onlara yanaşmamaktadır. Oysa çok önemli bir görevle yola çıkan bu geminin İstanbul'a varıp Muhteşem Süleyman'a yazılan mektubun ulaştırılması gerekmektedir. Ufaklık ve Gizem bu görevi üstlenirler.

Kâhin

Ufaklık ve Gizem şakalaşırken, Ufaklık'ın parmağı kolundaki zaman saatinin kırmızı düğmesine değer. Sonra kendilerini dev yılanların yaşadığı bir dağ başında bulurlar. O anda ne hangi çağda olduklarının ne de hangi ülkede olduklarının farkında değillerdir. Yaşadıkları olaylar onları yılanlı dağdan bir sarayın zindanına sürükler. Burada Türk tarihinin kahramanlarından biriyle maceraya atılırlar.

Tehlikeler Gezegeni

Ufaklık'la Gizem, kendilerini istekleri dışında dev bir uzay gemisinde bulurlar. İki kahraman, Donya'ya vararak orada canlı çeşitliliğini yeniden oluşturup insanlar arasındaki düşmanlığı gidermek isterler. Başlarına gelen tüm tehlikelerden sıyrılıp dünyaya dönebilmek için mücadele ederler.

Kâbus Şatosu

Leydi Suzan, eşinin ölümü üzerine bu olayı çözmesi için Ufaklık'tan yardım ister. Ayrıca Leydi Suzan'ı intiharın eşiğine getiren kâbusların nedenini araştırır. Akıllı davranarak olayın altında yatan tüm nedenleri bularak soruların cevabını bulur.

Günlükteki Sır

Sultanahmet Meydanı'nda bir canlı bomba, turistlerin ortasında kendini patlatır. Ufaklık, Gizem ve kuzeni de o sırada oradadır. Zeynep'in patlama sırasında elinden saçılan paketleri toplanırken, eşyalarının arasına bir günlük karışır. Çocuklar bu günlüğün sahibine ulaşmak isterler. Ancak çabaları onları, tarihî Truva kentinde saklı bir hazine için çatışma içine sürükler. Acımasız bir çete, hazinenin yerini bilen iki kişinin peşindedir. Çocuklar bu çeteyle savaşarak onlara yardım ederler. Ancak bir de bakarlar ki bu kişiler de, Truva'daki hazineyi kendi yararları için kullanma amacındadırlar. Çocuklar bir anda iki düşmanın ortasında kalmışlardır. Sonunda çetenin ve tarihî eser kaçakçılarının yakalanmasını ve hazinenin Truva Müzesi'nde sergilenmesini sağlarlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bowen'e (2009: 27) göre bu desen ayrıntılı incelemelere fırsat vermesi açısından avantajlıdır. Çalışmada Tuncel Altinköprü'nün Serüven Peşinde adlı serisi eğitsel iletiler açısından incelendiği için doküman analizi deseni kullanılmıştır.

3.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanması aşamasında öncelikle seriyi oluşturan yirmi dört kitap yayınevinden temin edilmiştir. Ardından eserler herhangi bir kayıt tutulmadan bir defa okunmuştur. Yazarın eserleriyle ilgili daha detaylı bilgi edinebilmek ve eserlerin kaleme alınma süreciyle ilgili bilgi almak amacıyla yazarla yüz yüze görüşme yapılmış, bu görüşmenin kaydı ses kayıt cihazıyla alınmış, ardından bu kayıt elektronik ortama aktarılmıştır. Ardından eserler ikinci defa okunmuş bu okunma esnasında eserler önce betimsel analize tabi tutulmuş, betimsel analiz sonucunda oluşan yeni veri seti üzerinde ise içerik analizi yapılmıştır. Bu içerik analizi sonucunda tespit edilen eğitsel iletiler altı kategori altında açıklanmaya çalışılmıştır. Kategorilere ayrılan iletiler uzman görüşüne sunulmuştur.

Tüm bu işlemler esnasında çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini artırmak amacıyla veri seti birkaç kez okunmuş, dolaylı aktarımların yanında doğrudan aktarımlara başvurulmuş, tablo ve şekillere yer verilmiştir. Ayrıca analizler esnasında kodlama tutarlığını sağlayabilmek için bir nitel araştırma uzmanı yardımıyla çalışmanın bir kesitinde kodlamalar yapılmış, bu kodlamalar arasındaki tutarlığın Miles ve Huberman'ın (1994: 64) güvenilirlik formülüne göre ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$) .70'in üzerinde olmasına dikkat edilmiştir.

Eğitsel iletilerin sınıflandırılmasında Elif Emine Küçük' ün eğitsel ileti sınıflandırması dikkate alınmıştır.

3.3. İncelenen Dokümanlar

Tuncel Altınköprü tarafından kaleme alınan *Serüven Peşinde* dizisi içinde yer alan eserler incelenen dokümanları oluşturmaktadır. Çalışmanın sadece söz konusu diziyile sınırlı tutulmasının nedeni yazarın çocuklar için kaleme aldığı eserlerin sayıca fazlalığı ve incelenen dizinin eğitsel ileti bakımından zengin olması dolayısıyla yeterli veriyi içermesidir.

Serüven Peşinde dizisini oluşturan kitapların künyesi Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: İncelenen Eserler

Eserin Adı	Yayınevi	Yayın Yılı	Sayfa Sayısı
Batık Kent'e Yolculuk	Genç Hayat	2016	170
Ateş Kent'ten Kaçış	Genç Hayat	2016	170
Bizans'ın Gizli Hazinesi	Genç Hayat	2017	170
Uzayın Tutsakları	Genç Hayat	2017	170
Hayalet Gemi	Genç Hayat	2016	170
Kızıl Ejder	Genç Hayat	2017	170
Yedi Bela Çetesi	Genç Hayat	2017	170
Korkunç Tuzak	Genç Hayat	2016	170
Efsaneler Gezegeni	Çilek Kitaplar	2013	160
Katil Kim?	Çilek Kitaplar	2015	160
İstanbul'da Tehlike	Çilek Kitaplar	2010	160
Pirî Reis'in Hazinesi	Genç Hayat	2017	170
Kayıp Prens	Çilek Kitaplar	2012	160
Büyük Soygun	Çilek Kitaplar	2012	160
Çin Seddi'nin Ötesine Yolculuk	Genç Hayat	2016	170

Oyun İçinde Oyun	Genç Hayat	2016	170
Altın Maske	ilek Kitaplar	2013	160
Korku Sirki	ilek Kitaplar	2013	160
Uzaydaki Düşman	Genç Hayat	2016	170
Deniz Kurdu	Genç Hayat	2016	170
Kâhin	Genç Hayat	2016	170
Tehlikeler Gezegeni	Genç Hayat	2016	170
Kâbus Şatosu	ilek Kitaplar	2016	160
Günlükteki Sır	Genç Hayat	2017	170

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde Tuncel Altıncı'nın *Serüven Peşinde* serisindeki eğitsel iletiler detaylı olarak incelenmiştir. Bu iletiler “ kişisel gelişimi destekleyen iletiler ”, “ toplumsal gelişimi destekleyen iletiler ”, “ulusal gelişimi destekleyen iletiler”, “dinî gelişimi destekleyen iletiler ”, “ çevre bilincini destekleyen iletiler ” ve “ evrensel gelişimi destekleyen iletiler ” olmak üzere altı gruba ayrılarak tablolar halinde gösterilmiştir.

4.1. Kişisel Gelişimi Destekleyen İletiler

Kişisel gelişimi destekleyen iletilere Tablo 2’de yer verilmiştir. İncelenen kitaplarda “akıl yürütme, tedbirli olma, aile sevgisi, kişisel temizlik, teknolojik gelişmelerin etkileri” gibi iletiler tespit edilmiştir. Bu iletiler detaylı olarak aşağıda incelenmiştir.

Tablo 2: İncelenen Eserlerde Geçen Kişisel Gelişimi Destekleyen İletiler

Aile içi iletişim çocuk ve aile için önemlidir. (BTK: 11).

Aile sevgisi dayanışmayı öğretir. (KE: 13).

Aile sevgisi güç verir. (BKY: 29); (AKK: 73); (KT: 169); (OİO: 170).

Aile sevgisi koruma içgüdüsünü geliştirir. (AKK: 10); (BGH: 22); (KK: 15, 29); (OİO: 161).

Aile sevgisi mutluluk verir. (UT: 20).

Akıl yoluyla doğru bilgiye ulaşılır. (BKY: 38); (HG: 19); (KK: 55); (AM: 156).

Akıl kullanılarak planlama yapılır. (BGH: 125); (UT: 55, 116, 157); (HG: 30, 71); (OİO: 168); (TG: 24); (KŞ: 124-125).

Akıl kullanılarak seçim yapılır. (AKK: 166).

Akıl aracılığıyla diğer insanlarla fikir telakkisi yapılır. (HG: 44).

Akıl yoluyla analiz yapılır. (BKY: 74); (UT: 62); (HG: 50); (YBC: 54); (KP: 13, 121, 142); (BS: 15, 83); (UD: 19, 72); (KŞ: 35, 100).

Akıl yoluyla hedeflenen noktaya ulaşılır. (BKY: 48); (HG: 16); (KK: 39); (ÇSÖ: 45,

102); (AM: 103); (KS: 43, 94); (GS: 15).

Akıl yürüterek bulmacalar ve şifreler çözülür. (AKK: 49); (HG: 63); (KT: 76); (BS: 40); (AM: 77); (GS: 42, 43).

Akıl yürüterek gözlem yapılır. (UT:35); (UD: 138).

Akıl yürüterek öngörülü olunur. (UT: 67); (HG: 29); (KE: 111, 156); (AM: 153); (TG: 15).

Akıl yürüterek yardım istenir. (HG: 164); (OİO: 40).

Akıl yürütmek bazen karşıdaki kişiyi hataya sürükler. (BGH: 54).

Alınan hizmet karşılığında teşekkür edilir. (HG: 22).

Anlamadan dinlemeden birine karşılık vermek pişmanlığa sebep olur. (KE: 84).

Anlayışsız davranışları için özür dilenir. (HG: 145).

Anne sevgisinin yerini hiç bir şey alamaz. (BKY: 25); (AKK: 46).

Arkadaş sevgisi güç verir. (BKY: 24); (AKK: 56); (BGH: 166); (UT: 164); (KT: 69).

Arkadaşlar sevgileri ile birbirlerine destek olurlar. (AKK: 77); (KP: 21); (AM: 76).

Arkadaşlık bağı güçlüdür. (UT: 14).

Başarı çaba gerektirir. (UT: 26, 144).

Başarı insanı gururlandırır. (BKY: 17).

Başarı kutlanır. (AKK: 64); (BGH: 86); (UT: 61).

Başarı ödüllendirilir. (İT: 76).

Başarılı kişiler övgü alır. (BKY: 157).

Başarmak insana güven verir. (UT: 57).

Bazen fazla merak tehlikeli olabilir. (EG: 24).

Bazen hayaller yanlış sürekliler. (YBÇ: 162).

Bazı durumlarda zamanı daha etkili kullanmak gerekir. (ATK: 22).

Bazı sağlık problemleri endişeye sebep olur. (BGH: 87).

Bilgi en değerli hazinedir. (BTK: 129).

Bilgi insana özgüven katar. (EG: 94).

Bilim hayatı kolaylaştırır. (EG: 92).

Bir karar verilmeden önce fikir alışverişi yapılmalıdır. (ATK: 155).

Bir yere geç kalınca özür dilenir. (BKY: 36).

Birine haksızlık edildiğinde özür dilenir. (BKY: 31); (KK: 87).

Birlik olduğunda işler çabuk halledilir. (AKK: 165); (K: 70).

Can güvenliği için bazen kötülere boyun eğmek gerekebilir. (KE: 164).

Çocuk oyunlarına tamamen merhamet egemen olmalıdır. (OİO: 99).

Çocuklar iyi işler başardığında anne-babasından övgü alır. (AKK: 13).

Çocukların baba sevgisine ihtiyacı vardır. (OİO: 160, 161).

Değişen koşullara göre çözüm yolları üretilmelidir. (UD: 41).

Doğal afetlere karşı önlem alınmalıdır. (AKK: 14)

Dostlar birbirlerine yardım ederler. (BKY: 149); (AKK: 22, 140); (EG: 101, 148)

Dostlar her koşulda birlikte olur. (HG: 117).

Dostlar her koşulda güzel olanı hatırlar. (AKK: 170).

Dostlar iyi-kötü günler içindir. (AKK: 22); (UT: 63); (İT: 131); (EG: 79).

Dostluğun temelinde güven vardır. (UT: 167).

Dostluk gösteren dostluk kazanır. (UT: 86).

Dostluk güzeldir. (AKK: 107).

Dostumun dostu dostumdur. (K: 58).

Empati becerisi sayesinde mevcut durum değerlendirilmesi yapılabilir. (KE: 156).

En büyük mucize akıldır. (ÇSY: 128).

En zor anlarda bile umut vardır. (BKY: 23, 24, 142); (BS: 33).

Eşlerin birbirlerine karşı sorumlulukları vardır. (KT: 58).

Fedakârlık hayvanlarda da olan bir duygudur. (KT: 138).

Fedakârlık tehlikeli durumda hayat kurtarır. (BGH: 81).

Gençlerin kötü alışkanlıklar edinmemesi için herkes üstüne düşen görevi yapmalıdır. (HG: 66, 67).

Günlük hayatta nezaket ifadeleri ile iletişim kurulmalıdır. (KS: 101).

Hayaller mutluluk verir. (EG: 64).

Hayaller umut etmeyi sağlar. (UT: 87).

Hayvan sevgisi merhamet duygusunu da beraberinde getirir. (BKY: 32); (KS: 33).

Hayvan-insan ilişkileri öğrenilebilmektedir. (UT: 45); (YBÇ: 19); (KK: 136).

Hayvanlar insanlara göre daha vefalıdır. (KS: 20).
Hayvanlar insanlarla dostluk kurarlar. (BKY: 11, 26); (UT: 46).
Hayvanlar sahiplerine sadakat gösterir. (K: 20); (YBÇ: 110).
Her zorlukta bir kolaylık mutlaka vardır. (AKK: 150); (UT: 153); (BGH: 113).
Farklı kültürdeki insanların birlikteliği konusunda önyargılı olmamak gerekir. (KT: 49).
İnanç umudu besler. (AKK: 161); (KP: 57).
İnsan akıl yürüterek karşısındakini şaşırabilir. (BGH: 56).
İnsan kendini her alanda geliştirmelidir. (KP: 71).
İnsanlar kötü durumların sonunda pişmanlık duyarlar. (KE: 39).
İnsanlar olayların sonucuna göre özeleştiri yaparlar. (BTK: 34); (OİO: 134).
İnsanlar verdiği sözlere sadık kalmalıdır. (UD: 20)
İnsanlar zor durumda olan kişilere merhamet eder. (AKK: 44, 137); (BGH: 12); (KK: 64)
İnternet kafeler çoğu zaman zararlıdır. (OİO: 22).
İstenmeyen sonuçlarla karşılaşmamak için dikkatli davranmak gerekir. (AKÇ: 47).
İyi insanlara merhamet edilir. (YBÇ: 42).
İyi ve temiz yürekli olunmalıdır. (KP: 69).
İyilik eden iyilik bulur. (AKK:154).
Jest ve mimiklerle iletişim kurulabilir. (BKY: 144).
Kahkaha ve gözyaşı mucizedir. (KE: 67).
Kahvaltı güne güçlü başlamayı sağlar. (KT: 29).
Kardeşler arasındaki sevgi kuvvetlidir. (HG: 119).
Kişi olayları yorumlarken kendini eleştirmeyi bilmelidir. (ÇSÖ: 121).
Kişilerin kendine olan özgüveni çevreyi olumlu etkiler. (UT: 77).
Kişinin karar verme iradesine saygı duyulmalıdır. (ATK: 166).
Kişisel temizlik her koşulda sağlanmalıdır. (BKY: 20).
Kötü alışkanlıklar insanı pişman eder (KK: 160).
Kriz anları akılla aşılr. (BKY: 83, 106); (İT: 62, 151); (AM: 134, 142); (UD: 59).
Merhamet duygusu başka canlılara zarar vermeyi engeller. (EG: 112)

Merhametli insanlar duyarlı olur. (BGH: 90); (EG: 32); (KK: 89); (PRH: 163).

Merhametli insanlar zorda olanlar için endişe duyarlar. (KK: 63).

Merhametli insanlar zulme karşı bir duruş sergilerler. (AKK: 60).

Mikroplar kötü sonuçlar doğurur. (UT: 102).

Minnnet duyguları teşekkür ile ifade edilir. (BKY: 46, 83); (UT: 137); (YBÇ: 158).

Mücadeleci insanlar pes etmezler. (DK: 103, 151).

Neşe bulaşıcıdır. (BKY: 21).

Olaylara iyi tarafından bakılmalıdır. (2016b-94).

Olumlu deneyimler özgüvene katkı sağlar. (EG: 155).

Oyun oynamanın belli bir saati olmalıdır. (OİO: 111).

Öfkeyle hareket edenlere karşı çıkmak gerekir. (YBÇ: 114).

Ön yargılar çoğu zaman keskindir. (BKY: 53).

Ön yargılar pişmanlık yaratır. (KT: 50).

Ön yargılı olmak diğer insanları kızdırabilir. (BKY: 26).

Öngörü sayesinde bir işin ileride ne durum alacağını kestirmek mümkündür. (ÇSY: 92).

Özgüvenli kişiler olumsuz şartların üstesinden gelebilir. (UT: 150); (UD: 159).

Planlı hareket etmek işleri kolaylaştırır. (ATK: 79).

Risk alırken bazı şeyler feda edilir. (YBÇ: 22).

Sağlık her şeyden önemlidir. (BKY: 160); (KE: 135).

Sağlıklı bir yaşam için spor yapılmalıdır. (EG: 12).

Sevgi gururlandırır. (KE: 25); (İT: 76).

Sevgi güven verir. (KE: 32); (AM: 145); (KS: 19)

Sevgi sayesinde korumacı olunur. (BKY: 161, 166); (BGH: 139); (UT: 80, 121); (KE: 66); (YBÇ: 15); (KT: 66); (İT: 131); (PRH: 46, 114); (OİO: 11).

Soğukkanlı insanlar ipuçlarından yola çıkarak sağlıklı değerlendirmeler yaparlar. (ATK: 9)

Söz vermek karşıdaki kişiye güven verir. (BGH: 96).

Suçlu varlıklar kendilerini affettirmek için çabalarlar. (HG: 87).

Takım ruhu başarıyı artırır. (AKK: 54).

Tedbir olarak karşılaşılabilecek olumsuzluklardan korunmak mümkündür. (AKK: 27, 41); (BGH: 46); (KT: 32); (YBÇ: 14).

Tedbir alınarak güvenlik sağlanır. (BGH: 59, 66); (KE: 13, 57); (YBÇ: 27); (KT: 21); (EG: 19); (KK: 126); (DK: 145); (KŞ: 59, 152).

Tedbir alınarak yola çıkılmalıdır. (BKY: 09, 11); (BGH: 60); (ÇSÖ: 35); (DK: 36); (K: 38).

Tedbirli olmak dikkat toplamaya yardım eder. (BGH: 35).

Teknolojinin kötüye kullanılması engellenmelidir. (OİO: 19); (BKY: 63).

Zor durumda olan insanlar teselli edilmelidir. (PRH: 140).

Sosyal medya kullanımının artması ile birlikte yazılı anlatım azalmıştır. (GS: 13).

Ufak ihmaller büyük sonuçlar doğurur. (GS: 97).

Ulaşılmak istenen hedefler için mücadeleci olunmalıdır. (KK: 85, 91).

Vefa duygusu iletişimi güçlendirir. (KK: 66).

Verilen sözler tutulmalıdır. (BGH: 147).

Zenginlik hırsı iyi değildir. (EG: 64).

Zorda olan insanlara yardım edilmelidir. (AKK: 44, 75); (BGH: 16); (PRH: 122); (BS: 15); (UD: 16); (DK: 90); (K: 48).

Kişilik devamlı gelişme eğilimindedir. Bu gelişimin amacı olgun ve dengeli bir benlik oluşturmaktır. Bu da yapısal ve çevresel faktörler arasındaki etkileşimin sonucu olarak çeşitli süreçlerden geçerek çocuğun işlevlerinin değişmesi ve artmasıdır. Ergenliğin sonlarına kadar devam eden kişilik gelişimi, duygu, düşünce davranış boyutlarında bireyin tutarlı ve bütünlük sağlayan bir yapıya ulaşması ile oluşmuş sayılmaktadır. Altinköprü, gençlerin aklını kullanabilmesini en sık işlediği eğitsel ileti olarak kullanmış ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunmak istemiştir. Ayrıca tabloda aynı ileti konusunun vermek istediği farklı mesajlara değinilmiş ve bunların kullanımları eserlerden örneklerle sunulmuştur.

İncelenen eserlerde kişisel gelişimi destekleyen iletilerin konu başlıkları şu şekildedir :

- Aile Sevgisi ve Önemi
- Akıl Yürütme
- Anne Sevgisi
- Baba Sevgisi
- Başarı
- Bilginin Değeri
- Can Sağlığının Önemi
- Çok Yönlü Düşünme
- Çözüm Odaklı Olma
- Dikkatli Olma
- Dostluk
- Duyarlı Olma
- Empati
- Evlat Sevgisi
- Fedakârlık
- Fikir Alışverişi
- Güven Duygusu
- Güvenlik İhtiyacı
- Hayal Kurma
- Hayvan Sevgisi
- Hırsın Zararları
- İletişim
- İnançlı Olma
- İyimser Olma
- Kararlı Olma
- Kişisel Temizlik
- Kötü Alışkanlıklar
- Merak
- Merhametli Olma
- Mücadeleci Olma
- Neşeli Olma
- Öngörülü Olma
- Önyargının Yanıltıcılığı
- Övgü
- Özeleştiri
- Özgüvenli Olma
- Özür Dileme
- Pişmanlık
- Planlı Olma
- Sağlıklı Yaşam
- Saygı
- Soğukkanlı Olma
- Sorumluluk Alma
- Söz Verme / Sözünde Durma
- Tedbirli Olma
- Teknolojiyi Kötüye Kullanma
- Teselli Etme
- Teşekkür Etme
- Umutlu Olma
- Vefâlı Olma
- Zamanı İyi Kullanma

Serüven Peşinde dizisine bakıldığında kişisel gelişimi destekleyen ileti kategorisinin birinci sırada yer aldığı görülür. Karakterlerin seri genelinde; akıl yürütme, çözüm üretme ve farklı olay ve durumlardan çıkarımlar yapmaları seride en çok öne çıkan eğitsel ileti grubudur. Bazı eserlerde yaptıkları çıkarım ve akıl yürütmelerde sakıncalı düşünceler olsa da serinin genelinde bu sekmeler eğitsel olarak genelde olumludur. Verilmek istenen iletilerden ilki aklın insana verilmiş en önemli lütuf olmasıdır. Akıl ve düşünebilme, insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden birisidir. Düşünme, zihnimizin sınırsız bir becerisidir.

Gerçekte sevginin oldukça karmaşık yapıya sahip olduğu kolayca görülebilir. Sınırsız denilebilecek çeşitlilikte sevgi türleri olduğu bilinen bir gerçektir. Sevgi alt başlıklardan oluşur. Bunlar; insan sevgisi, tanrı sevgisi, bilim sevgisi, vatan sevgisi, ana-baba sevgisi, evlat sevgisi, doğa sevgisi, hayvan sevgisi gibi daha pek çok sevgi türleri sayılabilir. *Serüven Peşinde* serisinde aile, arkadaş, evlat, kardeş ve hayvan sevgisi ön plana çıkmıştır. Eserlerden alınan kesitlerde özellikle arkadaşlara duyulan sevgi ve güven eğitsel olarak irdelenmiştir.

Korku ve kaygı, insanların hayatlarının belirli zamanlarında yaşadığı duygulardır. Çocuklar da tıpkı yetişkinler gibi zaman zaman bu duyguları yaşayabilirler. Korku bir korunma mekanizması ve gelişimin normal bir parçasıdır. Çocuklar bu duygu sayesinde çevrelerine uyum sağlamayı, kendilerini tehlikeli durumlardan uzak tutmayı öğrenirler. Korku kimi zaman hayatımızın akışını olumlu yönde etkilese de bu duygunun çok yoğun ve sık yaşanması kişi için zorlayıcı ve sıkıntılı bir hal alabilir. Onun için çocukluk ve ergenlik döneminde ebeveynler ve öğretmenler tarafından çocuklara tedbirli olmanın önemini bilinçlendirirler. Böylelikle çocuk, tedbir almanın yollarını öğrenmeye başlar. Altınköprü, tedbirli olmanın önemini eğitsel olarak genç okuyuculara vermeye çalışmıştır. Tedbirli olmak insanın doğasında yer alan korku ve kaygıların önüne geçmek için kazanılmış bir davranış biçimidir. *Serüven Peşinde* serisinde okurlara tedbirli olmanın önemi aksettirilmiştir. Bu eğitsel ileti, farklı kurgular kullanılarak okuyucuya aktarılmıştır.

Özür dileme ve teşekkür etmenin işlendiği iletilerde ise karşısında yer alan kişilere karşı nezaket çerçevesinde nasıl davranılması gerektiği, hatalı olunan konularda özür dilenmesi gerektiğini ve kişiye yapılan iyimser nitelikteki davranışlarda ise teşekkür etmenin eğitsel olarak okurun normatif yapısına düzgün davranışlar olarak gösterilmiştir. Özür dilemeyi ve ardından davranışlarını değiştirmeyi öğrenen çocuğun sosyal becerisi gelişir. Aynı zamanda davranışlarının sorumluluğunu almayı ve başkalarının duygularını önemsemeyi öğrenirken değişim yapma gücünün olduğunu fark eder. Her iki iletide Altınköprü'nün eserlerinde sık yer verdiği ileti konularındır.

Umut, insanoğlunun yaşama tutunduğu en önemli öğelerden biridir. Antik dönemdeki bir mitolojiye göre (Peterich, 1959;54); tanrılar bir araya geldiler ve kilden bir kadın yarattılar. Her tanrı kendine ait olan bir özelliği bu kadına bahşetti. Tanrılar, kendilerinden ateşi çalan Titan Prometheus intikam almak için bu kilden yaratılan kadını Prometheus'un kardeşi Epimetheus'a gönderdiler. Bu kadının adı Pandora idi. Tanrılar, Epimetheus'a ne olursa olsun Pandora'nın elindeki kutuyu açmamasın tembih ettiler. Lakin çok meraklı olan Epimetheus Pandora'nın kutusunu açtı. Kutudan; lanetler, açlık, savaş, soykırım her şey çıkmıştı. Son anda kutuyu kapatan Epimetheus, kutunun içinde sadece umudu bırakmıştı. Onun içindir ki dünya insanların içinde umut barınmaktadır. Eserlerde zorluklarla karşılaşan kahramanalar her zaman bir çıkış yolu olduğuna inanırlar.

Yazar, okurlara arkadaşlık ve dostluğun önemini göstermeye çalışmıştır. Özellikle içinde bulunduğumuz teknolojik çağda çocukların ve gençlerin asosyal yetişme durumlarından dolayı bu ileti serinin en önemli ileti gruplarından birini teşkil etmektedir. Eserlerde karşılaşılan tüm sorunlarda iki arkadaş birlikte hareket etmiş ve aralarındaki güçlü bağ olaylar üzerinden yansıtılmıştır. Ayrıca teknolojinin getirdiği sorunlardan bir tanesi olan asosyal sosyallik durumundan da okurları kurtarmaya çalışmıştır. Çocukların arkadaş edinmeleri ve arkadaşlıklar kurmaları çocukluk döneminin en önemli olgularından birisidir. Çocuklara arkadaşlık becerilerini öğretme de ebeveynler rol model olur. Arkadaş seçimi ve seçilen arkadaşlarla kurulan bağ, ileride sağlam dostlukların atılmasına sebebiyet verdiği için arkadaş

seçimi çok önemlidir. Ebeveynlerin arkadaş seçimlerinde çocukları kısmi olarak özgür bırakmaları gerekir. Buldukları ortamda (okul, mahalle, külliye, dersane vb.) kendilerine yakın hissettikleri akranlarıyla arkadaş ve dost olmalarının sadece ebeveynler değil, ortamda bulunan yetişkinlerin (öğretmen, komşu, aile yakını vb.) desteklemesi gerekir.

Başarılı olmak ile ilgili eğitsel iletilere bakıldığında ise eserlerde başarının öneminin sürekli olarak vurgulandığı görülmektedir. Ayrıca başarılı olmak için gerekli olan sorumluluk ve öz güven duygusunun da yazarın eserlerde önem verdiği izlekler olduğu görülmektedir

Merhametli olmak insanın olumlu kişiliğinin bir göstergesidir. Altınköprü eserlerinde bu duyguya da ara ara yer vermiştir. Bu duygu zorda olan insanlara acıyıp yardımcı olma şeklinde okuyucuya yansıtılır.

Çocukların kendi ayakları üzerinde durup, bir şeyleri başarmak için özgüvene ihtiyaçları vardır. Özgüven insanı insan yapar. Yazar da kitaplarında kahramanlarının aşırı özgüvenle her şeyi başarmalarını sağlamıştır.

Mutluluk, iyi bir yaşamın yaygın olarak kabul edilen temel bileşenidir. Memnuniyet, yaşam doyumu, pozitif duygular ve yaşamda anlam sahibi olma gibi kavramları içinde barındırmaktadır. Günlük yaşamda mutluluk olarak adlandırılan durum alan yazında öznel iyi oluş olarak nitelendirilmekte, bazen de bu iki kavram birbirinin yerine kullanılmaktadır. Umut, geleceğe iyimser bakmanın, hayal kurmanın, mutlu olmanın, merhametli olmanın ve ümit etmenin en önemli unsurudur. Yazar, okura bu eğitsel iletileri az da olsa göstermeye çalışmıştır.

Hayal kurmak, insanın düşüncelerin, hayata bakış açısını ve dünya görüşünü geliştiren destekleyen önemli etmelerden bir tanesidir. Fantastik ve bilim-kurgu edebiyat ise çocuklarda ve gençlerde düşünme yetisini ve hayal kurma becerisinin gelişiminin önünü açar. Yazarın kaleme aldığı *Serüven Peşinde* serisi fantastik edebiyatla da bağlantılı olarak olduğu için çocukların ve gençlerin hayal gücünü geliştirmeye katkıda bulunmayı hedeflemiştir.

Kendi koruma ve bunun için mücadele etme her insan için önemlidir. Mücadele duygusu sadece fiziksel değil aynı zamanda psikolojik olarak da öne çıkar. Yazar kitaplarında bireyin hem fiziksel hem de psikolojik olarak mücadele etmeyi bilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Teknoloji hayatı kolaylaştırırken bazı değerlerin silinmesine yol açabilir. Yazar eserlerinde teknolojinin hem olumlu hem de olumsuz yönlerini ele almıştır.

Önyargı, endişe hırs ve pişmanlık öğelerini eğitsel olarak ele alındığında se okurlara psikolojik olarak bu iletilerin yapılmaması gerektiği konusu irdelenmeye çalışılmıştır. Kişilik gelişmesinde önyargı tehlikeli bir düşünce yapısı olabilir. Kişiliğin gelişmesinde özellikle çocuklarda ileri ki dönemler için sıkıntılar oluşturur. Hırs günümüz dünyasında kapitalist sistemin bir dayatması olarak görülür. Bireyler küçük yaştan itibaren bir yarış içerisindedir. Bu yarış maalesef ki günümüz dünyasının temellerini oluşturmaktadır. Buna mukabil pişmanlık duygusu bireylerde çok gelişemez. Yazar kitaplarında çok da yer vermese de pişmanlık duygusunu işlemeye çalışmıştır. Keza hırsın yeri geldiğinde ne kadar tehlikeli olduğunu da aktarmıştır.

Aile Sevgisi ve Önemi

Ailenin hayatta ve sağ olması diğer fertlere güven verir. *Ateş Kent'ten Kaçış* adlı eserde olumsuz olaylar yaşayan kahramanlar bunların sonucunda ailenin sağlıklı olmasından dolayı mutluluk duymuştur.

“Bütün bu konuşmalar, Ufaklık ön bahçeye girdiği sırada yapıyordu. Doğal olarak söylenenlerin hemen hemen tamamını o da duydu. Ailesi kurtulmuştu hepsi sağ ve birlikteydi. Tanrım, bu ne büyük bir sevinçti! Papağanı Geveze omzunda, köpeği Minik yanında olduğu hâlde onlara doğru koşmaya başladı. Bir yandan koşuyor, bir yandan da bağıriyordu. Birkaç saniye sonra kendisine açılan kucaklara atılmış, bu sevgi yumağının içine gömülüp kaybolmuştu. Onların ağızlarında da aynı sözler dökülüyordu” (AKK: 10).

Aile en zor ve mutlu anlarda kişilerin dayanak noktasıdır. Keder her ne olursa olsun anne-baba sevgisinin verdiği şefkat ile bastırılabilir.

“Bir anda kederleri sevince, gözyaşlarını kahkahaya dönüştürüverdi. Annesi boynuna sarılmış yanaklarını öpüyor, babası saçını sevgiyle okşuyordu” (BKY: 25).

Hayvanlarda içgüdüsel olarak ailelerine karşı bir sevgi bağı oluşur. Bu iletide Dumbo'nun ailesine özleminden bahsedilmiştir.

“Raj, arkasını dönüp de Ufaklık'la Gizem'i görür görmez, önce sevinçle filin hortumundan kayıp aşağıya atladı. Ardından da doruca koşup onlara sarıldı. Bir yandan hiçkırta hiçkırta ağlamakta; bir yandan da, 'Sahip! Dumbo çok mutsuz burada.' diyerek derdini anlatmaya çalışmaktaydı. 'Ailesi ve arkadaşları Belh'te kaldı için yalnızlık çekiyor olmalı. Zavallı yemekten, içmekten kesildi. Günden güne erimeye başladı. Sanırım günleri sayılı... Tuğrul Bey hava değişimi belki Dumbo'ya iyi gelir diye bizi de yanına aldı” (K: 138).

Ebeveynlerden alınan manevi gücün çocuklar üzerinde etkisi çok büyüktür. *Ateş Kent'ten Kaçış* adlı eserin bir bölümünde zor durumda olmalarına rağmen anne babalarına kavuşan kahramanların mutluluğu aktarılmıştır.

“Arabalarını oracıkta bıraktıkları gibi, annelerine ve babalarına doğru koşuverdiler. Şimdi, sırtlarında bir sağanak gibi inip duran kırbaçlara aldırmaksızın, dörtlü bir yumak hâlinde birbirlerine sarılmış ağlıyorlardı” (AKK: 73).

Akıl Yürütme

Akıl faydalı şekilde kullanıldığı zaman yaşanmış ve henüz yaşanmamış olaylar hakkında tahminde bulunulabilir. *Kızıl Ejder* adlı eserde eldeki verilerden yola çıkan kahramanlar arkadaşlarının hâlâ canlarının sağ olduğu kanısına varırlar.

“Kara Şato'ya giden jipleri görmemizle, Kızıl Ejder'i görmemiz arasında fazla bir zaman geçmedi. Anlaşılan Kara Dük de, Kara Şato'dan çıkmadan önce onları göremedi. Adamları, Kara Dük'e danışmadan hiçbir şey yapamayacağına göre, demek ki bizimkilerin yaşamları, Kara Dük şatoya dönene dek güvende” (KE: 111).

Bir konu hakkında fikir yürütmeden eldeki verilerle hareket etmek sonucun daha sağlıklı tespit edilmesine katkı sağlar. İnsan karşılaştığı tepkilerden yola çıkarak ve onları yorumlayarak hedefe ulaşır. Hedefe ulaşırken de çeşitli sorgulamaları yapar ve bu sorgulamalar sonucunda çıkarımda bulunur.

“Ufaklık düşünceliydi. ‘Evet, Gizem...’ dedi. ‘Haklısın! Biz onlara, bizi öldürmelerini gerektirecek hiçbir şey yapmadık. Hiçbir şey söylemedik. Peki, ama onlar neden böyle davrandılar? Niçin bizi öldürmeye kalkıştılar? Demek ki gizlemek istedikleri bir şeyler var. Belki de biz, farkında bile olmadan onların gizlemek istedikleri bu şeyi gördük” (HG: 16).

Hedeflenen noktaya ulaşabilmek için iyi gözlem yeteneğine sahip olmak gerekir. Aşağıda verilen paragrafta kahraman hedefe ulaşmak için aklını kullanarak gözlem yaparak ipuçlarını takip etmekte, bu ipuçlarına bakarak çeşitli yorumlamalar yapmaktadır.

“Üzerinden indiği atı, dizginlerinden tutup bu izlerin yanına getirdi. Onun kumların üzerinde bıraktığı izlerin derinliğiyle, daha önce bırakılan izlerin derinliği aynıydı. Oysa atının, kendisi üzerindeyken bıraktığı izler daha derindi” (ÇSÖ: 102).

İlk izlenim karşıdaki insan hakkında fikir yürütebilmek için en önemli ipuçlarıdır. *Uzayın Tutsakları* adlı eserde kahraman, rakibini her türlü yenme nedenini bu yetisi sayesinde kolaylıkla başardığını anlatır.

“Ufaklık, ‘Çok kolaydı!’ diye yanıt verdi onlara gülümseyerek. ‘Ne de olsa bunların hepsi, zekâca küçük bebekler gibi. Bizi göremedikleri zaman, var olabileceğimizi düşünemiyorlar demek ki.” (UT: 67).

Yazar okuyucuların düşünme becerilerini geliştirmek için sık sık akıl oyunlarına yer verir. Zor gibi görünen bilmecelerin tüm parçalarını dikkatle inceleyip akıllıca düşünerek bilmeceler rahatlıkla çözülebilir.

“Oysa burada, sayabildiğim yirmi iki hiyeroglif simgesi var yalnızca... Bu bir Mısır hiyeroglif yazıtı değil; ama o hiyeroglif simgelerinden bir kısmıyla oluşturulmuş bir tür alfabe yazıtı bana kalırsa... Kısaca, hangi simgenin,

abecemizdeki hangi harfe karşılık olduğunu bulabilirsek, bu şifreyi de çözeriz kolayca” (GS: 42).

Yaşanan tecrübeler sonra karşılaşılan sorunların çözümü için kolaylık sağlar. İnsan yaşadığı coğrafyadan farklı bir yere gittiğinde daha önceki deneyimlerini analiz ederek bulunduğunu yerdeki bireylere yardımcı olabilir. Sorunların üzerine eğilerek ondan vazgeçmek yerine onunla baş etmenin derdine düşmenin önemini göstermektedir.

“Üstelik bundan böyle, sorunlarınızı çözmek, yaşamınızı kolaylaştırmak için yanınızda da olamayacağım. Fakat Ufaklık’la Gizem, bir süre için de olsa sizinle birlikteler. Onlar buraya sorunlarla dolu bir dünyadan geldiler. Size sorunlarla nasıl başa çıkılacağını göstererek benim yapabileceğimden çok daha fazlasını verebilirler. Sanırım bu çok daha fazla işinize yarayacak. Sorunsuz bir dünya yerine, sorunlarla başa çıkmak” (UT: 62)...

Karakter, bireyi diğer kişilerden ayıran kişilik, mizaç ve huy farkındalığı olarak tanımlanır. Bireylerin karakter özellikleri çok erken yaşta başlar, hatta genetik olarak da bireyler bazı özelliklerini ebeveynlerinden alırlar ve çevrenin etkisiyle bu özellikler gelişir ve ortaya çıkar. Birey, çevresinin de katkısıyla bu özelliklerini geliştirebilir veya körleştirebilir. *Batık Kent’e Yolculuk* adlı eserde kahraman karşısındaki kişi hakkında çıkarım yaparak o kişinin analizini yapmıştır.

“-Evet! Buna mecburum. Gördüğüm kadarıyla çantanda Almanca yazılar var. Giysilerin de pek buralarda satılanlara benzemiyor. Hani zengin kızısın diyeceğim, ama konuşman da biraz garip. Tıpkı şu yabancıların Türkçe konuşması gibi... Büyük olasılıkla Almanya’dan gelmiş olmalısın. Giysilerin özenli, ama kırışmış ve kirlenmiş. Demek ki bir süredir evinden uzaktasın. Dışarıda ve yalnız yaşıyorsun. Üstelik senin yaşında bir kız... Bazı sorunların olduğu kesin. Önemli sorunlar...” (BKY: 74)

Bir problemin çözümünde elde yeterli veri olmadığında sonuca ulaşmak için kuramlardan yola çıkılabilir. Akla dayalı varsayımlarla sonuca sağlıklı bir şekilde

varabilmek mümkündür. Kahraman, yaptığı izlenimlerden yola çıkarak çeşitli varsayımlarla olayı nihayetlendirmeye ve durumu çözmeye çalışmaktadır.

“*‘Sen şimdi benden kanıt mı istiyorsun?’ dedi. ‘Şu anda elbette elimde böyle bir şey yok. Fakat oldukça tutarlı bir kuramım var. Hırsız, arabasını bıraktığı otopark görevlilerine bahşiş ve armağan vererek önce güvenlerini kazanıyor. Sonra da bir bahaneyle onları kandırarak gözüne kestirdiği arabanın anahtarını elde ediyor. Otopark çıkışında bu arabanın peşine takılıp gittiği yeri öğrenmek onun için çocuk oyuncağı olmalı. Büyük bir olasılıkla, gecenin ıssız bir saatinde bu arabanın yanına geliyor. Yaptırdığı anahtarla kapısını açıp kendi arabastıymış gibi çalıştırıp gidiyor’* (YBC: 54).

Fikir alışverişinde ortaya farklı görüşler çıkacağından kıyaslama yoluna gidilerek en iyi yolun tercih edilmesi mümkündür. *Hayalet Gemi* adlı eserde iki kahraman arasında gerçekleştirilen fikir alışverişine yer verilmiştir.

“*Olmaz olur mu Gizem, var elbette! Fakat bunu bir de seninle birlikte gözden geçirelim istedim’* (HG: 44).

Acil durumlarda akıllıca davranıp hızlı planlar yapılabilir *Oyun İçinde Oyun* adlı eserde kahraman zor durumlarda çevresindeki nesnelere ve bireyleri hızlıca gözünün önüne getirip bir çözüm üretmiştir.

“*Ufaklık, panik hâlinde çıkışa yönelen arkadaşlarına, ‘Hayır! Sakın küreyi terk etmeyin!’ diyerek seslendi. ‘Dışarıda tamamen savunmasız kalırız. Böylece klonlar gibi kolayca avlanırsınız. Motorlar henüz çalışıyor. Yüzeğe varabilirsek, kalan şansınızı da sonuna kadar kullanırsınız’* (OİO: 168).

Zor durumlarda karşı tarafı şaşırtıp zor duruma sokmak için akıllıca bir plan kurulabilir. *Hayalet Gemi* adlı eserde kahraman aklını kullanarak yaptığı plan ile karşı tarafı şaşırtmayı amaçlayarak yaptığı taktikle kolaylıkla amacına ulaşacaktır.

“*Hayalet, kılıç balığı biçiminde bir denizaltı olduğu için, su yüzeyine yakın olarak son hızıyla giderken sırt ve kuyruk yüzgeçleriyle havaya yoğun bir su perdesi fişkırtıyordu. Ben de bundan yararlanarak bu su perdesinin üzerine bir kadirga*

görüntüsü yansıtacaktım. Bir hayalet gemi yani... Genellikle denizcilerin batıl inançları güçlüdür. Onları bu hayalet gemiye inandırmakta zorlanmayacaktım. Kosta Hristiadis; bir süre sonra gemilerinde çalıştıracak denizci bulamayacaktı. Bu da onun işlerini zorlaştıracaktı” (HG: 71).

Akıl ve gözlem yoluyla karşılaştırmalar, çıkarımlar yapılır. *Uzaydaki Düşman* adlı eserde kahramanlar sorun için en mantıklı çözümü üretme yoluna gitmiştir.

“Gizem dayanamadı. ‘Benim gördüğüm kadarıyla Mortus, Dünya’dan çok daha büyük bir gezegen, ama siz onu bencilce kullanarak çöle çevirmişsiniz.’ diye söze karıştı. ‘Başka gezegenlere özeneceğinize, onu eski hâline çevirseniz, çok daha rahat yaşarsınız bence” (UD: 138).

Karar verilmesi güç durumlarda akıl kullanılarak doğru seçimler yapılabilir. *Ateş Kent’ten Kaçış* adlı eserde önemli bir karar aşamasında yönetici son sözü halka bırakmıştır.

“Fakat biliyorum ki bu, yapılması çok güç bir seçim. Hiç kimsenin benim verdiğim bir karar yüzünden mutsuz olmasını istemiyorum. O yüzden herkesi kendi seçiminde özgür bırakıyorum. Ve şimdi sizlere soruyorum. Benimle gelmeyi mi, burada kalmayı mı istersiniz?” (AKK: 166).

Akılcı düşünerek karşıdaki kişi veya kişileri hataya sürüklenip zor duruma düşürebilir. Aşağıdaki iletide yine akıllı kullanarak karşı tarafı içinden çıkılması zor bir duruma düşürmenin örneği verilmiştir.

“Baron’a biraz yeteneklerimizden örnekler göstermemiz gerekiyor. Fakat öyle hazırlık yapacaksın ki, tam bize çarpıp batıracaklarını düşündükleri anda yükselmiş olmalıyız. Yani hevesleri kursaklarında kalmalı. Böylece onları hem şaşırtacak hem de öfkelendireceğiz. Öfkelenecek ve hata yapacaklar. İşte biz de bundan yararlanacağız” (BGH: 54).

İçinden çıkılması zor durumlarda rakiplerle mücadele edebilmek için daha kurnaz ve akılcı olmak gerekebilir. *Bizans’ın Gizli Hazinesi* adlı eserde istenilen

sonucun alınması için karşı taraf akıl oyunları ile şaşırtılabileceğini, uzlaşının her vakit fayda sağlayacağını düşünmektedir.

“Dahi! Baron I’dekilerin bilgisayarına girmeni istiyorum,” dedi, Ufaklık. ‘Onlarla iletişim kuracağız. Şimdiye kadar onları şaşırttık ve bizi önemsemeleri gerektiğine inandırdık. Şimdi de dostluk eli uzatıp şaşırtmayı sürdüreceğiz. Bizimle uzlaşmanın kendi yararlarına olduğunu düşünmeliler” (BGH: 56).

Hedef; ulaşılmaması planlanan son noktadır. Planlanan sonuçlara ulaşmak için de aranılan şeyin bulunması için akıl yürütme ve dikkat gerekir.

“Bu haydutlar, dışarının telefonla aranmasını engellemek için buralara bir yerlere, sinyal dağıtıcı yerleştirmiş olmalı. Ama acaba nereye? Çocuk, şöyle bir düşündükten sonra, bunun için en uygun yer, bulunduğumuz araba dağının tepesi...’ dedi. ‘Ben gidip şuna bir bakayım. Siz beni burada bekleyin” (YBÇ: 119).

Akılcı davranarak karşılaşılabilecek tüm durumlar karşısında dikkatlice olasılıklar hesaplanmalıdır. *Kâbus Şatosu* adlı eserde kahraman, katilin çevrelerinden biri olabileceği ihtimalini de göz önüne alarak hareket etmiştir.

“Katil, belki de çevremizde dolaşanlardan biri Gizem,” dedi. ‘Biz yokken gelip de bu merdiveni odanın orta yerinde görürse, yaşamımız tehlikeye girmez mi? Katilin yakalanmaktan korkup kaçıp gitmesi ve kanıtları yok etmesi de olasılıklar arasında tabi. O yüzden, şimdilik hiç kimse bu keşfimizi sezmemeli” (KŞ: 38).

Kurulan bir tuzağı bozmak için sadece o anı değil daha sonrasında olabilecek durumları da düşünmek gerekir. *Batık Kente Yolculuk* adlı eserde kahraman olası karşı hamleleri akıllıca düşünerek ona ve arkadaşlarına kurulması muhtemel tuzaktan kurtulmuştur

“-Ben de biliyorum olmadığını... Onların istediği de zaten bu. Bizim o yönde gitmemiz, hatta eve girmemiz... Böylece amaçlarına ulaşacaklar. Bizleri kullanarak dostlarımızı casuslukla suçlayacaklar. Ne olursa olsun sakın onlardan birinin adını verme. İsimlerini söyleme. Hele peşimizdekileri bir atlatalım, nasıl olsa bir biçimde buluşuruz yine” (BKY: 142).

Bazı durumlarda rakibin özelliklerini iyi analiz edip bilgi ve beceri donanımına bakarak önlemler almak güvenliği korumaya katkı sağlar.

“İşte bak, şimdi Baron bunların hepsini kendi eliyle getirip gözümüzün önüne koyuyor. O bunu bizi tuzağa düşürmek için yapıyor, ama biz de akıllı olacağız, değil mi? Akıllı olup ava gideni avlayacağız” (BGH: 60).

Akılcı davranmak bazı durumlarda iki kat önem taşır. Normalden fazla dikkat gerektiren riskli durumlarda aklı daha çok kullanarak dikkati arttırmak gerekir. Böylelikle istenmeyen sonuçların ortaya çıkması önlenir.

“Gizem, ‘Bir düğüm daha var Ufaklık!’ dedi kırık bir sesle. ‘Kesilen ipin hemen altında... Ellerin ancak o zaman serbest kalacak galiba. Onu da kestiğin anda... Bu kez ip, bileğine oldukça yakın ama... Bu yüzden çok dikkatli olmalısın. Yoksa...” (KS: 122)

Tehlikeli durumlarının üstesinden gelebilmenin ilk şartlarından biri akılcı bir değerlendirme ile iyi bir gözlem yapmaktır. *Batık Kent’e Yolculuk* adlı eserde kahramanlardan biri akıl yürüterek oluşabilecek tehlikeler karşısında önlem olarak içinde buldukları durumu analiz eder.

“-Galiba sen farkında değilsin Gizem. Ancak şu anda yasaklanmış bölgenin sınırları içindeyiz. Belki şimdi ortalıkta gözüküyorlar, ama her an sahil korumanın baskınına uğrayabiliriz. Eğer geldiklerinde onları balıkçı olduğumuza inandıramazsak bizi gördükleri anda, bölgenin dışına çıkarırlar. O yüzden hiç vakit yitirmeden balıkçılığa başlayacağız. Ama bu arada araştırmamızı yapmayı da ihmal etmeyeceğiz tabii. Yani oldukça heyecanlı bir balık avı olacak” (BKY: 83).

Korku Sirki adlı eserde kahraman tüm olumsuz koşullara rağmen hedefe akıl yürüterek ulaşmaya çalışmaktadır. Bu, her dönemde doğruya ulaşmanın en kolay yolu olarak gösterilir:

“Ufaklık, ‘Ben de, Gizem de elimizden geleni yapmaya hazırız. Lisa!’ dedi. ‘Alacağımız en olumsuz sonuç bile, böyle hiçbir şey yapmadan olacakları beklemekten iyi! Biz daha önce, babanla birlikte yaptığımız gösteriyi izlemiştik kaldı

ki. Gösterinin içeriğini, neler olup bittiğini az çok biliyoruz yani! Sen de bize yardımcı olduktan sonra neden başarmayalım, değil mi? Denesek, yitireceğimiz ne var ki?” (KS: 43)

Aşağıda verilen ileti grubunda sadece akıl yürütme değil, dayanışma ve başarıma isteği vardır. Bazı eserlerde kahraman akıl yürüterek karşısına çıkacak sıkıntılarını düşünerek çözer.

“Ufaklık, bu arada önünde durdukları gizli geçidin sürgü taşını açmış ve karşısında beliren dar ve basık tünele dalmıştı. Çok geçmeden vardıkları ikinci geçidin sürgü taşını da açarken, ‘Sahip olduğumuz üç güç var Gizem,’ dedi. ‘Bunların üçü de sihir değil ne yazık ki. Düşünme gücü, bunlardan birincisi. İkincisi, başarıma isteği. Üçüncüsü de cesaret ve dayanışma tabi ki” (AM: 156).

Kararsız kalınan anlarda analiz yapılarak bir sonuca varılabilir. Yazar, analizi akıl yürütmeye birlikte önemli bir doğruya ulaşma aracı olarak çocuk okura sunar:

“Ufaklık uzunca bir süre, Diana’nın yanında kalmakla, yapay kılıç balığını izlemek arasında kararsız kaldı. Bu arada o da arayışta epeyce açtı. Sonunda hızını artırarak onun peşine düşerken, ‘sanıyorum, bizim varlığımız onu öfkeliyor,’ dedi. ‘Belki de, gizli bir amacı var ve kendisini hiç kimsenin görmesini istemiyor. Şimdi de uzaklaşıp izini kaybettirmeye çalışıyor. Şunu gözden kaçırmayalım bari!’ (HG: 50)

Arkadaşlık

Arkadaşlık bir an diğer her güçlüğü ortadan kaldırabilecek kadar derin bir bağlıdır. *Uzayın Tutsakları* adlı eserde kahraman diğer arkadaşları için her türlü zorluğu göze almıştır.

“Gizem, Ufaklık’a sormaya gerek bile duymadan yerinden fırladı. Arkadaşları söz konusu oldu mu Ufaklık’ı hiçbir güç tutamazdı” (UT: 14).

Arkadaşları kendi çıkarlarından çok arkadaşlarının iyiliğini gözetirler. Canları pahasına olsa bile gözlerini bir an kırpmadan onların yardımına koşarlar.

“Arkadaşının kesinlikle yardıma ihtiyacı olmalıydı. Hiç düşünmeksizin kayalara kenetlediği parmaklarını açtı ve kendisini üzeri yosun kaplı taşın üzerine bıraktı. Çünkü biliyordu ki, Gizem de kendisi için aynı şeyi yapardı” (EG: 108).

Arkadaş sevgisi beraberinde korumacılığı getirir. Zor koşullarda arkadaşlar birbirlerinin güvenliği sağlama konusunda özenli davranırlar.

“Son bir defa daha, Dahi’ye dönüp baktı. ‘Dahi!’ dedi. ‘Eğer ben geri dönemezsem, arkadaşlarım sana emanet! Lütfen onlara göz kulak ol!’” (BGH: 139)

Arkadaş sevgisi güçlü olan insan, arkadaşlarının başına bir şey gelmemesi için uğraşp engel olamadığında büyük bir kedere kapılır. Burada da birbirlerinin sağlıklı bir şekilde yanlarında olmalarına şükredip gerisinin pek de önemli olmadığını ifade etmektedirler

“Yaşlı adam, ‘Bırakın haritayı şimdi,’ diyerek Ufaklık’ın sözünü kesti. ‘Giden harita olsun. Sizin canınız sağ ya! Gerçekler bir gün, bir şekilde ortaya çıkar yine nasılsa. Ama ya size bir şey olsaydı o baskın sırasında. Hiç affetmezdim kendimi. Hiç ama” (PRH: 46)...

Baba Sevgisi

Anne ve baba sevgisine her çocuğun ihtiyacı vardır. *Oyun İçinde Oyun* adlı eserde babasının klonlama olduğunu öğrenen çocuk gerçek babasıyla karşılaştığında bu konudaki duygularını açığa vurmuştur.

“Klon Leventler, Deniz’in bu sözlerin duyar duymaz sevinç çığlıkları atarak birbiri ardı sıra açık kapıdan çıkıp gittiler. İçeride tek bir klon bile kalmayınca Deniz, babasına sıkı sıkı sarılarak, ‘Bir baba yeter bana,’ dedi. ‘Yeter ki o gerçek babam olsun ve hiç bırakmasın beni” (OİO: 160).

Sevgi bağı aile fertlerin birbirlerini koruma içgüdüleri gelişir. Bizans’ın Gizli Hazinesi adlı eserde bir babanın erkek çocuğuna karşı koruma içgüdüğü artmış bir şekilde esere yansımış, oğlunun suçsuz yere canının yakılacağını düşünmüştür.

“Bu sözler üzerine babam inleyerek başını kaldırdı ve korku dolu gözlerini bana dikti. ‘Hayır!’ diye haykırdı ağzından kanlı köpükler tükürerek. ‘Hayır! Oğluma dokunamazsınız! Bu kadar alçak olamazsınız. Birkaç parça altın için suçsuz bir çocuğun canını yakamazsınız” (BGH: 22).

Oyun İçinde Oyun adlı esere uzun süredir babasını görmeyen bir kız çocuğunun onu gördüğünde verdiği sevgi tepkileri aşağıdaki şekilde aktarılmıştır.

“Zaten çok geçmedi, küçük kız inleyerek kendine geldi. Gözlerini açıp babasını karşısın da görünce de, sevinç gözyaşları içinde ona sarılarak, “- ‘Baba... Babacığım! İşte sonunda buldum seni,’ dedi” (OİO: 160).

Başarı

Bir işin üstesinden gelindiğinde ya da bir başarı elde edildiğinde kişiler çevresindeki yakınları tarafından takdir edilmek isterler. Aşağıda verilen paragrafta başarılı bir dönem geçiren kahraman ailesi tarafından ödüllendirilmektedir.

“Annesi geldiğinde o çoktan yıkanıp giyinmiş, aşağıya inmişti. Karnesini ve onur belgesini, annesinin elini öperek verdi. İşte, başarılarla dolu bir yıl daha geçmişti. Onlara daha sofrayı hazırlarken, babasıyla ağabeyi de çıka geldi. Neşe içinde yenen akşam yemeğinin ardından karne armağanı verildi” (İT: 76).

Başarının insana verdiği ödüllerin en başta geleni gururdur. Elde edilen başarılar sayesinde insan hem de çevresi gururlanır.

“Mücadele uzadıkça balık, avcısını yanıltmak için farklı oyunlar deniyordu. Bazen sağa veya sola doğru ataklar yapıyordu. Bazen de ölmüş gibi kendini bıraktıktan sonra tekrar bütün gücüyle oltaya asılıyordu. Ufaklık kan ter içinde kalmıştı. Fakat sonunda balığı tekneye almayı başarmıştı. Şimdi ayaklarının dibinde, tekne tabanını kuyruğuyla dövüp duran koca levreği saygıyla, ama daha çok gururla izliyordu” (BKY: 17).

Güven duygusunu besleyen şeylerden biri de önceden kazanılan olumlu tecrübelerdir. Birey önceki başarılarını da düşünerek sonrasında da karşılaştığı güçlükleri aşabileceğine olan inancı artar.

“Ancak, umutsuzluğa kapılmak; görevimin yüklediği sorumluluktan caymak gibi bir seçeneğim yoktu benim. Mutlaka başarmalıydım, başaracaktım. Benim gerçek görevim aslında buydu; yani başarmak...” (UT: 57).

Başarı kadar başarısızlık da hayatta karşılaşılabilecek bir olgudur. Bu başarısızlık olgusu endişeyi de beraberinde getirmektedir.

“Ancak gelişmeler beklediğinden oldukça farklı geliyordu. ‘İşler giderek güçleşiyor,’ diye söylendi. ‘Belki arkadaşlarımı kurtarmayı başarabileceği, ama ya kendimi?’ (BGH: 138).

Bilginin Değeri

Bilgi kişinin toplumda saygın bir yer edinmesinde çok etkili bir faktördür. Karşılaşılan tüm problemlerde kişinin en büyük desteği yine kendi bilgisidir. Bilgi sayesinde bilinçlenen bireyin kendine olan özgüveni de artar.

“Bizim silahlarımız, bilgimiz ve aklımız. Şu anda elimizde olan ne varsa, bunlardan yararlanarak da savaşırız sahip olduğumuz şeyleri bilgi ve akılla değerlendirip kendi pusatımızı kendimiz yaparız” (EG: 94).

Bilginin insan için önemi büyüktür. Bilgi hayatı kolaylaştırarak değişen teknolojiye ayak uydurmayı sağlar. Tüm yaşanan gelişmelerden haberdar olmak insanlar arasındaki farklılığı önler. Bilgi sahibi olunmayan konularda görüş bildirmek yanıltır. Yazar, bilgiyi ışığa benzeterek hayattaki tüm olumsuzlukların bilim ve bilgi yoluyla aşılabileceği mesajı vermiştir.

“Bilge To, ‘EN DEĞERLİ HAZİNE BİLGİDİR. O, KARANLIK MAĞRAYA IŞIK VERİR,’ demişti” (BTK: 129).

Derslerde öğrenilen bilginin gerçek hayatı kolaylaştırıcı bir yönünün olması gerekir. Matematiğin alışverişte kolaylık sağlaması buna örnek teşkil edebilir.

Kahramanlar karşılaştıkları bir sorunu daha önce öğrendikleri bir bilgiyi kullanarak kolaylıkla aşmıştır.

“Bak, görüyor musun kaya nasıl köpürüyor? Köpürdüğü de, bir bölümü şu beyaz dumana dönüşüp havaya karışıyor. Sirke, bir tür asit sonuçta. Kireç taşıyla buluşunca, onu eritip bileşiklerine ayırıyor. Duman da, karbondioksit gazı tabii ki... Gördüğün gibi, sirkenin değdiği her yerde kaya aşınıyor. Çatlaklar genişleyip derinleşiyor. İşte bundan yararlanarak kayalığın, Prometheus'un üzerinde durduğu bölümü parçalayacağız” (EG: 92).

Can Sağlığı

Sağlık, her canlı için her şeyden önemlidir. Kişinin fiziksel ve zihinsel tüm aktivitelerini yapması sağlıklı olmasına bağlıdır.

“Ufaklık, ‘Olsun!’ dedi gülümseyerek. ‘Sana bir şey olmadı ya! Önemli olan can sağlığı. Nasıl olsa, bir yerde yine bulup yakalarız onları” (KE: 135).

Her daim iyilik kazanmaz. Bazı koşullarda kötülerin kazanmasına engel olmak mümkün değildir. Bu gerçeklik görevlilerin insanların can güvenliğini sağlamak için kötü adamlarla anlaşma yoluna gittikleri görülmüştür.

“Görevliler de şatoda tutulan masum insanların yaşamını tehlikeye atmamak için, Kara Dük'ün bütün bu isteklerini kabul etmek zorunda kaldılar. Belki ileriki aşamalarda bir olanağını bulurlarsa, o haydudu ele geçirmeyi umuyor da olabilirler tabii” (KE: 164).

İnsan tedbir alırken öncelikle kendi güvenliğini düşünmelidir. Tedbirli davranmak için kişinin öncelikle kendi can sağlığına ve ardından yardım edeceği kişi/kişilerin durumlarına yoğunlaşır. Kendisini sağlama almadıktan sonra başka bir şeye kalkışmasının bir ehemmiyeti yoktur.

“Onlara yardım etmek istiyorsak, önce kendi güvenliğimizi düşünmeliyiz. Bu yüzden de, kendimize inebileceğimiz güvenli bir yer seçmeliyiz” (EG: 19).

Deneyim ve özgüven insanın gelişimine katkı sağlar. Daha önceden kazanılan bir başarının insanı yüreklendirdiği görülmektedir.

“Ufaklık, öne çıkarak, ‘Peki, ya ben...’ dedi, büyük bir kararlılıkla. ‘Ben de onu yenemez miyim? Biliyorsunuz, bunu bir kez başardım. Belki yine yaparım’ (EG: 155).

Çok Yönlü Düşünme

Altınköprü, ipuçlarından yola çıkarak farklı sonuçlara ulaşılabileceğine vurgu yapmış, böylece doğruya ulaşmanın farklı yolları olduğunu belirtir:

“Yüreğinden bıçaklanan biri için bu çok küçük bir kan lekesi!” dedi. ‘Aslında burada bir kan gölcüğü oluşması gerekirdi. Lord, başka bir yerde vurulmuş ve sonradan buraya getirilmiş sanki’ (KŞ: 35).

Bütün dengeleri akıllıca hesaplayarak tuzak gibi görünen durumların aslında tehlikeli olamayacağını anlaşılabilir. Çok yönlü düşünme sonuçlara ulaşmada kolaylık sağlayacaktır.

“Ufaklık da onun bu sorusuna, ‘Her tehlikeyi göze alıp Truva’ya gitmek zorundayız Gizem,’ diyerek yanıt verdi arkadaşına. ‘Ülkemize ait bir hazineyi, soyguncuların eline bırakamayız ya! Arabasına binip gittiği kişi; bana göre buluşmayı planlayan o gizemli dostu büyük olasılıkla. Onlar da, kendilerini defalarca öldürmeye kalkan Altınsoylar Çetesi’yle birlikte hareket etmeyeceklerdir bana kalırsa’ (GS: 100).

Çok yönlü düşünme becerisi sayesinde kişi karşılaştığı çözümlere farklı bakış açılarıyla yaklaşır. Akıl yürüterek olayların altında yatan gerçek sebepleri görmek mümkündür.

“Tabi ya! Aslında prensesin köpeğini saraydan gönderen yine kraliçeydi. Sırf prensesi üzmemek ve onu hayata küstürmek için... Saklaması için köpeği nöbetçilerden birine verdi. Onun için diğer odacıların kapısı açıkken, köpeğin bulunduğu odacığın kapısı kapalıydı. Ve nöbetçi bizi, köpeği görmemizi istemediği için oradan

kovdu. Demek zavallı hayvanı buraya saklamıştı. Belki de sırf ölsün diye...” (AKK: 90)

Çözüm Odaklı Olma

Değişen koşullara göre karar almak hayatı kolaylaştırır. Yazar, çocuk kahramanın buldukları koşulların değiştiğine vurgu yaparak yeni bir çözüm yolu üretme konusunda çocuk okura rehberlik yapar:

“Ufaklık belindeki deri kemeri çözüp çıkartırken gülümseyerek, ‘Koşullar değişti Gizem, koşullar...’ dedi. ‘Şimdi içinde bulunduğumuz bu yeni koşullara göre farklı bir çözüm yolu bulup deneme vakti’ (UD: 41).

Ateş Kent’ten Kaçış adlı eserin bir bölümünde tüm çıkmaz durumların içinde muhakkak çözüm olabilecek kolay bir yol olacağı mesajı verilmiştir.

“Ufaklık acı acı gülümsedi. ‘Gizem içinde bulunduğumuz koşulları doğrusu çok iyi özetledi,’ dedi. ‘Durumumuz gerçekten umutsuz görünüyor. Ama unutmayın ki, en umutsuz durumlarda bile bir çıkış yolu mutlaka bulunur. Tüm çarelerin tükendiği anda, bir yerden bir çare çıkar gelir’ (AKK: 150).

Dikkat

Dikkat bir şeye odaklanmaktır. Sorunları çözerken de titiz davranmak önemlidir. İnsan aklını kullanarak dikkat sayesinde sakin kalarak sorunları çözebilir. Aşağıdaki alıntıda da kahraman, sükûnetle hareket ederek arkadaşını kurtarmaya çalışmaktadır. Sabırsız ve sakin olmazsa başına nelere gelebileceğini ve kendisinin de yakalanabileceğini düşünmektedir.

“Önce sakin olması, sağlıklı düşünmesi gerekiyordu. Targo ne demişti? ‘Ormanın içinde hep bir ordu bekler, saldırganları püskürtmek için...’ Büyük bir olasılıkla Gizem, bu ordunun askerlerine yakalanmıştı. Şimdi sessiz ve dikkatli davranarak Gizem’in izini bulmalıydı. O da yakalanacak olursa hiç kimseye yararı dokunmayacaktı” (BKY: 140).

Mevcut durum değerlendirilmesi yapılırken kişilerin kendisini tehlikeye atacak davranışlardan uzak durmaları gerekir. Dikkatsiz davranmanın olumsuz sonuçlarını önceden düşünerek hareket etmenin mantıklı olduğu mesajı verilmiştir. Düşünerek hareket etmenin her zaman fayda sağlayacağı düşüncesi bu iletide etkindir.

“İkincisi, ben kaçmaya çalışsam bile, siz peşimi bırakmayacak ve beni muhakkak bir köşede sıkıştırıp yakalayacaktınız. Bu arada, belki de yaralanacak ve zarar görecektim. Yararsız bir cesaret gösterisinin hiç gereği yoktu” (BGH: 147).

Yazar, güvenliğin sağlanması için dikkatli davranmanın ön koşul olduğu mesajını çocuk okura sunarak bireysel güvenliğin önemine vurgu yapar.

“Ufaklık da onun bu soruna, ‘Bunlar her kimse, başlarına hiç iyi şeyler gelmeyecek. Bu belli, ama...’ diye yanıt verdi. ‘Onlara yardım edeceksek, önce nerede ve kim olduklarını öğrenmemiz gerekli... Tepkisel davranmaktan kaçınmalı ve dikkatli davranmalıyız. Kendi güvenliğimizi dikkate almazsak, kimseye yardımcı olamayız” (GS: 118).

Dostluk

Dostlar birbirlerinin her koşulda yanında olurlar hiçbir şey onları yan yana olmaktan alı koyamaz. *Hayalet Gemi* adlı eserde erkek kahraman kız arkadaşını yalnız bırakmayacağı mesajını verir.

“Ufaklık, motosikleti durdurup üzerinden indi. Sonra gelip kızın yanına dikildi. ‘Benim arkadaşlarımı bırakıp gittiğimi sana kim söyledi,’ dedi. ‘Birlikte o gizli geçide girdiğimizden beri, aynı kaderi paylaşmıyor muyuz ki? Merak etme! Oradan kurtulduğumuz gibi, buradan da kurtulacağız” (HG: 117).

Bir insanın dostluğu başka bir insanın dostluğuna giden yolun temel taşlarından biridir. Dostların dostları sevilip dost olarak görülürler.

“Ufaklık gülümseyerek, ‘Dostumun dostu, dostumdur diye bir söz vardır,’ diye yanıt verdi. ‘Bu söz, bizim içinde bulunduğumuz durum için söylenmiş sanki. Kaldı

ki, seni o zindandan kurtardığımızdan beri, sanırım bizim kaderimiz seninkiyile kesişti” (K: 58).

Dostlar arasında oluşan bağ sayesinde birbirlerinin sırlarını saklamaya vakıf olurlar bu da sevgiden kaynaklanır. Yazar, dostluğun ne kadar önemli olduğunu okurlarına aşılamaaya çalışmaktadır.

“Dostumla vedalaşırken ona, sırrımı sonsuza dek saklayacağıma söz verdim. O da bana, ‘Eğer bir gün başın sıkışır da darda kalırsan, sen de buraya gel!’ dedi” (KP: 49).

İnsanlar sadece kendi cinsleri ile değil hayvanlarla da güçlü bir dostluk ilişkisi kurabilirler. İncelenen eserlerin tamamında kahramanlara hayvan dostları eşlik ederler.

“Ya papağanı? Papağanından uzak kalamazdı o. Papağanın adı Geveze’ydi. Bu kuş, onun arkadaşı, sırdaşı gibiydi. Bir an bile yanından ayrılmazdı. Kâh omzunda, kâh kolundaydı” (BKY: 11).

Samimi arkadaşlar birbirleri için endişe duyarlar. İnsanların onlar için önemli olan her şey için endişe duymaları doğal bir tepkidir. *Batık Kent’e Yolculuk* adlı eserde kahramanın arkadaşlarının tarafından önemsendiğini bilmek mutluluk verir.

“Ufaklık, onların bütün gün ve gece boyunca kendisi için endişe ettiklerini anladı. Bu onun gururunu okşadı. Gülümseyerek denizaltıdan çıkarken, ‘Aşk olsun size! Ben ölümlerden kurtulup geleyim, siz beni böyle karşılayın. Bu, arkadaşlığa sığar mı?’ deyip küsmüş gibi yaptı” (BKY: 102).

Dostluğun iyi günü veya kötü günü diye bir şey olmaz. Dostlar iyi ve kötü günlerde birbirlerine yardımcı olurlar. Nitekim aşağıdaki alıntıda da bunu göstermektedir.

“-Fakat durun! Kapatmayın! Bizi almadan hiçbir yere gidemezsiniz. Sizler de bizim ailemizsiniz. En dar zamanlarımızda bize yardım ettiniz. Evinizi açtınız,

ölümünden kurtardınız. Dostluklar iyi ve kötü günler için değil midir? Şimdi biz de sizin yanınızda olmak, yardım etmek istiyoruz” (AKK: 22).

Kahkaha ve gözyaşı vücudun verdiği en gözlenir reaksiyonlardır. İnsanlar, hem mutlu hem de hüzünlü anlarını genelde dostlarıyla paylaşmayı tercih ederler.

“Bu şaka, o ana kadar oluşan hüzünlü havayı birden dağıtmış, herkesi kahkahalara boğmuştu. Kahkaha ve gözyaşı; tıpkı güneşli yağmur gibi, yaşamın en harika mucizelerinden biriydi. Duyguların böyle tüm içtenliğiyle ortaya dökülmesi, hepsini kısa sürede kaynaştırıp dost yapmaya yetmişti” (KE: 67).

Duyarlı Olma

Merhametli insanlar çevresinde olup biten olaylara duyarlılık gösterirler. Sadece kendilerini ilgilendiren meselelerle değil, başka insanlar açısından önemli olan meselelere de duyar gösterirler. Duyar sadece söylem olarak değil eylem olarak gösterilir. *Oyun İçinde Oyun* adlı eserde çevresinde zorda kalan insanlara yardım eli uzatan kahramanlara yer verilmiştir.

“Onun bu korkmuş hâli, çocukta büyük bir acıma duygusu uyandırdı. Önce elindeki sırtığı fırlatıp dövüş minderinin dışına attı. Ardından elini uzatıp rakibini ayağa kaldırırken, ‘Hiç kimse böyle bir korku anını yaşamamalı,’ diye mırıldandı. ‘Gerçek ya da sanal, tüm oyunlara insanca duygular egemen olmalı” (OİO: 99).

Merhamet duygusuna sahip insanlar çevrelerinde olup biten haksızlıklara ve olaylara karşı tepkisiz kalmaz. Merhamet duygusu duyarlılığı beraberinde getirir.

“Ufaklık da ona, ‘Kalede tutsak durumda olan o insanların hâlini duyduktan sonra, zaten insanın canı saray rahatı da çekmiyor,’ diye yanıt verdi. ‘Onları, tutuldukları o zindandan kurtarmanın bir yolunu bulabilelim yeter ki!’” (DK: 45).

Merhametli insanlar sadece aileleri ve dostları için değil zor durumda gördükleri her insan için endişe duyarlar. Merhamet insanları daha duyarlı bir hâle getirir.

“Gizem, ‘Zavallı kadın...’ diye mırıldandı. ‘Başına gelmeyen kalmadı. Şimdi de peşindeki o acımasız katilden kaçıp kurtulmaya çalışıyor. Üstelik o yaralı hâliyle şimdi kim bilir nerede, ne yapıyor?’” (KK: 63).

Tepki içsel ya da dışsal olarak ortaya çıkabilir. Ateş Kent’ten Kaçış adlı eserde kahramanlar başkalarının çektiği zulme tepki göstererek zulmün insanlık dışı olduğunu belirtirler.

“Herkes, ellerindeki yapışkan mantar toplarını, nişan alıp alıp ağın ortasındaki canlı hedefe doğru atıyordu. Vurulmamak için ağın üzerinde kendini bir sağa bir sola atan; olduğu yerde büzülüp saklanan; ellerini, kollarını yüzüne gözüne siper edip kendini korumaya çalışan zavallının hareketleriyle de çulğınlar gibi eğleniyorlardı. Ufaklık, ‘Ne garip bir eğlence biçimi yahu! Yoksa bir ceza mı?’ diye kendi kendine söylendi. Fakat hemen arkasından bir ses, ona; ‘Eğlence de olsa, ceza da olsa ne fark eder ki!’ diye yanıt verdi. ‘Her iki durumda da böyle bir davranış biçimi, insanlık dışı değil mi? Fakat kim acaba bu zavallı? Ona neden böyle davranıyorlar?’” (AKK: 60).

Empati

Empati sayesinde içinde bulunulan durumun değerlendirilmesi daha iyi bir şekilde yapılabilir. Yazarın incelenen eserlerine empati kurmanın önemine sık sık yer vermiştir:

“Ufaklık, ‘Tüm olasılıkları dikkate alır ve kendini onun yerine koyarsan, yapabileceği tek şeyin bu olduğunu sen de görebilirsin, dedi” (KE:156).

Evlat Sevgisi

Anne ve babaların evlatları için yapmayacağı fedakârlık yoktur. *Bizans’ın Gizli Hazinesi* adlı eserde başına türlü haller gelen baba o koşullar altında bile önce çocuklarını düşünmektedir.

“Bu sözler üzerine babam inleyerek başını kaldırdı ve korku dolu gözlerini bana dikti. ‘Hayır!’ diye haykırdı ağzından kanlı köpükler tükürerek. ‘Hayır! Oğluma dokunamazsınız! Bu kadar alçak olamazsınız” (BGH: 22)

Anneler çocukları için acıyı ve sevgiyi en uç noktada yaşarlar. Alıntıda da bu duygu yoğunluğunun ne kadar da hat safhada olduğu görülmektedir.

“Gözleri delikte, acıyla inliyordu. Hepsinin beyninde şimdi tek bir ses yankılanıyordu. ‘Kurtarın yavrularımı! Ne olur kurtarın yavrularım!’ Gizem hemen kuşun yanına vardı. Kollarını boynuna dolayıp, ‘Ah anne yüreği bu tabii!’ dedi. ‘Yavrusunu kaybetti, üzülmez mi?’ Şimdi ikisinin de gözleri yaşlıydı” (AKK: 46).

Fedakârlık

Fedakârlık tüm canlılara özgü bir histir. Bu iletide binek olarak kullanılan hayvanın sahibi için yaptığı fedakârlıktan bahsedilmiştir.

“Minik’te yorgunluk belirtileri artık belirgin bir hâle gelmişti. Bu yüzden yola çıktıkları o ilk anlardaki kadar hızlı koşamıyordu. Ama fedakâr hayvan yine de canını dişine takmış iz sürmeye devam ediyordu” (KT: 138).

İnsanları gerçekten sevmek onlar için fedakâr gerektirir. *Batık Kent’e Yolculuk* adlı eserin kahramanı radyasyondan etkilenen halkı kurtarmak için gelen davetleri nezaketle geri çevirmiştir.

“-Bu içten davetin için teşekkür ederim Kaptan. Fakat gelemeyiz. Burasını terk edemeyiz. Şu anda daha sonuçlanmamış çok önemli bir araştırmamız var. Ateş Kent’teki yakınlarımız ve Ateş Kent’in insanlarını, etkinde kaldıkları radyasyondan kurtaracak bir çalışma. Bir ilaç...” (BKY: 161)

Fikir Alışverişi

Akıl yürüterek fikir telakisinde bulunmanın yararından faydalanılabilir. Ayrıca fikir alışverişinde ortaya farklı görüşler çıkacağından kıyaslama yoluna gidilerek en iyi yolun tercih edilmesi mümkündür.

“Olmaz olur mu Gizem, var elbette! Fakat bunu bir de seninle birlikte gözden geçirelim istedim” (HG: 44).

Demokratik ortamlarda her bireyin düşüncesi vardır. Fikir alışverişi sayesinde çoklu seçenekler elde edilerek en makul olana yönelmek mümkündür. Bu iletide

Mete Han maiyetine akıl danışarak hedefe ulaşmak için fikirlerini almış buna göre hareket etmiştir.

“Mete Han, beylerini toplayıp onlardan düşüncelerini açıklamalarını istedi. Biri kalkıp, Çin’e yapılacak sefer için sayılarının yetersiz olduğunu belirtti. Bir diğeri, yanlarında Çin Seddi’ni aşabilecek araç gereç getirmediklerinden söz etti. Kimileri de, Türk yurdunun birliğini sağlamadan, Çin’e yapılacak böyle bir seferin sakıncalarını dile getirdi. Bunun için, uygun koşulların oluşması beklenmeliydi” (ÇSÖ: 45).

Güven

İnsanlar birbirlerine karşı verdikleri sözleri tutmalıdır. Bu iletişimde güveni sağlayan önemli bir unsurdur. Yazarın bu konuya verdiği önemi aşağıdaki cümlelerde görmek mümkündür:

“Ufaklık güven verici bir sesle, ‘Hiç merak etme!’ dedi. ‘Daha önce nasıl konuşup anlaştıysak, öyle... Biz seni, kaçtığın kişilerin ulaşamayacağı bir yerde saklayacağız” (UD: 20).

Kriz anlarında başkalarına güvenmek çok zordur. *Batık Kent’e Yolculuk* adlı eserde kahraman kişinin bedenini saran iplerden kendisini hangi zorlu şartlarda kurtardığını düşünerek utanmış ve böylelikle sonuca çabuk ulaşmıştır.

“-Haklısın! Olabilirler elbette. Ama bir düşün hele. Ok ve kargularla peşimden kovalayan Batık Kent insanlarından kıl payı kurtulmuşum. Tam tünelden çıkıp denize ulaşmışken karşıma çıkıp beni durdurmak isteyen o garip yaratıklara nasıl güvenebilirdim? Onlar da beni, tıpkı peşimden kovalayan Batık Kentliler gibi yakalamak istiyor olamazlar mıydı? Önce, daha güvenli bir ortamda, onların dostluğunu sınımalıyım. Ancak ondan sonra...” (BKY: 106)

Aile içinde sevgi bağları fertlerin güven duygusunu artırır. *Kızıl Ejder* adlı eserde aile bireylerinin birbirlerine olan güveni anlatılmış ve birlikteliğin önemini ifade eden cümleler sarf edilmiştir.

“Ali Bey de ayağa kalkmıştı. ‘Sağlıcakla gidin! İşlerinizi görüp gelin!’ dedi. ‘Hem öyle düzen kuracağız diye acele de etmeyin! Unutmayın, burası da sizin eviniz” (KE: 32).

Sevgi arkadaşlık bağına korumak ve onlara güvenmek için en yeterli bir sebeptir. *Oyun İçinde Oyun* adlı esere en zor şartlarda dahi birbirlerine olan güven ve inançlarından ötürü hareket etmeleri gerek yerlere gözlerini kırpmadan devam ederler.

“Kız, önce yanlarındaki taş duvarın ötesinde uzanan o kapkara ağaçlık alana korku dolu gözlerle baktı. Ardından, ‘Gecenin bu vakti, mezarlıktan mı geçeceğiz yani Ufaklık?’ dedi. ‘Yanımda sen olmasan, bana bunu kimse yaptıramazdı; ama neyse ki sen varsın” (OİO: 11).

Arkadaşlar arasındaki güven sevgi ile oluşur. Bu güven duygusu birbirlerini koruma içgüdüsünü geliştirir. Arkadaşıyla birlikte “korkunç ölüm tuzağından” kurtulmak için gayret sarf ederek oradan çıkmayı başarmıştır.

“Bu tehlike, sanki Ufaklık’ın gücüne bir adan inanılmaz bir güç kattı. Çocuk, bileğinden yakaladığı Gizem’le birlikte önce dizlerinin, daha sonra da ayaklarının üzerinde dikilip kalktı. Çok geçmeden de, serüven arkadaşını, neredeyse dibini boylayacağı bu korkunç ölüm tuzağından tamamen çekip kurtarmayı başarmıştı” (AM: 76)

Dostluk bağının oluşumu ve bu bağın korunmasındaki en önemli husus karşılıklı güvendir. *Uzay’ın Tutsakları* adlı eserde karşılıklı güven sağlandıktan sonra her şeyin güzel şekilde ilerleyeceğine değinilmiştir.

“Bayca da, ‘Gelecekte yaşanacak mutlulukların kaynağı, ders alınan başarısızlıklar ve acılardır,’ diye yanıt verdi onlara ‘Şu evrende, en gereksindiğimiz şeyin düşmanlık değil, dostluk olduğunu hepimiz biliyoruz. Karşılıklı olarak birbirimizi tanıyıp güvendiğimizde elbette dost oluruz! Bakarsınız günün birinde, siz de bize konuk olursunuz?’” (UT: 167)

Güvenlik İhtiyacı

Seçenekler arasından en güvenli olanı düşünerek bulmalı, fayda sağlayabilecek en önemli şeyi iyi irdelemeli, ona göre hareket ederek içinde bulunulan durumdan sağ salim sıyrılmalı veya ona göre hareket edilmelidir.

“Ancak yine de ihtiyatlı olmakta yarar var tabii! Ben karşıya varana dek, sen burada kalıp bekle en iyisi! Eğer bir sorun olmadan karşıya ulaşırsam, o zaman izlersin beni. Böylesi ikimiz için de daha güvenli!” (KŞ: 59)

İnsanın sahip olduğu bilgi ve sonuçları hukuki açıdan sorun teşkil ediyorsa güvenliği sağlamak için o bilgiyi devletin güvenlik güçleriyle paylaşmak gerekir. Bu yolla yazar güvenliğin önemine ve kamu güvenlik görevlilerinin yardımına başvurmaktan çekinmemek gerektiğine vurgu yapar:

“Öncelikle anladım ki, adaletin işini üstlenmem yanlıştı. Tıpkı sizin yaptığınız gibi, sahip olduğum bilgileri polisle paylaşmam daha doğru olacaktı. Şimdi, hayalet denizaltıyı onarıp onu Türk donanmasına armağan edeceğim. Sonra da doğru polise gideceğim. Yaşadığım ve bildiğim her şeyi anlatıp onlara yardımcı olmaya çalışacağım” (HG: 149).

Hayal Kurma

Hayal kurarak umut edilir. Aşağıdaki paragrafta başka bir gezegende hayat olma olasılığının hayalinin bile mutluluk verebileceği gözlemlenmiştir.

“Acaba kuşadamların bütün acımazlığına karşın, gezegende hâlâ yaşayan birileri kalmış mıydı? Bunun hayali bile, içlerinde ki o cılız umut ateşini canlandırmıştı. Kuşlar Gezegeni’ne ayak basarlarken, kendilerini heyecanla karşılayıp kucaklayacak insanları düşlemeye başlamışlardı” (UT: 87).

Hayaller gerçeklere dayandırılarak kurulmadığı takdirde olumsuz sonuçlar doğurabilir. *Yedi Bela Çetesi* adlı eserin bir bölümünde hayal kurmanın bazen yanlış sonuçlar doğurabileceği gözlemlenmiştir.

“Ufaklık, Mata Hari'nin yanına başına çökerken, 'Eğer gerçekten şanslı olsaydı, hiç kazanmazdı Gizem,' diye fısıldadı. 'Bir kez kazandı ya, artık bir kumar bağımlısı... Bundan böyle hep kazanacağım umuduyla bu oyun makineler bağlanıp kalacak. Hem şimdi kazandığı paraları, hem de sahip olduğu her şeyi kısa sürede tüketip bitirecek' (YBÇ: 162).

Hayvan Sevgisi

İnsanların hayvanlar ile kurdukları sevgi bağı onlar için endişe duymayı da beraberinde getirir. *Ateş Kent'ten Kaçış* adlı eserde kahramanlar hayvan dostlarının güvenliğini sağlayamadıklarını düşünüp endişe duymaktadırlar.

“‘Evet’ dedi Gizem. ‘Çita'nın, Geveze'nin, Minik'in şu sarayın içinde olduğunu, bizim onların yanına gidemediğimizi düşündükçe hasta oluyorum. Zavallıların bizden ayrılırken takındıkları o kırgın tavır gözümün önünden hiç gitmiyor. Şimdi nasıllar? Ne yapıyorlar? Açlar mı, susuzlar mı? Bizi arıyorlar mı? Üstelik ilaç zamanları da geçti (AKK, 91).”

Hayvan-insan ilişkileri zamanla öğrenilen bir olgudur. Bireyler hayvanlarla olan ilişkilerini sevgi sayesinde öğrenirler.

“Elini yalayıp duran bu kara panter, Kara'ydı. Kara ve ailesi hayatlarını kurtarmıştı. Çocuklar bir anda Kara'yla sarmaş dolaş oldular. Onu sevgiye, öpücüğe boğdular. O da çocukları ailesiyle tanıştırdı. Bir süre hep birlikte oynadılar” (KK: 136).

Hırsın Zararları

Hırs gelişen dünyada kapitalist sistemin bir dayatması olarak görülür. *Altın Maske* adlı eserin bir bölümünde zenginlik hırsının sonuçlarının neler olabileceğine değinilmiştir.

“Ufaklık da ona, 'Sakın bundan o kadar emin olma!' diye yanıt verdi. 'Çünkü şu anda, bir daha hiç dönmeyeceğin bir yola girmek üzeresin! Bu zengin olma hırsın yüzünden, belki de en değerli şeyini; yaşamını yitireceksin!' Sarı saçlı adam, onun

bu son sözlerini hiç işitmedi. Elindeki altın maskeyle birlikte çoktan önündeki geçide girmiş ve gözden yitmişti” (AM,71).

İletişim

Aile içi iletişim çocuğun gelişimini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi için önemlidir. Ebeveynler çocuklarına hitap ederken yaş özelliklerini göz önünde bulundurarak kırıncı olmamaya dikkat etmelidir. Aile içindeki bireylerle sağlıklı iletişim kurulması önemlidir.

“Hâlâ Ufaklık diye çağırırsalar da artık büyümüştü. Bu konuyu babasıyla konuşup çözümlenmeye karar verdi. Genç bir yetişkin olarak onun karşısına geçti” (BKY:11).

İletişim kurmanın çeşitli yolları vardır. Bunlardan biri de beden dili yoluyla iletişim kurmadır. *Batık Kent'e Yolculuk* adlı eserde kahramanlar bu yolla iletişim kurmuşlardır. Aşağıda yer alan iletide şartlara göre iletişim türünün değiştirilebileceği mesajı verilmiştir.

“Ufaklık ve Gizem , aralarında bakışarak anlaşmış ve ne olursa olsun hiç konuşmamaya karar vermişlerdi. Konuşmaları, onların sonu demektir. Nasılsa söylediklerinden hiç kimse bir şey anlamayacaktı.” (BKY,144).

İnançlı Olma

Birlik içinde olma başarıya olan inancı olumlu etkiler. İnsan bir konuda umudunu kaybettiğinde genelde en yakınındakiler ona destek olurlar. Özellikle arkadaşlar her koşulda birbirine destek sağlayarak hedefe daha kolay ulaşılmasında etkili olurlar.

“Yeter ki biz dirençli ve inanca olalım. Az önce dayanışmanın en güzel örneğini vermedik mi? bunlara akıl ve beceriyi de ekleyebilirsek, onları yine yenebiliriz belki ” (ÇSÖ: 110).

Başkahramanlar üzerinden birlikte hareket ederek her şeyin aşılabacağı ve inançlı olunması gerektiği mesajı verilmiştir. Karakterlerin özellikle mücadele ruhu gelişmiş inançlı bireylerden seçilmiş olması iletiyi destekler niteliktedir.

“Ufaklık, ‘Bütün bu tehlikelerin hepsini atlatıp kurtulacağız!’ dedi inançla. ‘Ne gergedanlara, ne yılanlara, ne de kuşadamlara boyun eğip yenilgiyi kabullenecek değilim ben. Savaşacağız ve yaşayacağız; hem de hep birlikte ” (ÇSÖ: 142)...

İyimser Olma

İçinde bulunulan zor koşullar altında bile kişi olumlu düşünmelidir. *Ateş Kent'ten Kaçış* adlı eserde kahramanlardan Ufaklık içinde yaşadıkları olayların iyi taraflarına odaklanmıştır.

“Bir de olaya iyi tarafından bak Gizem!’ diye gülümsedi Ufaklık. ‘Burada açlıktan ölmeyiz hiç değilse. Baksana, yüz yıl yesek bitiremeyeceğimiz kadar mantarımız var. Dur biraz hele! Yok yere telaş etme “ (AKK, 99).

Kararlı Olma

Yazarın eserlerinde yer verdiği kahramanlar akıllı ve güçlü karakterlerdir. Zor problemlerle karşılaşan kahraman bu konuda asla yılmadan sonuna kadar mücadele etmekte kararlıdır.

“Babası ve annesi Allah rahatlık versin demek için yanına uğradıklarında o; çözmeye çalıştığı şifrenin karmaşık olasılıkları içinde bunalmış bir hâldeydi. Ancak pes etmedi. Yılmak, ertelemek, vazgeçmek; onun özelliklerinden biri değildi” (GS: 43).

Kişisel Temizlik

Temizlik insanın sağlığını koruması açısından önem teşkil eder. Zor şartlar altında bile temizlik ihmal edilmemelidir. *Batık Kent'e Yolculuk* adlı eserde kahraman adada olmasına rağmen kişisel temizliğine dikkat etmiştir.

“...Elini ıslak kumlarla ovarak deniz suyuyla yıkadı. Ağzını çalkaladı” (BTK:20).

Kişisel temizliğe dikkat edilmediğinde ciddi sorunlarla karşılaşılabilir. “*Uzayın Tutsakları*” adlı eserde çocuk okura bu konuda hassasiyet gösterilmediğinde kötü sonuçlarla karşılaşılacağı mesajı verilmiştir.

“*Fakat önce yıkanıp temizlenmeniz gerekiyor!diyerek onları sertçe uyardı. Şu hâlinize bir baksanıza! Her yeriniz bataklık çamuruyla kaplanmış. Şimdi, üstünüz başınız mikrop kaynıyordur. Gözümün önünde hastalanıp ölmenize izin veremem doğrusu.*” (UT, 102)

Kötü Alışkanlıkların Zararları

Kötü alışkanlıklardan dolayı pişmanlık duyulur. *Kâtil Kim* adlı eserin bir bölümünde yazar, kumar bağımlılığından dolayı yaşanan pişmanlığı betimleyerek çocuk okura farkındalık kazandırmaya çalışır.

“*Çok üzgünüm...*’ dedi *Yeşim Karlı*. ‘*Her şey için... Çok ama çok üzgünüm. Şu taşlar uğruna ne kadar çok kişiye zarar verdim. Keşke o kumarhaneye hiç ama hiç girmeseydim. Keşke hiç kimse kumarhanelere girmese...*” (KK: 160)

Hırsızlık, toplum tarafından kabul edilmeyen olumsuz bir davranıştır. Bu gibi toplum tarafından kabul görmeyen çoğu davranış bireylerde pişmanlığa neden olur. Bu duygu genellikle kötü sonuçlanan durumların neticesinde ortaya çıkar.

“*Garaja dönüp düşüncelerin açıkladıklarında, Serap da bu öneriyi benimsedi. Tüyo Necmi’yse, önce kıpkırmızı kesildi. Sonra da başı önünde, kekeleyerek, ‘Ben eşyalarınızı çaldım,’ dedi. ‘Oysa siz bana yardım ediyorsunuz. Doğrusu çok utanıyorum. Bundan böyle dostluğunuzu kazanmaktan başka bir şey yapmayacağım. Size söz veriyorum*” (KE: 39).

Kokain, insan sağlığını olumsuz etkileyen zararlı bir maddedir. *Hayalet Gemi* adlı eserde bu bağımlılığın ilk başta mutluluk verse bile zamanla insanı ölüme kadar götüreceğine değinilmiş, gençlerin bu tür maddelere karşı sempati duymasının önlenmesi istenmiştir.

“Başak, ‘Bir bakıma evet!’ dedi duraksayan Ufaklık’ı çekerek. ‘Kokaine alışan herkes gibi, sonunda o da delirdi. Kokain kullananlar, önce kısa süren bir neşe ve mutluluk dönemi yaşarlar. Daha sonra kullandıkları kokainden sinir sistemleri zarar görür. Çok geçmeden de, böyle korkunç sanrıların etkisinde kalarak acınacak şekilde ölürler. Burada bulunduğum süre içinde neler gördüm ben, bir bilsen” (HG: 112).

Merak

Fazla merak bazen kişi için zararlı olabilir. Ayrıca bu duygu çevredeki insanları da bazen olumsuz etkiler. *Efsaneler Gezegeni* adlı eserde kahramanlardan Gizem merakın başlarına kötü şeyler getireceği kaygısıyla sitem eder.

“Gizem, elini Ufaklık’ın elinden sertçe çekti. Yüzü asılmış, kaşları çatılmıştı. ‘Buradan kurtulmanın bir yolunu arayacağına, şu düşündüğün şeye bak!’ diye öfkeleni. ‘Bakalım bu kez merakın, başımıza ne işler açacak? Zaten bugüne kadar başımıza ne geldiyse, hep senin şu ilgini çeken şeyler yüzünden gelmedi mi” (EG: 24)

Merhametli Olma

Hayvan sevgisi insanda merhamet duygusunu geliştirir. Kahramanların hayvanlara karşı merhamet duygusu işlenmiş, kahramanların hayvanlara karşı ilgi ve sempatisi aşılarmaya çalışılmıştır.

“Bütün aile, bir anda yumak hâline geldi. Yavrular annelerinin sütünü emerek karınlarını doyururlarken, anne kaplan da onları yalayarak hiç bitmeyecekmiş gibi görünen bir temizleme işlemine girişti. Baba kaplan birden sakinleşmiş, ailesini başucundaki yerini alıvermişti. Çocuklar onları hayranlıkla izlerlerken, Gizem birden, ‘Şuraya bak Ufaklık! Şuraya...’ dedi. ‘Az önce erkek kaplanın eşelediği kuru otların arasındaki şu çukura bak!’” (KS: 33)

Merhamet duygusu insanın sebep olduğu zararı karşılarmasında etkilidir. Bu duyguya sahip insanlar istemli ya da istemsiz bir zarara sebebiyet verdiklerinde düzeltme yoluna giderler.

“Ufaklık; bir odanın ortasında kısıvrak bağlı hâlde yatan beş zindan görevlisine, bir de ağlayıp duran adama baktı. Kendileri yüzünden suçsuz birinin zarar görmesine dayanamadı. Cebindeki keseden beş altın çıkarıp, ‘Al şunları!’ diyerek hancıya uzat. ‘Bunlarla karşıla tüm zararını’” (DK: 52).

Bireyler zor durumda kalmış iyi bir insan gördüklerinde ona merhamet ederler. Bu merhamet iyi insanın bir nevi ödülüdür.

“Ufaklık, ‘Hiç değilse yanlarına kadar gidip bir bakalım şunlara Gizem!’ dedi. ‘Belki gerçekten yardım edilmesi gereken biridir. Yaşlı bir insan, gebe bir kadın veya küçük bir çocuk da olabilir. Bak, sana söz! Eğer kava edenler serserilerse, yanlarına bile yaklaşmayacağım. Ben belaya susamadım!’” (YBC: 42)

Merhamet, insanların başka bir canlıya zarar veremez. Merhametli insanların insani duyguları diğer insanlara göre karar vermede daha etkin rol oynar.

“Üstelik bu saldırı sırasında olanak bulduğu hâlde kılıcını saplamamış, insan mı, boğa mı olduğunu anlayamadığı bu yaratığa kıyamamıştı” (EG: 112).

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte çocukların oyun anlayışlarında da değişiklikler olmuştur. Sokak oyunlarının yerini bilgisayarlar almış, içeriğinde şiddetin egemen olduğu oyunlar çocuklara sunulmuştur. Bunların yanında can güvenliliğini tehlikeye atacak tarzda uygulamalar da oluşmuştur. Özellikle çocuğa oyun seçerken hepsinin merhamet içermesine dikkat edilmesi gerekir çünkü oyunlar çocukların kişilik gelişimlerini etkiler. Bu konu aşağıdaki paragrafta ele alınmıştır.

“Onun bu korkmuş hâli, çocukta büyük bir acıma duygusu uyandırdı. Önce elindeki sırığı fırlatıp dövüş minderinin dışına attı. Ardından elini uzatıp rakibini ayağa kaldırırken, ‘Hiç kimse böyle bir korku anını yaşamamalı,’ diye murıldandı. ‘Gerçek ya da sanal, tüm oyunlara insanca duygular egemen olmalı’” (OİO: 99).

Mücadeleci Olma

İncelenen eserlerde sık sık mücadeleci olunması gerektiği vurgulanmıştır. İçinden çıkılmaz bir hâl alan durumlarda bile son ana kadar vazgeçmeden mücadele edilmesi gerektiği mesajı verilmiştir.

“Ufaklık bu kez de, Deniz Kurdu’nun ardına Rum ateşi döküp tutuşturarak onların bu amansız takibini durdurmayı denedi. Fakat her iki gemi de, bu alev engelinin ötesinden dolanıp yine peşlerine düşmekte gecikmedi. Üstelik hızları sayesinde, aralarındaki uzaklık her geçen dakika biraz daha erimekteydi. Fakat ne o ne de Gizem; savaşmaktan asla vazgeçmeyeceklerdi” (DK: 151).

Neşeli Olma

Bir insan neşeli ise etrafındaki insanların neşelenmesini sağlar. *Batık Kent’e Yolculuk* adlı eserde kahramanların hayvan dostlarının neşesi onlara geçmiştir.

“Bu kadarı bile Geveze’yi mutlu etmeye yetmişti. ‘Serüven... Serüven...’ diye hiç durmadan bağırıyordu. Onun bu neşesi bir süre sonra Ufaklık’a da geçti. Bir yandan kürek çekiyor. Bir yandan da diline dolanan bir türküyü tekrarlayıp duruyordu” (BKY: 21).

Öngörülü Olma

Öngörü yeteneği sayesinde insan geleceğe yönelik hesaplamalarda bulunabilir. Bu yeti sayesinde oluşabilecek tehlikeler kriz çıkmadan engellenmeye çalışılır.

“Ufaklık, kendisini izlemekte olan arkadaşına, ‘Bizim, Prens Tuvalli’ye engel olmamız gerek Gizem,’ dedi. ‘Yoksa adam, önce Tabarna’ya şantaj yaparak krallığı eline geçirecek. Sonra da çıkaracağı nükleer savaşla, bütün dünyayı dönülmez bir felaketin eşiğine getirecek” (AM: 142).

Oluşabilecek olası tehlikelerin analiz edilerek ortaya çıkarılması mümkündür. İhtimallerden yola çıkarak oluşabilecek sonuçların değerlendirilmesi oluşan soru işaretlerini giderir.

“Ufaklık düşünceli düşünceli. ‘Galiba bizimle karşı karşıya gelmekten çekindi,’ dedi. ‘Belli ki yeni girdiği bedende henüz yeteri kadar güçlenemedi. Üstelik benim, Başkan Ki-ju’nun yeteneklerini taşıdığımı fark etti. Daha önce Başkan’la karşılaşmıştım, yenildiği için de, kendine güvenemedi. Bu yüzden, bizi burada androidlerle oyalayıp kaçmayı tercih etti. Büyük bir olasılıkla Prens Ki-ju ve Teğmen Kabaya ile birlikte başka bir gezegene diyor şimdi. Gök adayı ele geçirebilecek kadar güçlenebileceği bir yere” (KP:142)...

Sorunların çözümünde öncesini ve sonrasını düşünerek hareket etmek gerekir. İletide kahramanlar işlerine yarayacak uygulamadan sonra geçidi kapatmayı düşünerek tuzağı lehlerine çevirmiştir.

“Eğer gerçekten böyle bir geçit varsa... Açılacak bu geçitten biz çıkıp gittikten sonra, kim onu bozup değiştirecek? Yeniden yapılacak bir yapboz hâline getirecek? Demek ki, onu yaptıktan sonra bir de bozmak gerek” (EG: 58).

Önyargılı Olmama

Önyargı, bir şeyi deneyimleyip görmeden sonuçları kesinleştirmektir. Genelde aynı kültürü paylaşmayan insanların anlaşamayacağı düşünülür. *Korkunç Tuzak* kitabında da buna benzer bir durum yaşanır. Baba kızının onlarla aynı din ve kültürü paylaşmayan biriyle mutsuz olacağını düşünür. İlerleyen sayfalarda bu düşüncenin yanlışlığı gösterilmiştir.

“Ayrı din ve kültürlerdeki iki insanın mutlu olmasının engelleyecek pek çok güçlüğün bulunduğunu anlayacaklardı. Anlamadılar mı, onları servetimden yoksun bırakmakla korkutacaktım. Fakat dayatma bir yere kadardı. Ya beni dinlemeyip yine de evlenirlerse diyordum” (KT: 49).

Önyargılı olmak çevredeki insanlarda kızgınlığa sebebiyet verir. Bu önyargıdan kaynaklanan kararsızlığın sonuçları çocuk okura aşağıdaki şekilde sunulur.

“Hâlimizi bir düşün. Şaşkınlıktan ne yapacağımızı bilemez durumdaydık. Bir kuşa inanıp inanmamakta kararsız kalmıştık. Sonunda galiba bizim anlayışsızlığımıza kızdı” (BKY: 26).

Övgü

Bir başarı elde edildiğinde çevreden övgü almak doğal bir beklentidir. Eserde çocuk kahramanı babası üstesinden geldiği işten dolayı över.

“Babası elini uzatmış, bir yandan oğlunun saçlarını okşuyor, bir yandan da mahcup bir tavırla şöyle diyordu: Sağ ol oğlum! İki can kurtarmakla kalmadın, hem bir baba yadigârını hem de bu kadar yıllık emek ve çabalarımı kurtardın. Kayıkhaneği onarıp Deniz Kurdu’nu yeniden kızağa alana kadar onu kullanabilirsin” (AKK:13).

Öz Eleştiri

İnsan karşılaştığı olumsuz sonuçlar karşısında özeleştiri yaparak eksiklerini dile getirir. Bu sayede kişisel gelişimine katkı sağlayarak hatalarından arınmış olur. Aşağıda yer verilen iletide haksızlıklar karşısında susup tepki vermemesi konusunda kendisini eleştiren bir kahraman vardır:

“Yaşlı adam, kumsalın ortasından fırlamış gibi duran bir kayaya kendini bırakırken, ‘Hayır!’ diye inledi. ‘Olanlar, önceden hazırlanmış bir planın parçası değildi. Her şey kendiliğinden gelişti,’ diyerek anlatmaya girişti. ‘Bizim en büyük suçumuz, susup olanları kabullenmekti” (OİO: 121).

Öz eleştiri bir kişinin kendi davranışları üzerinde düşünmesidir. Yaşlı adam olumsuz olaylar konusunda sessiz kaldığı için kendisini eleştirmektedir.

“Yaşlı adam, kumsalın ortasından fırlamış gibi duran bir kayaya kendini bırakırken, ‘Hayır!’ diye inledi. ‘Olanlar, önceden hazırlanmış bir planın parçası değildi. Her şey kendiliğinden gelişti,’ diyerek anlatmaya girişti. ‘Bizim en büyük suçumuz, susup olanları kabullenmekti” (OİO: 121).

Özgüvenli Olma

Özgüven, sadece o duyguya sahip olan bireyi etkilemez. Bireyin kendine olan özgüveni etrafındaki insanlarda da olumlu etki yaratır.

“Ufaklık, ‘Elbette duydum!’ diye yanıt verdi gülümseyerek. ‘Onlar da, androidlerin bulunmadığı bir dünyada, kendi işlerini kendileri görerek yaşamayı öğrendi. Sanırım biz, kuşadamların yerini bulmaktan daha önemli bir şeyi başardık. Arkadaşlarımıza, kendilerine güvenmeyi, savaşmayı ve kazanmayı öğrettik,’ dedi” (UT: 77).

Kişinin kendine olan öz güveni sayesinde her türlü olumsuzluğun üstesinden gelinir. Verilen iletide öz güven sayesinde olumsuzlukların çözüme kavuştuğu görülmüştür:

“Ufaklık içeriye girip kapı arkalarından kapandıktan sonra, arkadaşlarının öz güvenini artırmak istedi. Çevresine göz gezdirirken, ‘Arkadaşlar, hiç kuşkunuz olmasın!’ dedi. ‘Aklımızı ve becerilerimizi ortaya koyarak, biz bu işin üstesinden geleceğiz. İçinde bulunduğumuz şu zor koşullar, beni hırslandırıp güçlendirdi. Sizi de güçlendirmeli!” (UD: 159)

Özür Dileme

İncelenen eserlerde yazar sık sık özür dileme iletisine yer vermiştir. *Batık Kent’te Yolculuk* adlı eserde kahraman papağanından özür dilemiştir.

“Ufaklık, ‘Özür dilerim Geveze,’ dedi iskeleye doğru koşarken. ‘Çok haklısın, ama galiba onu gördüm” (BKY: 31).

Günlük hayatta nezaket ifadeleri ile iletişim kurmak daha sağlıklıdır. Özür dileme davranışı da bunlardan biridir. Bir yere geç kalındığında özür dilemek gerekir.

“Hemen koşup annesine sarıldı. ‘Sağ ol anne!’ dedi. ‘Ellerine sağlık. Harika gözüküyor. İyi akşamlar baba, geciktiğim için özür dilerim” (BKY: 36).

Bir kişiyi veya bir işi ihmal etmemek gerekir. Bu ihmal gerçekleştiği takdirde özür dilenmelidir. Kişinin kendi benliği ne kadar önemli ise karşıdaki kişi e o kadar önemlidir. Bu inceliği karşıdakine hissettirmek gerekir. Eğer ihmal edilen bir durum gerçekleşirse özür dilemek gerekir.

‘O... Prenses Etna!’ dedi. ‘Hoş geldiniz! Biz ortalığı biraz karıştırdık ama herhâlde kusurumuza bakmazsınız.’ Prenses, ‘Asıl siz beni bağışlayın! Sizleri uzun süre yalnız bıraktım’ (AKK: 117).

İnsan sevdiklerini kırdığında özür dilemelidir. Sevdikleriyle vakit geçiren birey, onları kırdığında eğer bunu düzeltecek, kendini affettirecek bir şey yapmıyorsa o kişi ile arasındaki samimiyet azalır ve arkadaşlığı da bozulabilir. En güzeli kırmamak, kırdıysa bile özür dilemesini bilmektir.

“Elinde tuttuğu içi buz dolu torbayı, kızın alnındaki şişliğin üzerine koydu. ‘Bak, özür dilerim Gizem!’ dedi. ‘Sanırım fazla ileri gittim’ (HG: 145).

Pişmanlık

Bir durum hakkında bilgi sahibi olmadan hareket etmenin sonucunda pişmanlık duyulabilir. Bu durum *Kızıl Ejder* adlı eserde aşağıdaki şekilde yansıtılmıştır:

“Kız uyarıyı okur okumaz kıpkırmızı kesiliverdi. Başını utançla önüne eğerek, ‘Yine aynı şeyi yaptım, değil mi Ufaklık?’ dedi. ‘Anlamadan, dinlemeden, parlayıverdim birden. Oysa sen beni...’ (KE: 84)

Pişmanlık, daha önce sergilenen davranışların sonucunun insanı rahatsız etmesidir. Kişide suçluluk, mahcubiyet şeklinde ortaya çıkabilir. Bu olumsuz duygular bireyi uzun süre etkisi altına almaktadır. İletide yıllar önce yapılan kötü şeylerin insanın geleceğini de etkilediğine değinilmektedir.

“Geçmişte yaptığım o yanlışın acısını ve pişmanlığını, kalan yaşamımın hemen her anında duya duya yaşadım. Neyse ki sizler geldiniz. Şimdi ben de sizlerle birlikte, geçmişte yaptığım o hatayla yüzleşmek için buradan çıkacağım” (KP: 82).

Planlı Olma

Olumsuz koşulların üstesinden gelirken planlı hareket etmek kötü sürprizlerle karşılaşmayı engeller. Bu bağlamda yazarın planlı hareket etmenin önemine sık sık b-vurgu yaptığı, bu yolla çocuk okura planlı hareket etme noktasında farkındalık kazandırmayı hedeflediği görülür:

“O zaman beni dikkatle dinleyin!dedi Ufaklık. Odalarınıza dönerken, sıranın ortalarında bir yerlerde bulunmaya çalışın. Kafilenin ön tarafı, başındaki nöbetçilerle birlikte çıkıştan geçip gidince; biriniz, tam çıkışın yanında ayağı burkulmuş gibi yere düşüp yuvarlansın. Diğeriniz de ona yardım edip kaldırmaya çalışsın” (ATK: 79).

Saygı

İnsanların her konuda seçimi farklı olabilmektedir. Kişilerin kararlarını baskı altında olmadan vermesi çok önemlidir. Eserde bu durum seçim yapması gereken bir halkın kraliçenin hepsinin kararına saygı duyması şeklinde aktarılmıştır:

“Hiç kimsenin benim verdiğim bir karar yüzünden mutsuz olmasını istemiyorum. O yüzden herkesi kendi seçiminde özgür bırakıyorum” (ATK: 166).

Soğukkanlı Olma

En kötü anlarda bile sakinliğini koruyup telaşlanmayan kişiler içinde buldukları durumu daha sağlıklı bir şekilde analiz ederler. Yazara göre bu özellik sorun çözmede bireye oldukça fayda sağlayabilir:

“Telaşlanma hanım! Sakin ol biraz. Sen de gördün işte, odasında yoktu. Geveze'nin kafesi de boştu. Papağanını almaya bile zaman bulduğuna göre demek ki korkulacak bir durum yok” (ATK: 9).

Sorumluluk Alma

Sorumluluk, bireylerin üstüne düşen görevleri yapması demektir. Evli çiftlerin de birbirlerine karşı sorumlulukları vardır. Yazar bu sorumlulukların aile birliği için önemine değinir:

“Bütün bu başımıza gelenlerde hiçbir suçum olmasa da, eşimin geçirdiği rahatsızlıktan kendimi sorumlu tutuyordum. Onu koruyamamış, böyle bir olayın yaşanmasına engel olamamıştım. Bu durum, eşime karşı sorumluluğumu daha da arttırıyordu. Onu yalnız bırakamazdım” (KT: 58).

Fedakârlık, kimi zaman hayat kurtarabilir. Bazen bazı bireylere daha fazla sorumluluk düşer. Aşağıda verilen iletide gerekli şartlar saplanarak mantıklı hareket edildiği görülmüştür.

“O ana kadar hiç konuşmayan, yalnızca bütün olup bitenleri dikkatle izleyen Profesör Bilge, ‘Dahi haklı!’ dedi Ufaklık’a bakarak. Sonra dalgın adımlarla küpeşteye doğru ilerledi. ‘Hepimizin kurtuluşu için ağırlığımızın mutlaka azaltılması gerekli. Fazla yüksekte değiliz. Üstelik ben iyi bir yüzücüyüm. Siz beni hiç merak etmeyin. Başımın çaresine bakabilirim. Yiğit şimdilik size emanet!’ dedi. Ardından da, hiç kimsenin engellemesine fırsat tanımadan kendini aşağıda bir uçurum gibi görünen denize bıraktıverdi” (BGH: 81).

Söz Verme/ Sözünde Durma

Söz vermek karşıdaki insanın kendisini güvende hissetmesinde etkilidir. *Bizans’ın Gizli Hazinesi* adlı eserde kahraman tehlikeli bir durum içindeyken arkadaşına zarar görmeden kurtulacakları sözünü verir.

“Telaşlanacak bir şey yok. Bana güven! Baron’un teknesini, baştan sona araştıracağız. Sonra da, hiç kimseyi kılıma bile dokundurtmadan dışarıya çıkacağız. Sana söz veriyorum” (BGH: 96).

Verilen sözlerin tutulması bir erdemdir. Bizan’ın *Gizli Hazinesi* adlı eserin bir bölümünde karşılıklı verilen sözlerinin her koşulda tutulması gerektiği mesajı verilmiştir.

“Öncelikle, sizinle yapılmış bir anlaşmamız vardı. Siz, benim arkadaşlarımı özgür bırakmıştınız. Ben de sözümde durmalı ve getirdiğim diptikon yazıtlarını size kendi ellerimle vermeliydim. Öyle değil mi? ” (BGH: 147).

Sağlıklı Yaşam

Sağlıklı bir hayat sürmenin olmazsa olmazlarından biri de spor yapmaktır. Bu konunun önemiyle ilgili ileti doğrudan aktarılmıştır. Böylece yazar, çocuk okuru spora yönlendirmeyi hedeflemiştir:

“Bu güzel pazar sabahı hâlâ uyuyor muydun yoksa?’ diyerek ona takıldı. ‘Sağlıklı bir yaşam için her gün bir saat yürümek gerektiğini bana öğretmeye çalışıyordun ya” (EG: 12).

“Korkuç Tuzak” adlı eserin bir bölümünde güne kahvaltıyla başlamanın ne kadar önemli olduğu doğrudan okuyucuya aktarılmıştır.

“Sonra da babasının getirdiği ekmeği dilimleyip sofraya koydu. Babasının dediği gibi, güzel bir kahvaltı, güne güçlü başlamanın olmazsa olmazıydı.” (KT, 29).

Tedbirli Olma

Güvenlik her daim önemli bir unsurdur. Kamera sistemleri de güvenliği artıran tedbirlerden biridir. Burada teknolojinin insan güvenliğini sağlamada teknolojinin kolaylıkları göz önüne serilmiştir.

“-Bu önemli bir sorun Dahi! Çözülmesi gerekli bir sorun... Dönüşte babamla görüşüp kameraların yetersizliğini belirtmeliyim. Eğer güverteyi de görüntüleyebilmiş olsaydık, şu anda yaratığın nerde kaybolduğunu bulabilmek için kafa patlatmak zorunda kalmazdık” (BKY: 66).

Daha tehlike oluşmadan önlem alınması önemlidir. Anneler de her zaman çocuklarına korumacı bir tavırla yaklaşır, tehlikeler konusunda uyarıcı bir tavır takınırlar.

“Odasından çıkıp merdivenlere yöneldi. Daha ilk basamakları inerken annesi, ‘Oğlum, çıkıyor musun? Aman dikkatli olun da, başınıza bir şey gelmesin,’ dedi” (KK: 29).

Yolculuğa çıkmadan önce son kontroller yapılarak gerekli tedbirler alınmalıdır. Eserde kahramanlar kontrollerini yaparak yolculuklara hazırlanmaktadır ve önemli gördüğü her eşyayı mutlaka yanlarına almaktadırlar.

“Yolculuk hazırlığı yapıyordum. Ördek ayaklarımı, deniz gözlüğümü, oltamı, mayomu, havlumumu, giysilerimi aldım. Can yeleğimi bulamıyorum yalnızca. Onları gördün mü?” (BKY: 09)

Hoşa giden bazı şeylerin insana zararı dokunacağını da bilerek hareket edilmesi gerekir. *“Batık Kent’e Yolculuk”* adlı eserde yola çıkacak kahraman; fırtınalı havalarda yolculuk yapmayı sevmekte fakat can yeleğini de almayı ihmal etmemektedir.

“Sert rüzgârda köpüklü dalgalarla yarışarak yol almaya bayılırdı. Ancak fırtınalı havalarda teknesinin devrilebileceğini de bilirdi. Can yeleğini yanına almadan denize asla açılmazdı. Bu yüzden gezi çantasına ilk önce onu yerleştirdi ” (BKY: 11).

Yola çıkmadan önce tedbirlerini sağlam yaptığı bilinen araçlarla seyahat etmek kişilere güven verir. Eserde kahraman tedbirli olduğuna inandığı kaptan sayesinde rahatlamaktadır.

“Gizem, öfkelenmişti gibi yine aniden sakinleşmiş, yelkenleri suya indirivermişti. ‘Şimdi senin yine dâhice bir planın vardır zaten öyle değil mi Kaptan?’ dedi mahcup mahcup gülümserken. ‘Sen paldır küldür tehlikenin içine atılmazsın öyle bilinçsizce!’ (BGH: 60)

Tehlikeli yolculuklarda muhakkak güçlü tedbirler alınmalıdır. Kahramanlar, tedbirlerini almadıkları sürece her an olumsuz bir durumla karşılaşabileceklerini, en güzelinin olumsuz şeylere maruz kalmadan tedbirlerini almak ve ona göre hareket etmekte fayda olduğunu düşünmektedirler.

“Gizem de, kendini grandi direğinin tepesine bağlayarak görev yerini almıştı. Burada, pür dikkat ufku kollamaktaydı. Bir kayalık ya da kara parçası gördüğü anda, Ufaklık’a seslenip onu uyaracaktı. Hızlarının yüksek, manevra yeteneklerinin

sınırlı olduğu böyle fırtınalı bir denizde dikkatli olmak zorundaydılar. Yoksa en küçük bir dalgınları, önlerine çıkacak bir adacığın kayalıklarında parçalanıp denizin dibini boylamakla sonlanırdı” (DK: 36).

İnsanlar istemedikleri sonuçların yaşanmaması için temkinli davranarak düşünerek hareket ederler. Zaman zaman sultanın sıradan elbiselerle halkın arasına karışması üzerinden bu mesaj verilmiştir.

“Halk arasında sultanın, daha saray kurulurken kimseye görünmeden dışarıya çıkabileceği bazı gizli geçitler yaptırdığı anlatılırdı. Daha sonra da halktan biriymiş gibi giyinip bu geçitlerden çıktı ve insanların arasına karıştığı söylenirdi. Bu yüzden insanlar; sultanın aralarında dolaştığını düşünerek özellikle yabancılara karşı hep dikkatli davranırlardı” (K: 38).

Alınan tedbirler insanı ölümden kurtarır. Kahramanlar, kendilerini emniyete aldıkları vakit kötü sonuçlarla karşılaşmayacaklarını düşünürler. En önemli şeyin can kaybı yaşanmadan ve yaralanmadan durumu atlattıkları olduğunu belirtirler.

“Çocuklar bir süre suyun içinde döne döne savruldu. Allahtan emniyet kemerleri takılıydı. Yoksa kafalarını ve vücutlarını sağa sola vura vura yaralanmamaları olanaksızdı” (AKK: 27).

Doğal afetlerin ne zaman yaşanacağını önceden bilmek zordur. Bu yüzden her zaman tedbirli olmak gerekmektedir. Bu iletide doğal afet gerçekleşmeden alınan tedbir işlenmiştir. Bunu yaparken olası bir Marmara depremine dikkat çekilmiştir.

“Hem bunu iyi bir deprem uygulama olanağı olarak da düşünebiliriz. Bakın artık hava aydınlandı. Bahçedeki deprem sandığını açıp deprem çadırımızı çıkaralım. Çardağın hemen yanına, kuralım” (AKK: 14).

Tedbir sayesinde gözden kaçırılan konuları tekrardan araştırarak fark ederiz. Yukarıdaki alıntılarda olduğu gibi bu alıntıda da tedbirli olmanın bazı dikkatsizliklerin de önüne geçebileceğini düşünmekte ve gözden kaçırılan veya unutulmuş şeylerin olup olmadığını araştırmaktadırlar.

“Gizem, Yiğit’in koluna girip onu aşağıya indirirken, kendisi de kaptan köşküne girdi. Kaptan koltuğuna yerleşip bilgisayarı açtı. Bizans tarihi, tarihi Bizans kiliseleri ve diptikon hakkında ek bilgi edinmeye çalışacaktı. Acaba unutulmuş, gözden kaçırılmış bir şeyler var mıydı?” (BGH: 35)

Tedbir, bazen ortak bir çözümü beraberinde getirir. Ve ortak hareket etmenin alınacak tedbirlerde daha faydalı sonuçlar doğuracağına inanılır. Nitekim aşağıdaki alıntıda da bu durum söz konusudur.

“Dahi’den, ‘Yo, bayım!’ diye bir yanıt geldi. ‘Bu son değişim, ne yazık ki ilki kadar kolay olmayacak. Yazıyı önce ben sana göndersem, senin bana kendi elindekini verip vermeyeceğini bilemem. İlk olarak senden onu bana göndermeni istesem, bu kez de sen bana güvenip göndermezsin. Bu yüzden son diptikon yazıların aynı anda değiştirmemiz gerekecek” (BGH: 59).

Tedbirli olunarak başa gelmesi muhtemel sıkıntılar ve zorluklara daha başından engel olunabilir. Tedbirin alınması yaşanılması beklenen bütün olayların önünü kapattığına ve onları engellediğine inanılır.

“Arkadaşlarını toplayıp şöyle konuştu. ‘Burası tuzak kokuyor,’ dedi ve ardından ekledi. ‘Her an tetikte ve dikkatli olmalıyız. Daha önceden anlaştığımız gibi... Herkes, kulaklıkları mikrofonunu başına taksın. Birbirimizle sürekli iletişim içinde olacağız. Cep telefonlarınız yanlarınızda ve açık duracak. Bağlanacağımız telefonlar zaten telefonlar zaten telefon belleklerinizde kayıtlı...” (BGH: 66)

Teknolojinin Olumsuz Yanları

Sosyal ağlar, bilgi paylaşımı için faydalı nitelikler barındırmasının yanında bazı olumsuzluklar da taşır. Bunlardan biri de bu uygulamaların çocuğun yazma alışkanlığını köreltmesidir. Sosyal medya kullanımının artmasıyla birlikte yazma alışkanlığı azalmıştır.

“Ufaklık kutusundan çıkardığı defterin üzerindeki, ‘Anı Defteri’ yazısını parmağıyla göstererek bu bir günlük... İnsanlar eskiden; yaşadıkları olayları, duygularını, düşüncelerini, anılarını günü gününe böyle defterlere yazarlardı.

Tweeterlar, facebooklar çıktığundan beri böyle günlük tutan kimse kalmadı tabii”
(GS: 13).

İnternet çocukların gelişiminde önemli bir trol oynamaktadır. Günümüzde her sokak arasında yer alan internet kafelerdeki ortam çocukların ruh sağlığı gelişimi açısından tehlike arz edebilir. Kahraman gittiği bir internet kafedeki gençlerin bu ortamdan gördüğü zararı gözler önüne sermiştir.

“Yalnız içlerinden biri, üzerinde İNTERNET KAFE yazan bir kapı eşiğine düşerken, aniden çıkan bir rüzgârın etkisiyle savrulup içeriye girdi.

İçeride onlarca genç, büyülenmiş gözlerle önlerindeki ekranlara adeta kilitlenmişti. Boyun damarları kabarmış, bedenleri ter içindeydi. Heyecandan kasılmış parmakları klavyelerin tuşlarında uçarcasına gezinirken, her biri sanki birer ölüm-kalım savaşı vermekteydi.

Kimileri; kimliğine büründükleri bir süper kahramanın kılığında çaldıkları son model arabalarla polisleri peşlerine takmış, kentin kalabalık yollarında çılgınca dolanmaktaydı. Ne çarpıp takla atmasına neden oldukları arabalara, ne havaya uçurdukları benzin istasyonlarına, ne de korkuyla kaçışan insanlara aldındıkları vardı.

Kimileri, kendin karanlık sokaklarında önlerini kestikleri kurbanlarının paralarına ve değerli eşyalarına silah zoruyla el koyarlarken; onları vurup yaralamaktan da çekinmiyorlardı. Üçünün- beşinin bir araya gelip dükkân, iş yeri, hatta banka soyduğu da vardı; keskin nişancılığa özenip uzun erimli dürbünlü tüfeklerle insan avcılığına kalkışanları da... Hatta kimileri, daha kalabalık gruplarla kentin bazı mahallelerini yağmalayama kalkışıyorlardı. O güzelim İstanbul kenti, sanki kedi hâlindeki dürüst insanlara korku salan suç ve suçlu cenneti hâline gelmişti” (OİO: 22).

Teknoloji bağımlılığının insan üzerinde olumsuz etkileri oldukça fazladır. Bu yüzden oyun oynamak için belirlenen sürelerin dışına çıkılmamalıdır. Eserde yer alan kahraman oyunun saatinin olması gerektiğini belirtmiştir.

“Küçük kız, önünde oturduğu kumanda masasının başından iç geçirerek kalkarken, ‘Oyun saati bitti ne yazık ki,’ dedi. ‘Büyük babam, fazla oyun oynamamın doğru olmadığını söylüyor. Artık biraz da ders çalışmam gerekiyor. Haydi, siz de izleyin beni” (OİO: 111).

Çocuğun okuduğu, dinlediği ve izlediği her şey onu etkiler. Teknolojinin insan hayatına girmesi ile çocukların da tercihleri değişmiştir. Daha çok vaktini elektronik aletlerle geçiren çocuklar buradaki kahramanları rol model almaktadır. Bu konuya aşağıdaki iletide şu şekilde yer verilmiştir.

“Kız; onun bu sorusuna kararsız bir sesle, ‘Bilmem ki Ufaklık,’ diye yanıt verdi. ‘Gerçi oyunlardaki, filmlerdeki kahramanlardan etkilenip onları taklit eden çok insan var” (OİO: 19).

Teknolojiyi Kötüye Kullanılması

Altınköprü, teknolojinin hayatı kolaylaştırdığını ancak teknolojinin zaman zaman getirebileceği olumsuzluklara karşı tedbirli olunması gerektiğini belirtir:

“Babam kötü amaçlı kişilerin bilgisayarını kullanarak tekneyi ele geçirmemesi için güvenlik sistemini bilgisayardan bağımsız kurdu” (DK: 63).

Teknolojik ürünler faydalı işler için kullanılmalıdır. İletide buluşunun kötü amaçlar için kullanılmaması için mücadele veren bir kişiye yer verilmiştir.

“...Bu gerçeğe yüz yüze gelmek, bana güvenlik kaygılarımı unutturdu. Buluşumun kötü amaçlar için kullanılmasını engellemeliydim. Hemen gerisin geri aşağıya indim. Kuytu bir köşeye sinip gizlendim. Herkes büyük patronla ilgilendiği için, kimse benim yokluğumu fark edemedi” (HG: 66).

Teşekkür Etme

Bireyler onların hayatlarını kurtaran, açken doyuran, zora düştüklerinde yardım eden, dertlerini dinleyen, yol gösteren insanlara karşı minnet duyarak teşekkürlerini belirtirler bu sadece insanlara özel değil hayvanların da gözlerinde görülen bir duygudur.

“İşte o zaman, kuş da Minik’in yanına geldi. Sevgiyle ona doğru eğilip, yaşlı gözlerle teşekkür etti. ‘Sağ ol! Yavrularım için hayatını tehlikeye attın. Bu iyiliğini hiç unutmayacağım’ (BKY: 46).

Alınan yardımlar karşısında teşekkür edilmelidir. Kişinin yardımına koşanlara teşekkür etmesinin çok önemli yeri vardır insan ilişkilerinde. Teşekkür etmenin faziletli bir davranış olduğunu, yardım edenin de edilen teşekkürle mutlu olacağını bilmesi önemlidir

“Kızın yüzü hâlâ kaygılı ve tedirgindi. Ancak Gizem’in açtığı kapıdan en küçük bir kararsızlık belirtisi böle göstermeksizin girdi. Ardından, ‘Yardımlarınız için her ikinize de çok teşekkür ederim,’ dedi. ‘Fakat öğrenebilir miyim; şimdi nereye götüreceksiniz beni?’ (UD: 17)

Teselli Etme

Küçükler bazen sevgileriyle büyüklerine destek olurlar. *Korku Tüneli* adlı eserde Ufaklık komşusu Servet beyi gelecek konusunda motive etmektedir.

“Ufaklık, Servet Bey’i içine gömüldüğü karamsarlıktan kurtarmaya çalışarak, ‘Unutmayın lütfen,’ dedi. ‘Hiçbir kötülük sonsuza dek cezasız kalmaz. Üstelik iyiler daima kazanır. Sonra sizin, torununuz ve eşinizle birlikte yaşayacağınız mutluluklar var daha. Artık geride kalan acılara değil, sizi bekleyen mutluluklara yönelmelisiniz’” (KT: 169).

Umutlu Olma

Eldeki tüm imkânları tüketmeden karamsarlığa kapılmak doğru değildir. Önce elindeki imkânları kullanıp ona göre yolunu çizmek önemlidir. Eğer orda bir şey çıkmıyorsa farklı durumlara yönlenebilir. En son çareye kadar elden gelen ne varsa yapılmalı, ona göre başka bir şey düşünmelidir.

“Daha yanıtına ulaşabileceğimiz bir sürü soru varken, sakın böyle umutsuzluğa kapılma. Hemen olmasa da, babana ulaşacağız eninde sonunda. Bu yüzden asla karamsar olma” (BS: 33).

İçinden çıkılması imkânsız durumlarda bile her zaman insan umutlu olmalıdır. Bu mesaj aşağıdaki iletide doğrudan aktarılmıştır.

“Bu, bütün umutlarını yitirdiği andı. Ama belki... Belki bir umut vardı. Zayıf da olsa, küçük de olsa son bir umut...” (BKY: 23).

Umut insanı neşelendirir. Umudun olduğu yerde hayat vardır, gayret vardır, çaba vardır. *Bizans'ın Gizli Hazinesi* adlı eserin bir bölümünde kahraman da umutla kendini toparlayarak sorunlarını çözme azmi gösterir:

“Kurtulup, Baron'un Ruhban Okulu'nda olduğunu güvenlik güçlerine bildireceklerdi. İşte bu, onun işini bitirirdi. Bu umut, Ufaklık'in yüzünü yeniden aydınlattı” (BGH: 113).

Vefalı Olma

Vefa, sadece insana özgü bir duygu değildir. Hayvanlar ve insanlar kıyaslanarak onların insanlardan daha vefalı olduğuna değinilmiştir.

“Yaşlı adam, başını dayadığı kayadan kaldırıp gözlerini çocukların gözlerine dikti. Ardından kırılgan bir sesle, ‘Hayvanlar, insanlar gibi değil!’ diye yanıt verdi. ‘Onlar kendilerine yapılan iyiliği unutup dostlarına ihanet etmiyor neyse ki’” (KS: 20).

Zamanı İyi Kullanma

Bazı planlamaları yaparken zaman faktörü çok önemlidir. Hangi işin hangi an yapılması gerektiğine karar verip ona göre hareket etmek daha çabuk sonuca götürür.

“Dünyada başaramayacak pek az şey vardır Kaptan. Ama bu, genellikle zamana ve koşullara bağlıdır. Bana verdiğiniz bu görev için ne kadar sürem olduğunu söyleyebilir misiniz? Ben de çalışmalarımı ona göre planlayayım” (BGH: 125).

Saldırı planı için zamanlama çok önemlidir bunun için ayrıca akıl yürütülmelidir. *Uzayın Tutsakları* adlı eserde kuşadamların planlı bir şekilde uygun zamanı beklediklerini tahmin etmiştir.

“Bir tek beni ve daha binlerce androidi yapıp üreten adam, gezegenin bilim kurulu başkanı, hâlâ onlardan kuşku duyuyordu. Ne zaman ovanın üzerinden uçup geçen bir kuş adam fark etse, ‘Bu bencil yaratıkları, öyle bir cömertliği boşuna yapmış olamazlar!’ diye söyleniyordu. Çevredeki dağlara sıralanan çok sayıda kuşadamı gördüğündeyseniz, ‘Bunlar, saldırmak için en uygun zamanı kollayan akbabalara benziyorlar,’ deyip kaygılanıyordu” (UT: 55).

4.2. Toplumsal Gelişimi Destekleyen İletiler

Tablo 3’te toplumsal gelişimi destekleyen iletilere yer verilmiştir. İncelenen kitaplarda komşuluk, birlik ve beraberlik, misafirperver olma, selamlaşma, yardımlaşma, toplum yararını gözetme gibi iletiler tespit edilmiştir. Bu iletiler detaylı olarak aşağıdaki tabloda incelenmiştir.

Tablo 3: Toplumsal Gelişimi Destekleyen İletiler

Arkadaşlar birbirlerine destek olmalıdır. (AKK:41); (UT: 46, 131).
Birlikten kuvvet doğar. (KE:158); (UT: 63); (ÇSÖ: 109, 110, 142); (2017m-110); (AM: 79).
Devlet adaletli olmalıdır. (K: 33).
İş birliği önemlidir. (AKK: 15); (UT: 23); (HG: 41).
Misafirler iyi ağırlanmalıdır. (KK: 28, 65).
Görgü kurallarına uyulmaması karşı tarafta kızgınlığa neden olur. (GS: 24).
Küçüklere iyi örnek olmak gerekir. (AM: 09).
Özgürlüğünü kazanan insan mutlu olur. (ÇSÖ: 100).
Özgürlük için çekilen çile can yakmaz. (ÇSÖ: 100).
Selamlaşma olumlu iletişim için önemlidir. (K: 128); (KE: 9, 141).
Sevinçler birlikte kutlanır. (AKK: 29)
Toplum yararına olan şeyler önemlidir. (AM: 93); (UD: 91, 92).
Toplumlar hem kendi gezegenlerinde hem de evrende yaşayan tüm canlıların hakkını gözetmelidir. (UD: 151).

Toplumunu yönetecek kişiler seçimle belirlenmelidir (UD: 151).

Trafik kurallarına uyulmalıdır. (AM: 09).

Yardımlaşarak işler çabuk halledilir. (AKK: 75); (PRH: 122); (AKK: 165).

Yaşanan şeyleri paylaşacak birinin olması önemlidir. (BKY: 42).

İncelenen eserlerde toplumsal gelişimi destekleyen iletilerin konu başlıkları şu şekildedir :

- Adaletli Olma
- Birlik Olma
- Demokrasi
- Görgü Kurallarına Uyma
- Komşuluk İlişkileri
- Kurallara Uyma
- Misafirperver Olma
- Özgürlük
- Paylaşma
- Selamlaşma
- Toplum Yararının Gözetilmesi
- Yardımlaşma

Altınköprü'nün incelenen eserlerine bakıldığında toplumsal gelişimi destekleyen iletilerden en fazla yer verilen ileti konusunun toplumda birlik ve beraberliğin sağlanmasına yönelik olduğu görülür. Buna bağlı olarak iş birliği içinde yaşama, paylaşımcı olma ve yardımlaşma iletileri de incelenen eserlerde yoğun şekilde işlenmiştir.

Bunun yanında halkı yönetenlerin adaleli olması gerektiği her zaman toplum yararının gözetilmesi üzerinde durulmasından yola çıkılarak yazarın toplumsal gelişimi destekleyen iletilerde demokratik ortamların oluşturulması ve el birliğiyle hareket etme fikri ağır basar.

Adalet

İncelenen eserlerden *Kâhin* adlı eserde devletlerin adalet olgusuna ayrı bir önem vermesi gerektiği vurgusu yapılmıştır. Eğer bu konuda yeterli özveri gösterilmezse harçsız yapılar gibi devletin sağlam bir temele oturtulamayacağı mesajı verilmiştir.

“Tam o sırada öğrencilerin yanına gelen ak kavuklu, aksakallı bir hoca, Adaletsiz devlet, harçsız yapı gibidir. Çabuk dağılır. Bunu sakın unutmayın efendiler” (K: 33).

Birlik ve Beraberlik

Bir sorunun kolaylıkla halledilmesi için sadece fiziksel güç birliği yeterli olmayabilir. Gruptaki diğer bireylerin yüreklendirmesi de bir işin üstesinden gelebilmek için önemlidir. İki yakın arkadaşın birbirine olan desteği aşağıda görülmektedir.

“Fakat Ufaklık, hiç oralı değildi. Üstelik Gizem’e biraz alaycı alaycı baktı. ‘Şimdi bu mızızlık da neyin nesi?’ dedi. ‘Bu bizim üstesinden gelemeyeceğimiz bir sorun değil ki! Dağcılık, belki yorucu ve tehlikeli, fakat zevkli... Kaldı ki, serüvene atılmamızın bir nedeni de bu, öyle değil mi? Yeteneklerimizi güç işlerle sınamak, başarmak ve sonunda kendimizle gurur duymak...” (AKK: 54)

Yine başka bir iletide birlikte başlanan işlerin birlikte bitirilmesi gerektiği aktarılmıştır.

“Bakışlarından bir şeyler düşündüğü ve çok önemli bir karar vermeye çalıştığı belliydi. Sonunda bir çıkış yolu bulmuş olmalıydı ki, ‘Olmaz öyle şey Gizem!’ dedi. ‘Birlikte başladık, birlikte bitireceğiz biz bu serüveni” (AM: 79).

Demokrasi

Toplumlarda demokratik seçimler esas olmalıdır. Bu iletide hem toplum yararına yapılacak seçimlerden hem de evrende yaşayan her canlının hakkının

gözetilmesinden bahsedilmektedir. Ayrıca iyi olmayan yöneticilerin değiştirilmesi gerektiğine değinilmiştir.

“Ufaklık, baştarjanın anlattıklarını dikkatle dinlemişti. O susunca, üzerine dikilen gözler altında ayağa kalkarak, ‘Bu, aslında yalnızca Mortus halkını ilgilendiren bir konu...’ dedi. ‘O yüzden de, kraliçeden sonra ne yapılacağına, Mortus halkı, kendi karar vermeli. Fakat toplumları yönetecek tüm kişiler, iş başına seçimle gelmeli. Uygulamaları beğenilmeyen yöneticiler, değiştirilebilmeli. Toplumlar hem kendi gezegenlerinde, hem de evrende yaşayan tüm canlıların yaşama hakkını gözetmeli” (UD: 151).

Görgü Kurallarına Uyma

Görgü kurallarına uyulmadığı zaman toplumun manevî yaptırımlarıyla karşılaşılabilir. *Günlükteki Sır* adlı eserde kapıyı çalmadan içeri giren kahraman sert bir şekilde uyarılmıştır.

“ Fakat bu ne saygısızlık! diye bağırdı. Artık kapıyı çalmak da mı kalktı? Bir yandan da telaşla , masadaki kâğıtları toplamaya çalışmaktaydı .” (GS,24).

Komşuluk İlişkileri

Komşular arasındaki ilişki aile bağları kadar kuvvetli olabilir. Bu dayanışma da ve sevgiyi doğurur. *Kızıl Ejder* isimli eserde bunun bir örneği görülmektedir.

“Ali Bey’le Sevim Hanım bu sözleri duyar duymaz, ‘Ayol, ne zamandan beri komşu evi, komşuya el evi oldu?’ diye aynı anda ayağa kalktılar. ‘Düzeninizi yeniden kurana kadar, sizi bir yere bırakmayız. Evimiz, bundan sonra sizin de eviniz,’ deyip onları apar topar aldılar, evlerine soktular” (KE: 13).

İş Birliği

İşbirliği içindeki insanlar birbirini destekler ve motive ederler. Grup çalışmasının temel amacı insanların birbirlerinin eksiklerini tamamlayarak ortaya daha mükemmel bir çalışma çıkarma isteğidir. Tam başarıya ulaşmaya yakın insanlar yorulduğu için pes etme yoluna gidebilirler. *Uzaydaki Düşman* adlı eserin bir

bölümünde kahraman arkadaşlarına sona yaklaştıklarını, gayretlerini sürdürmeleri gerektiğini anlatır.

“Ufaklık, uzunca bir süredir sırtında taşıdığı doktor yardımcısını kayıp düştüğü yerden yeniden sırtına yerleştirirken, ‘Ha gayret çocuklar!’ dedi. ‘Bunca yolu aşır kayalıklara kadar yaklaşmışken, pes etmeyin! Orada serin bir gölgenin ve tertemiz bir suyun sizi beklediğini hayal edin” (UD: 110).

Yapılması gereken işler serinin genelinde kahramanların ortak çalışmalarıyla yürütülmüştür. Yazar eserlerinde bu iletiye sık sık yer vermektedir.

“Deprem sandığı açıldı. Gerekli araç gereçler ve eşyalar el birliğiyle çardağın yanına taşındı” (AKK: 15).

İş birliğinde takım ruhunun önemli bir yeri vardır. *Ateş Kent’ten Kaçış* adlı eserde arkadaşlar en zor günlerinde bile birlikte hareket ederek birbirlerine destek olmaktadır.

“‘Biz birbirimizden ayrılmayacağıma göre, demek ki ben de!’ dedi Gizem, gidip Ufaklık’ın elini tutarak” (AKK: 41).

Yine başka bir iletide birlikte başlanan işlerin birlikte bitirilmesi gerektiği aktarılmıştır. Takım ruhunun sürdürülmesine dikkat çekilmiştir.

“Bakışlarından bir şeyler düşündüğü ve çok önemli bir karar vermeye çalıştığı belliydi. Sonunda bir çıkış yolu bulmuş olmalıydı ki, ‘Olmaz öyle şey Gizem!’ dedi. ‘Birlikte başladık, birlikte bitireceğiz biz bu serüveni” (AM: 79).

Trafik Kuralları

Trafikte uyulması gereken kurallar vardır. Toplumsal düzenin korunması ve olası kazaların önüne geçebilmek için bu konuda hassas davranılmalıdır. Yetişkin bireyler çocuklara bu kuralları küçükken öğretmeye çalışmalı ve onlara olumlu rol model olmalıdır. Yaya olarak trafik kurallarına uyma zorunluluğu olmalıdır. *“Altın Maske”* isimli eserin bir bölümünde bu noktaya değinilmiştir.

“Gizem, boş yol nasılsa. Yeşil ışık beklenir mi şimdi bu sıcakta!’ deyip karşıya geçmek isteyen Ufaklık’ı kolundan tutup geri çekti. Yaya geçidinin karşı tarafından o anda gelen eli bastonlu ihtiyarla yanındaki küçük kızı göstererek, ‘Kötü örnek olacaksın şu çocuğa,’ diyerek onu ikaz etti. ‘Baksana! Dedesi karşıdan karşıya nasıl geçileceğini öğretiyor ona. Biraz beklesen, buharlaşmazsın ya!’” (AM: 09)

Misafirperver Olma

Misafirperverlik, Türk milleti için hem dinî hem de kültür açısından önemli bir değerdir. Şartlar ne olursa olsun misafirleri geri çevirmemek gerektiği aktarılmıştır.

“Ancak şimdi de duygusallaşmıştı. ‘Size çok şey borçluyum,’ diyordu kadın ağlayarak. ‘Beni iki kez ölümden kurtardınız. Hem beni, hem de sevgili Kara’mı... Şimdi de her türlü tehlikeyi göze alıp evinize aldınız. Fakat daha ne kadar kaçabilirim bunlardan bilemiyorum” (KK: 66).

Özgürlük

Çin Seddi’nin *Ötesine Yolculuk* adlı eserin bir bölümünde Tutsaklığın insana acı verdiği ve insanın özgürlüğüne kavuştuğunda o günleri hatırlamak istemediği vurgusu yapılmıştır. Ayrıca özgürlük için çekilen tüm çilenin görmezden gelindiği mesajı verilir.

“İçlerinden hiçbiri, tutsaklık günlerini anımsamak bile istemiyordu. Hepsi neşeli, hepsi mutlu, hepsi umutluydu. Kimse ayaklarına batan taşlara, dikenlere aldırılmıyordu. Çünkü hepsi, özgürlüğe doğru koştuğunu biliyordu” (ÇSÖ: 100).

Yine diğer bir iletide özgürlük, insanın bağımsızlığını kendi elinde tutarak kararları doğrultusunda hareket etmesidir. Bu yetinin kısıtlanması hayatının çoğu alanını etkilemekte ve buna bağlı olarak insana olumsuz duygular yaşatmaktadır. İletinin geçtiği paragrafta bu zorluklar aktarılmıştır.

“Adsız, ‘Bu yabanıl hayvanın, obaya verdiği zarar sınırsızdı.’ diyerek sürdürdü konuşmasını. ‘Bugüne dek onlarca koyununu, sığırını, inanını parçaladı. Birçok avcısını, savaşçısını yaraladı. Obanın kadınları, çocukları korkularından ormana yalnız giremiyorlardı. Bu canavarı öldürmekle onlara büyük bir mutluluk yaşattınız.

İşte bu şölen, yaşattığınız o mutluluğun, sevincin karşılığı. Haydi, şimdi ayağa kalkın. İlk lokmalarınızı yiyerek şöleni başlatın” (ÇSÖ: 33).

Paylaşma

İnsan doğası gereği yaşadığı şeyleri paylaşma ihtiyacı duyar. *Batık Kent’e Yolculuk* adlı eserde paylaşmanın çok önemli olduğu, insanın yaşadığı şeyleri paylaşacak kimsesi olmazsa yaşadıklarının anlamsız olacağı mesajı verilmiştir.

“Haydi git bakalım yalnız başına. Yaşadıklarını paylaşacak biri olmadıktan sonra, o yaşadıkların neye yararsa ?” (BKY, 42)

Selamlaşma

Selam alıp verme insanlar arası ilişkileri taze tutar ve güven duygusunun oluşmasına zemin hazırlayan unsurlardan biri olarak görülebilir. Eserlerin çoğunda kahramanlar birbirleriyle samimi ilişkiler kurmaktadır.

“Ufaklık, prenze dostça gülümseyerek başıyla selâm verdi. Prenses hâlâ şaşkındı, fakat o da gülümseyerek bu selâmı aldı” (KE: 141).

Yardımlaşma

Bir kaza anında kazazedelere yardım edilmelidir. *Piri Reis’in Hazineleri* adlı eserde kahraman kaza yerini inceleyerek yardıma ihtiyaç duyan birileri olup olmadığını kontrol etmiştir.

“Ufaklık telaşla, ‘Çabuk şu parçalanmış teknelerin bulunduğu yeri, büyüterek ekrana getir Dahi!’ dedi. ‘Neler olup bittiğini bir de yakından görelim. Yaralanıp da yardıma gereksinimi olanlar vardır belki” (PRH: 122).

Yardımlaşma; insanlar arasındaki ilişkiyi güçlendiren bir değerdir. Her birey zaman zaman başkalarının desteğine ihtiyaç duyabilir. Eserde bu değer el birliğiyle hareket ederek işlerin kısa sürede halledilmesi şeklinde verilmiştir.

“Hemen haber salındı. Çok kısa bir zamanda, hazine odasından sarayın kapısına ulaşan bir insan zinciri oluşturuldu. Bütün hazine sandıkları bir bir dışarı çıkarıldı” (AKK: 165).

Birey topluma örnek davranışlar sergilemelidir. *Altın Maske* adlı eserde Kral Tabarna ülkesi için kendini feda edecek kadar örnek bir davranış sergilemiştir.

“Kimileri övgüyle, ‘Aşk olsun Kral Tabarna’ya!’ demektedir. ‘Demek Altın Kent’e girilmesini önlemek için canını hiçe saymayı bildi!’” (AM: 93).

Toplum Yararını Gözetme

Toplumsal menfaat her şeyin üzerindedir. *Uzaydaki Düşman* adlı eserde yöneticilere bile bu konuda asla taviz verilmemesi gerektiği aşağıdaki iletide ifade edilmiştir.

“Tarjaların önderi, ‘Lütfen işimi güçleştirmeyin!’ dedi aynı buyurucu ses tonuyla. ‘Bu araştırma kraliçenin değil, toplumun yararı için! Biliyor olmalısınız; toplum yararı söz konusu olduğunda, kraliçemiz de aynı kurallara uymak zorunda. Hiç kimse, topluma zarar verecek bir etkinlikte bulunamaz sonuçta. Bu kişi, kraliçemiz bile olsa...’” (UD: 151).

4.3. Ulusal Gelişimi Destekleyen İletiler

Tablo 4’te ulusal düşüncenin gelişimi destekleyen iletilere yer verilmiştir. İncelenen kitaplarda Türk Tarihi, yurt sevgisi, milli değerler gibi iletiler tespit edilmiştir. Bu iletiler detaylı olarak aşağıda incelenmiştir.

Tablo 4: Ulusal Gelişimi Destekleyen İletiler

Anka Türk Edebiyatında masal kuşudur. (ATK: 47)

Anadolu zor savaşlarla kazanılmıştır. (KT: 144); (PRH: 68)

Barbaros paşa ünlü bir denizcidir. (DK: 18)

Eser kaçakçılığına karşı durulmalıdır. (BGH: 134); (PRH: 164); (BS: 154)

Herkes vatanında mutlu olur. (BKY: 130); (AKK: 161); (UT: 164)

İnsanlar kendi yurtlarında daha güvende hissederler. (HG: 69); (K: 09)

Kültür hazineleri gelecek kuşaklara aktarılmalıdır. (BGH: 80)

Kültür mimari yapıya yansır. (K: 13)

Osmanlı hoşgörülü bir devlettir. (DK: 71)

Tarihî eserler bulunduğu ülkeye aittir. (BGH: 21)

Türk halıları ünlüdür. (HG: 98)

Türk tarihi hakkında bilgiler. (BGH: 136); (K: 24)

Vatan sevgisi her şeyden önemlidir. (ÇSÖ: 36)

Vatana ihanet edenlere karşı bir duruş sergilenmelidir. (KS: 141)

İncelenen eserlerde ulusal gelişimi destekleyen iletilerin konu başlıkları şu şekildedir :

- Anka Kuşu
- Tarihi Eserleri Koruma
- Türk Halıları
- Türk Tarihi
- Ünlü Türk Kişilikleri
- Yurt Sevgisi

Altınköprü'nün eserlerinde yer alan ulusal gelişimi destekleyen iletilere bakıldığında kültürel değerlere sahip çıkma konusundaki iletilerin ön planda olduğu görülmektedir. Altınköprü, kültürel değerleri göz önünde tutup eski eser kaçakçılığının sorunlarını anlatmış ve eski eser kaçakçılığının kötü bir konu olduğunu irdelemiştir. Somut ve soyut kültürel değerler, bir kültürün geçmişini bilip geleceğine yön vermesi için önemlidir. Yazar, kültürel değerlere kitaplarında az da olsa değinmiştir. Tüm bu iletilerin yanında Altınköprü Türk tarihini etkileyen önemli olaylara eserlerinde yer vermiştir.

Anka Kuşu

Anka; Türk edebiyatında da yer bulmuş efsanevi bir kuştur. *Ateş Kent'ten Kaçış* adlı eserde fantastik öğeler yoğunluktadır. *Ateş Kent'ten Kaçış* adlı eserin bir bölümünde Anka kuşunun ağzından özellikleri verilmiştir.

“Birden beyinlerinde yine aynı ses yankılandı. Bana masal kuşu derler. Bir adım da Anka’dır. Zümriüdüanka” (ATK: 47).

Tarihi Eserlere Sahip Çıkma

Kültür bir toplumun uzun süreli bir solukla oluşturduğu maddi ve manevi bir birikimdir. Bu değerlerin kuşaktan kuşağa aktararak yaşatılması önem teşkil etmektedir. Tarihi eserlerin de önemli kültürel miraslardan biridir. *Bizans’ın Gizli Hazinesi* adlı eserin bir bölümünde maddi değerlerinden dolayı zaman zaman kötü amaçlı insanlar tarafından kaçırılıp yurt dışına çıkarılmakta olan eserlerin korunmasının önemine dikkat çekilmiştir

“Bu kadar çabayı boşuna mı harcadık biz? Altın Kibele heykelini kaderine terk edemeyiz. O, bizim gelecek kuşaklara aktaracağımız bir kültür hazinesi” (BGH: 80).

Tarihî eserler kültürel değerlerdendir. Bu değerlerin geleceğe aktarılması onların korunması ile mümkün olmaktadır. *Bizans’ın Gizli Hazinesi* adlı eserin bir bölümünde tüm tarihi eserlerin bulunduğu ülkeye ait olduğu ve bu eserleri yağmalamaya çalışanlara karşı durulması gerektiği mesajı verilmiştir.

“Truva Hazinesini ülkemden kaçırın Schilleman mı? Ben böyle bir hırsızlığa, kaçakçılığa, dolandırıcılığa alet olur muyum sanıyorsunuz? Bu ne saygısızlık! O hazineler bulunduğu yere, yani ülkeme aittir. Hiç kimse, hiçbir nedenle onları ülkemden dışarıya çıkaramaz. Buna ilk önce ben izin vermem. Siz beni çok iyi tanıyamamışsınız” (BGH: 21).

Yine aynı kitabın başka bir sayfasında yer alan iletide ülkedeki eserlere fazlasıyla zarar verildiği buna karşı bir duruş sergilenmesi gerektiği aktarılmıştır.

“Ülkemizin zenginliklerini zaten yeterince çalıp yağmaladılar. Artık bunlara daha fazla izin vermemeliyiz” (BGH: 35).

Türk Tarihi

Çanakkale Savaş'ı sırasında Fatih Sultan Mehmet tarafından, boğazın en dar yerine yaptırılan Kilitbahir, Osmanlı kale mimarlığının en seçkin örneklerinden biridir. İletide bu sırada yaşanan gelişmelere yer verilmiştir.

“Kalenin ardındaki yamaca kocaman harflerle, ‘DUR YOLCU’ yazılıydı. Aynı tepenin doruğundaysa, dev bir Türk bayrağı dalgalanmaktaydı” (PRH: 68).

Bunun yanı sıra yine Tablo 4’te Altinköprü, milli değerler kapsamında Osmanlı İmparatorluğu’nun yükselme dönemi ile ilgili okuyuculara bilgi aktarmıştır.

Altinköprü, ayrıca milli değerleri kahramanın gözünden anlatarak okuyucunun aklında bu değerleri canlandırmıştır. Osmanlı devletinin hoşgörülü bir devlet olduğunu cami ve kiliselerin yan yana olması örneğinden hareketle aktarmıştır.

“Ufaklık, bu rıhtım kalabalığının ardında yükselen eski Galata’yı gözleriyle bir baştan bir başa taradı. En tepede, Cenevizlilerden kalma tarihi Galata Kulesi, çevresindeki tüm binalara tepeden bakan boyuyla hemen göze çarpıyordu. Oradan rıhtıma kadar; Bizans’tan kalma taş yapılar, Osmanlı’nın taş konakları, ahşap köşk ve yalıları yan yana, art arda sıralanmaktaydı. Camilerin hemen yanında yükselen havralar, kiliseler, Osmanlı’nın diğer dinlere olan hoşgörüsünün canlı birer kanıtıydı” (DK: 71).

Türk Halıları

Türkler , Orta Asya’da konar-göçer bir hayat sürmüşlerdir. O dönemlerden itibaren yetiştirdikleri koyun ve keçilerin kıllarından halı yapmaya başlamışlardı. Halılar üzerindeki motifler ve desenler halılara değer katmış ve bunlar Türk halısı olarak ünlenmiştir. *Hayalet Gemi* adlı eserde Türk halılarının eşsiz güzelliğinden bahseden bir kesit bulunur.

“Sessizce açılan kapıdan dışarıya adımını atar atmaz önce boğazın benzersiz güzelliği çarptı gözlerine. Ardından bulunduğu büyük alanı; çiçek çiçek,, desen desen kaplayan eşsiz Türk halıları”(HG:98).

Ünlü Türk Kişilikleri

Deniz Kurdu adlı eserin bir bölümünde ünlü denizci Barbaros Hayrettin Paşa'nın başarılarından bahsedilmiştir. Ayrıca Osmanlı Devleti ile ilgili kısa bilgilere yer verilmiştir.

“Ufaklık, alçak gönüllü bir gülümseyişle, ‘Elbette!’ dedi. ‘1583... 16. yüzyıl yani... Osmanlı Devleti’nin karada ve denizde en güçlü dönemiydi. Kızıl Sakal diye anılan kişi de ünlü denizcimiz Barbaros Hayrettin tabii ki... Donanmasını güçlendirmek isteyen Kanuni Sultan Süleyman, Barbaros kardeşlerden Hızır Reis’i kaptan-ı deryalığa getirerek tüm Akdeniz’e egemen olmayı hedeflemişti. Mektuplarda anlatılanla, onun Akdeniz’deki etkinleriyle ilgili... Her iki mektup da, Barbaros’u bilgilendirmek amacıyla gönderildiği için Türkçe yazılmış belli ki!” (DK: 18)

Yurt Sevgisi

Tablo 4 incelendiğinde Altinköprü, yurt sevgisini sadece anavatan için değil, fantastik düşünce olarak başka gezegenlerde yaşayan canlılarda da yurt sevgisini göstermiştir.

Her insanın doğduğu topraklar onun için vazgeçilmezdir. Hayat şartlarından dolayı her ne kadar bu yerler bir zaman sonra terkediliyor bile olsa, bireyler vatanlarına özlem duyarlar. *Ateş Kent’ten Kaçış* adlı eserde şartları ne kadar zor olursa olsun kişiler kendi yurtlarından çıkmak istemezler.

“Sonra kendi kendine konuşur gibi, ‘Bir cehennem de olsa, burası benim vatanımdı,’ dedi. ‘İçinde hiç kimsem kalmasa da şu saray benim evimdi. Her taşında, her eşyasında yüzlerce anım var. Şimdi onların hepsini bırakıp gideceğim. Tek umudum Ufaklık’la Gizem’de... Onlar bu tehlikeli görevlerini başardıklarında, hiç olmazsa yanımda ailemi, evimi ve ülkemi anımsatacak bir şeylerim olacak” (AKK: 16)

4.4. Dinî Gelişimi Destekleyen İletiler

Tablo 5'te dini gelişimi destekleyen iletilere yer verilmiştir. İncelenen kitaplarda dua etme, tanrı misafiri, şükür etme, namaz kılma gibi iletiler tespit edilmiştir. Bu iletiler detaylı olarak aşağıda incelenmiştir.

Tablo 5: Dini Gelişimi Destekleyen İletiler

İnsan tevekkül etmeyi bilmelidir. (BKY: 24); (K: 140); (TG: 70).

Duanın kötülükleri engelleyici bir gücü vardır. (AKK: 96); (BKY: 24); (TG: 70).

Hayır duası işleri kolaylaştırır. (KT: 65); (DK: 136).

Her kapıya gelen tanrı misafiri kabul edilir. (KT: 91).

İnsanlar din değiştirme kararı alabilirler. (KT: 50, 54)

İnsanlar mutlu anların ardından şükrederler. (YBC: 14, 28); (GS: 110); (KK: 22).

İşe besmele ile başlanılmalıdır. (BTK: 15).

Namaz kılma. (K: 28).

Nuh Tufanı. (TG: 19).

İncelenen eserlerde dini gelişimi destekleyen iletilerin konu başlıkları şu şekildedir :

- Tevekkül Etme
- Din Değiştirme
- Dua Etme
- Nuh Tufanı
- Şükür Etme
- Tanrı Misafiri

Tuncel Altınköprü'nün eserlerinde dinî değerlerin sayıca çok fazla olmasa da kendine yer bulduğu görülmektedir. Dua etme ve şükür bu bağlamda ilk göze çarpan iletilerdir. Altınköprü, mutlu anlarda şükretmenin insan için önemli olduğuna; duanın ise kötülükleri engelleyici ve işleri kolaylaştırıcı bir unsur olduğuna dikkat çeker.

Eserlerde yer alan dinî içerikli iletilerden ilki günah işleyenlerin eninde sonunda cezalandırılacağına ilişkindir. Altinköprü, bu iletiyi *Nuh Tufanı* üzerinden yansıtarak her zaman doğru yolda olunması gerektiği mesajını dolaylı olarak çocuk okura sunar.

Her kapıya gelen kişinin misafir olarak kabul edilerek güler yüzle karşılanması hem İslamiyet inancı açısından hem de kültürümüz açısından önemlidir. Altinköprü, bunların yanında din değiştirmenin de insan açısından yaşanabilecek, olağan bir durum olduğunu da eserlerinde vurgular.

Tevekkül Etme

İslam inancında insan elinden gelen çabayı gösterdikten sonra sonucu Allah'ın takdirine bırakmasıyla gerçekleşen teslimiyete tevekkül adı verilmektedir. *Batık Kent'e Yolculuk* adlı eserin bir bölümünde tevekkül etmeye yer verilmiştir.

“ Sonra babasının o ağır, tane tane, güven verici sesini duydu. Yapılması gereken her yapıldı diyordu. Şimdi dua etmeli ve beklemeliyiz.” (BKY,24).

Din Değiştirme

İnsanların zaman içinde din değiştirme kararı alabilecekleri normal bir durum olarak yansıtılmıştır. Bu aşamada olan kişilere yardım edilmesi gerektiği mesajı verilmiştir.

“İşte tam da o sırada, ‘Biliyor musun baba?’ diye araya girdi Zerrin. ‘John, çok önemli bir karar aşamasında ve sana bunu danışmak istiyor. O, uzunca bir süredir bütün dinleri inceliyor. Acaba, Müslüman olması konusunda ona yardımcı olabilir misin?’” (KT: 50).

Din değiştiren kişi Müslümanlığı seçtiği için onunla münakaşaya girilmemesinden tam tersi durumlarda tepkili olunabileceği kapalı bir şekilde yansıtılmıştır.

“John, zaten anne tarafından Türk’müş. Üstelik Müslümanlığı da benimsemiş. İstanbul’a yerleşip burada yaşamayı düşünmekteymiş. Onunla niçin tartışayım ki?” (KT: 54).

Dua Etme

İslam dinine göre edilen duaların insanı olumsuzluklardan koruduğuna inanılmaktadır. *Ateş Kent’ten Kaçış* adlı eserde kahramanlar başlarına kötü şeylerin gelmemesi için dua etmektedirler.

“Her an dengelerini yitirip arabalarını devireceklermiş gibi bocalayıp duruyorlardı. Ufaklık’la Gizem, böyle bir şey olursa ne yapacaklarını düşünmek bile istemiyordu. Bunun gerçekleşmesi içinde, bildikleri tüm duaları tekrarlayıp duruyorlardı ” (AKK: 96).

Besmele ile her işin kolaylaştığı Müslümanlarca kabul görmüştür. İncelenen farklı eserlerde besmele çeşitli şekillerde işlenmiştir.

“Bismillahirrahmanirrahim yazısı var ya! O çiniye bütün gücünle bastırdın mı, kasa çıkacak ortaya” (KT: 65).

Hayır dualarının İslam inancına göre yapılacak işleri kolaylaştırıcı bir etkisi vardır. Eserde kahramanlar savaşa giderken kalanlardan hayır duası istemektedirler.

“Haçlılarla bir buluşmamız var ya! Onları fazla bekletmeyelim. Hayır dualarınızı üzerimizden eksik etmeyin. Hakkınızı helal edin!” (DK: 136).

Nuh Tufanı

Günah işleyenlerin eninde sonunda cezalandırılacağı *Nuh Tufanı* üzerinden yansıtılmış, her zaman doğru yolda olunması gerektiği mesajı dolaylı olarak verilmiştir.

“Ey insanlar!” demekteydi yaşlı adam. Ben sizi sapkınlıklarınızı bırakıp doğru yola dönmeniz için hep uyarmadım mı? Nedense siz, bugüne kadar beni hiç dinlemediniz. Şimdi Allah’ın gazabıyla karşılaşma vaktiniz geldi. Yağacak

yağmurlarla yükselecek suların altında kalıp boğulmak istemiyorsanız gelin, hemen gemime girin!” (TH: 19)

Namaz Kılma

Kâhin adlı eserin bir bölümünde namaz ibadetine yer verilmiştir. Uzun zamandan beri ailesini görmeyen kahin her şeyden önce ibadetini tamamlamak istemiştir.

“O çağda, güzellikte Bağdat’la yarışan bu tarihi kentin sokaklarında daha henüz dolaşmaya başlamışlardı ki, bir ezan sesi işitildi. *Kâhin Savmai*, kendi kendine mırıldanır gibi, ‘Bu Arus’ul-Felek Camii’nin müezzini olmalı,’ dedi. ‘Arus’ul-Felek, evimin çok yakınında olduğu için namazlarımı kıldım cami... Önce camiye bir uğrayalım. Namazımızı kılıp evime öyle gideyim bari” (K: 28).

Şükür Etme

Şükür, her nimetin Allah’tan geldiğini bilip dil ya da gönülden şükür etmektir. Yedi Belâ Çetesi adlı eserde kahramanlar mutlu olduğu zamanlarda şükretmişlerdir.

“O hemen ardından annesi, ‘Kırpikleri kıpırıyor doktor hanım!’ diye bağırıyordu sevinçle. ‘Gözlerini... Gözlerini açıyor! Çok şükür sonunda uyanıyor!” (YBÇ: 14)

Şükür beklenen şey gerçekleştiğinde Allah’a edilen teşekkürdür. Yaşanılan mutlu anların ardından şükredilmesi diğer bir iletide şu şekilde yansıtılmıştır.

“Gizem arkadaşının sesini hemen tanıdı. ‘Ufaklık! Gerçekten sen misin?’ diye soruyordu hıçkırıklar arasında. ‘Fakat... Çok şükür yaşıyorsunuz!’” (YBÇ: 28)

İslam inancına sahip insanlar istedikleri dilek ve isteklerin kabul olması için dua ederler. Bunun sonucunda elde ettikleri her nimet için de şükretmeye gayret ederler. Kazanılan zaferlerin ardından Allah’a şükredildiği görülür.

“Çağrı Bey, Tuğrul Bey, Musa Yabgu ve Yusuf Yinal, savaş alanının bir kenarında secdeye kapanmış, kazanılan bu büyük zafer için Allah’a şükretmekteydi” (K: 169).

Tanrı Misafiri

Türk toplumu misafire ayrı bir önem vermektedir. *Korkunç Tuzak* adlı eserde bu konu dinî açıdan ele alınmıştır. Müslümanlar kapılarına kim gelirse gelsin o kişiyi geri çevirmeden konuk ederler. Çocuklara da bu konuda duyarlı olunması gerektiği yansıtılmıştır.

“Büyükbabam, geleneklerimize çok bağlı biridir. Ona göre kapısına gelen her kim olursa olsun, tanrı misafiridir. Bu yüzden hiç düşünmeden, evimizin kapılarını onlara açtı. Bir tanrı misafiri nasıl ağırlanırsa, hepsini öyle ağırladı. Yedirdi, içirdi, yattırdı” (KT: 91).

4.5. Çevre Bilincini Destekleyen İletiler

Tablo 6’da çevre bilincini destekleyen iletilere yer verilmiştir. İncelenen kitaplarda doğayı ve hayvanları koruma, çevre temizliği, radyasyondan korunma gibi iletiler tespit edilmiştir. Bu iletiler detaylı olarak aşağıda incelenmiştir.

Tablo 6: Çevre Bilincini Destekleyen İletiler

Bilinçsiz tüketim doğaya zarar verir. (OİO: 116).

Canlı çeşitliliğine katkı sağlanmalıdır. (TG: 24).

Çevre temizliğine dikkat edilmelidir. (BKY: 20).

Doğayı verilen zarar düzeltilmelidir. (TG: 138).

Nüfus artışının fazlası zararlıdır. (OİO: 116).

Radyasyon canlılara zarar verir. (TG: 114).

İncelenen eserlerde çevre bilincini destekleyen iletilerin konu başlıkları şu şekildedir :

- Bilinçsiz Tüketim
- Çevre Temizliği
- Çölleşme
- Doğayı Koruma

- Nüfus Artışı
- Radyasyonun Zararları

Bilim okuryazarı olarak yetişen bireyler, doğal ve toplumsal çevrelerinde olup bitenlere karşı daha duyarlı tutum ve davranışlar sergilerler. Günlük yaşamda karşılaştıkları sorunlara yönelik somut ve akılcı çözüm yolları önerirler. Bu bireyler, bilgiye daha hızlı ulaşabilir, yeni bilgiler üretebilir, çağdaş teknolojileri etkili ve verimli kullanabilir, yeni sistem ve teknolojiler geliştirebilirler. Bu bireyler gerek doğal çevrede gerekse toplumsal yaşamda karşılaşılan güncel konu ya da sorunlara yönelik görüş ve düşüncelerini, her ortamda yansız olarak, açık ve anlaşılır bir biçimde ortaya koyabilirler.

Bilim okur-yazarı olarak yetişen bu bireyler, asit yağmurları, nükleer serpintiler, küresel ısınma, kalıtımın işleyişi, hücrelerin işlevleri, AIDS, kanser, nüfus artışı, enerji kaynaklarının tükenmesi, yeşil alanların ve ormanların giderek azalması, büyük kentlerdeki trafik karmaşası gibi güncel sorun ve konulara yönelik görüş ya da açıklamalar getirebilirler. Bir başka deyişle bilim okuryazarı olarak yetişen bireyler, doğal çevrenin gelecek nesillere korunarak aktarılması gereken bir miras olduğu düşüncesinden hareketle sorumlu bir dünya vatandaşı olarak yetişkin davranışı sergilerler. Yazar, okuyucu seviyesinde bilim ile ilgili eğitsel konulara değinmiştir. Dünyanın ekosistemini korumanın önemine dikkat çekerek aksi durumda, yaşanılacak bir felâketin telafisinin olmadığı vurgulanmıştır.

Çevre Temizliği

Doğanın korunması açısından çevre temizliğinin her koşulda sağlanması önem teşkil eder. *Batık Kent'e Yolculuk* adlı eserde kahramanın yemeğini bitirdikten sonra çevre temizliğine dikkat etmesi şu şekilde aktarılmıştır.

“Şimdi parmaklarının arasında koskoca bir kılçık vardı. Kılçığı ateşin üzerine attı ve çevresindeki kumlarla iyice kapattı. Çevre temizliği de tamamdı.” (BKY,20).

Bilinçsiz Tüketim ve Nüfus Artışı

İnsanların çevreye verdiği zarar her geçen gün artarak devam etmektedir. “*Oyun İçinde Oyun*” adlı eserde artan nüfusun doğal kaynakları düşüncesizce tüketmesinin çevreyi nasıl bir felakete sürükleyebileceği gözler önüne serilmiştir.

“Giderek artan nüfus artışı, var olan doğal kaynakların düşüncesizce tüketiliyor olması, doğanın yok olma noktasına doğru hızla yaklaşması; insanoğlunun karalardaki yaşamının sonu olacaktı. Hem de hesaplamalarıma göre, bizi yaşanılır dünyalara ulaştıracak teknolojik düzeye varmamızdan çok daha önce... Bu karanlık görüntünün içinde tek bir umut ışığı vardı. İnsanın; el değmemiş bir yaşam alanı olan ve dünya yüzeyinin yaklaşık yüzde yetmişini kaplayan denizlerde yaşamaya uyum sağlaması...” (OİO: 116)

Çölleşme

Çevre kirliliği ve doğanın bilinçsiz bir şekilde kullanılması tüm dünyada önemli bir problemdir. Bunun önüne geçilebilmesi için insanların bu soruna karşı duyarlı bir tavır sergileyerek gerekeni yapması beklenir. Bu noktadan hareketle bilinçsiz davranışlar sonucu yaşadıkları evreni yaşanmaz hâle getiren bir topluluk üzerinden çevre bilinci oluşturulmaya çalışılmıştır.

“Gizem dayanamadı. ‘Benim gördüğüm kadarıyla Mortus, Dünya’dan çok daha büyük bir gezegen, ama siz onu bencilce kullanarak çöle çevirmişsiniz,’ diye söze karıştı. ‘Başka gezegenlere özeneceğinize, onu eski hâline çevirseniz, çok daha rahat yaşarsınız bence’” (TG: 138).

Radyasyonun Zararları

Radyasyon insan sağlığını olumsuz etkileyen bir faktördür. Günümüzde teknolojik aletlere yönelik kullanımın artması ile birlikte bu tehlike de korkunç boyutlara ulaşmıştır. Yazar radyasyonun insanlarda yarattığı etkileri gözler önüne sermiştir. Bu sayede çocukların dikkatini radyasyonun zararlarına çekmiştir.

“Sonuçta hepsi, ellerinin altında geniş teknik olanaklar bulunan donanımlı bilim insanlarıydı. Merkez hemen sulara karşı korunaklı kılındı. Arıza da kısa sürede

onarıldı. Ancak radyasyona maruz kalmak, sonuçta hepsine genetik bozulma olarak yansıdı. Buna bir de sayılarına göre oldukça dar bir alanda yaşama koşulları eklenince, taya böyle bir sonuç çıktı” (TG: 114).

İnsan sevdiği her şeyi koruma çabası gösteren bir varlıktır. Hayvan sevgisi de bireyleri onlara karşı korumacı bir hâle getirir. Eserde kahramanlar radyasyondan etkilenmemeleri için dostlarına ilaç verme çabası gösterirler.

“Şu kayalardan avucuna biraz su toplayıp getirsene! Ona hemen bir radyasyon haptı içirelim. Biraz da yiyecek verelim. İki çocuk, zavallı köpeğe ilacını verdiler. Kana kana su içirdiler. Karnının güzelce doyurdular ve oracıkta dinlenmeye bıraktılar” (AKK: 77).

4.6. Evrensel Gelişimi Destekleyen İletiler

Tablo 7’de evrensel gelişimi destekleyen iletilere yer verilmiştir. İncelenen kitaplarda en sık yer verilen ileti “ *barış içinde yaşama*” olmuştur. Bu bağlamda iletiler aşağıdaki tabloda detaylı olarak incelenmiştir.

Tablo 7: Evrensel Gelişimi Destekleyen İletiler

Barış içinde yaşamak için birlikte hareket edilmelidir. (TG: 80).

Barışın devamının sağlanması için çabalamak gerekir. (KP: 68).

İyiler, kötülere karşı bir duruş sergiler. (KP: 119).

Savaş için değil barış için yaşanmalıdır. (TG: 127, 135).

Savaş, insanlara zarar verir. (TG: 135).

Savaşlara engel olunmalıdır. (TG: 76).

Savaşın kötülüğü iyiliğin gücüyle mağlup edilir. (KP: 114).

İncelenen eserlerde evrensel gelişimi destekleyen iletilerin konu başlıkları şu şekildedir :

- Barış
- Savaşın Zararları

Tuncel Altinköprü'nün incelenen eserlerinde evrensel iletilere de yer verildiği görülmektedir. Huzurlu bir dünyada yaşamak isteniyorsa bunun için her zaman barış yanlısı olunması gerektiği, kötülerin ise muhakkak kaybettiğine değinilmiştir. Böylece iyiliğin tarafında bulunulması gerektiği mesajı verilmiştir. Savaşın insana ve tüm canlılara sadece olumsuz etkileri olduğu vurgulanmıştır.

Barış

Barışın kazanılması kadar sürekliliğinin sağlanması da önemlidir. Fiziksel olarak yapılan saldırıların sona ermesi savaşın tamamen bittiği anlamına gelmez. Barışın devamının getirilmesi için içselleştirilmesi şarttır. Yazar eserlerinde barışın kazanılması kadar korunması gerektiğinin önemine değinmiştir. *Kayıp Prens* adlı eserde barışı sağlama görevi verilen kahramanlar başka bir gezegenden gelmiştir. Buradan yola çıkarak evrende meydana gelen olumsuzluklara karşı da duyarlı olunması gerektiği mesajı verilmiştir. Kahramanlar kendi çıkarları için değil başkalarının huzuru için çaba göstermektedirler.

“Umarım, başka bir gezegenden gelmenize karşın üstlendiğiniz bu önemli görevi başarır ve gök adada barışın korunmasını sağlarsınız” (KP: 68).

Diğer bir iletide barış içinde yaşamak için el birliğiyle hareket etmenin önemli olduğu ve bu konuda herkesin üzerine düşen görevi yapması gerektiği vurgulanmıştır.

“En küçük bir kuşkunuz bile olmasın. Benim seçimim de barıştan yana!’ Kapının giriş boşluğundan gelen bir ses Ufaklık’tan önce, Komutan Meril’e bu sözlerle yanıt vermişti. ‘Piramit halkı adına size söz veriyorum; ben de üzerime düşen ne varsa yapacağım bu konuda” (TG: 80).

Hayatta daima barış yanlısı olunması gerektiği mesajı *Tehlikeler Gezegeni* adlı eserde iki kahramanın çekişmesi sırasında açık bir dille ifade edilmiştir. Baş kahramanlardan Ufaklık Haykın’ı barış içinde yaşaması konusunda sert bir dille uyarmıştır.

“Ufaklık, elindeki mızrağı bir kez daha çevirip tahta kısmıyla Haykın'ın boynuna sert bir darbe indirirken, ‘Savaş için değil, barış için yaşa! Bu yeter,’ dedi” (TG: 127).

Barışın temelinde hoşgörü vardır. Tehlikeler Gezegeni adlı eserde verilmek istenilen iletide bu nokta, çeşitli halkların omuz omuza gelerek birlikte gelecek hayali kurması şeklinde yansıtılmıştır. Burada farklı insanların barış içinde el birliğiyle yaşayabileceği mesajı okuyucuya verilmiştir.

“Kumsalda büyük bir ateş yakılmıştı. Piramit halkı, deniz insanları ve maden halkı... Herkes yakılan bu büyük ateşin çevresinde toplanmıştı. Yan yana, omuz omuza kardeşçe oturuyor, konuşup tartışıyorlardı. Birlikte oluşturacakları yeni yaşamın temellerini birlikte atıyorlardı. Kraliçe Aris, Komutan Meril ve Reis Karin; ebedi barış yemini etmiş ve büyük alkış almışlardı” (TG: 170).

Savaşın Zararları

Aynı doğrultuda verilen başka bir ileti de savaşa maruz kalan tüm insanlara yardımcı olunması gerektiğidir. Paragrafın devamında ayrıca kişilerin geçmişteki kötü anılara saplanıp kalmaması gerektiği mesajı verilmiştir. Huzur içinde yaşamak için tüm bu kötülüklerden sıyrılıp, el birliği içinde hareket ederek barışın gerçekleştirilebileceği vurgusu yapılmıştır.

“Geçmişte orada olsaydık, size yapılan kıyımı da engellemeye çalışırdık. Anladığım kadarıyla o savaş, yüzyıllar önce yaşanmış ve bitmiş. O acıları geçmişte bırakıp barış içinde yaşamamanın zamanı çoktan gelmiş. Bize yardım ederseniz, belki birlikte bunu gerçekleştirebiliriz (TG, 76).”

Dünyaya hâkim olan iyi şeylerle kötülükler iç içe yaşar. *Kayıp Prens* adlı eserde kötülüklerle sadece iyilikler vasıtasıyla başa çıkılabileceği yansıtılmıştır. Bu ileti üzerinden daima iyilik yanlısı bir tavır sergilenmesi gerektiğinin önemine değinilmiştir.

“Onu kurtarmak için buradan çıkmanız, Kara Lord'la savaşıp onu yenmeniz gerekli. O, kötülüğün gücüyle savaşacak sizinle. Siz de ancak iyiliğin sahip olduğunuz”

güçle savaşırsanız baş edebilirsiniz onun kötülükleriyle. Bilmem, ışık tacındaki verilerin Ufaklık'a yüklenmesinin nedenini anlatabildim mi?" (KP, 114)

Toplumda meydana gelen huzursuzluklar tüm bireyleri olumsuz etkileyerek rahatsız eder. *Kayıp Prens* adlı eserde iyilik yanlısı olunarak kötülüğe karşı bir duruş sergilenmesi mesajı verilmiştir. Kahramanlar tüm insanlığın huzura kavuştuğu zaman mutlu olabileceklerini vurgulamışlardır.

"Gezegenden ayrılıp tüm gök adayı saran savaşı bitirmek, iyiliğin ve aydınlığın yanında yer alıp kötülüğe ve karanlığa karşı savaşmak istediğini söyledi. Ancak herkes barış ve huzur içinde yaşarsa o da mutlu olabilecekti" (KP: 119).

Savaşlar tüm canlıların hayatını olumsuz etkiler. Doğal kaynakların tüketimi, çevre kirliliği, insanların psikolojik ve bedensel anlamda etkilenmesi bunlardan birkaçıdır. *Tehlikeler Gezegeni* adlı eserde savaşın insanoğluna hiçbir katkısı olmayacağı ifade edilmiştir. Savaşların insana sadece zarar verdiği mesajı doğrudan aktarılmıştır. Yine aynı ileti içerisinde dostlara vefasızlık yapılmaması gerektiği aktarılmıştır.

"Birçok insanınızı bu savaşta yitirdiniz. Şimdi bana, ne kazandığınızı söyleyebilir misiniz? Ben söyleyeyim: Hiç! Ancak bu yaşananlardan ders çıkarıp savaşız bir yaşamı seçerseniz, kazanabilirsiniz. Bana, yaşamını bağışlamam karşılığında bir söz vermiştin ya! Bundan böyle dostlarına vefasızlık yapma ve savaş için değil, daima barış için yaşa" (TG: 135).

Tehlikeler Gezegeni adlı eserin bir bölümünde savaşın bir kazananı olmayacağı açık bir dille ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra insanların sebep oldukları olumsuz durumlardan mutlaka ders çıkarması gerektiği ifade edilmiştir.

" Her iki tarafın da kaybettiği bir savaştı. ' diye mırıldandı. ' Pek çok savaşta oluşu gibi, kazançlı çıkan olmadı. İki taraf da şimdi bu durumdan ders çıkartmalı!' " (TG: 135).

Tablo 8: Kitaplara Göre İletilerin Rakamsal Dağılımı

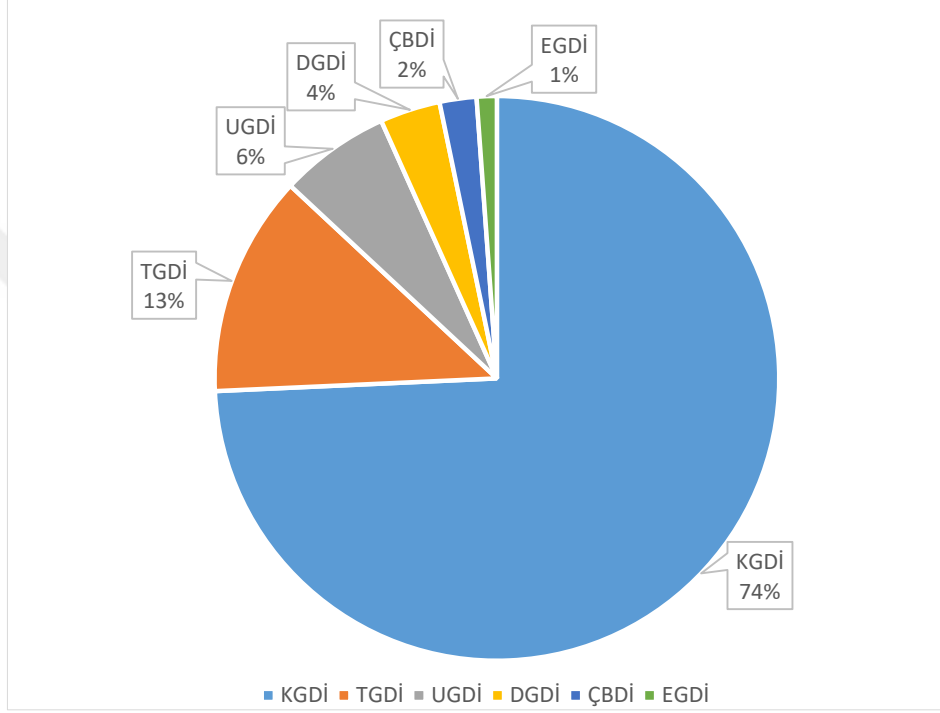
Eser Adı	KGDİ	TGDİ	UGDİ	DGDİ	ÇBYİ	EGDİ	Toplam
BTK	25	5	2	2	1	-	35
AKK	31	5	2	1	-	-	39
BGH	25	1	3	-	-	-	29
UT	20	2	1	-	2	1	26
HG	20	6	3	-	-	-	29
KE	15	3	1	-	-	-	19
YBÇ	24	2	2	1	-	-	29
KT	17	3	1	3	-	-	24
EG	19	2	-	-	-	-	21
KK	18	1	-	2	-	-	21
İT	9	2	2	-	-	-	13
PRH	12	2	6	1	-	-	18
KP	15	2	-	1	-	1	19
BS	10	1	-	-	-	-	11
ÇSÖ	7	2	-	1	1	-	11
OİO	16	2	1	-	2	-	21
AM	10	4	1	-	-	1	16
KS	7	2	1	-	-	-	10
UD	24	3	-	-	2	-	29
DK	11	3	1	1	-	-	16
K	18	3	3	2	-	-	26
TG	11	2	-	2	3	2	20
KS	9	3	2	-	-	1	15
GS	14	5	1	1	-	-	21
Toplam	387	66	33	18	11	6	518

Altınköprü'nün *Serüven Peşinde* dizisinde yer alan iletilerin oranları Tablo 8'de gösterilmiştir. Kitaplarda toplamda 518 tane eğitsel ileti tespit edilmiştir. Tablo 8 incelendiğinde en fazla eğitsel iletiye yer verilen kitabın *Ateş Kent'ten Kaçış* adlı eser olduğu görülmektedir. Bu kitapta toplam 39 iletiye rastlanmıştır. İncelenen

kitaplarda en az iletinin yer aldığı kitap ise *Korku Sirki* isimli kitaptır. Bu kitapta ise sadece 10 ileti bulunmuştur. Altinköprü'nün kitaplarında yer alan iletilerin oranları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Şekil 1: Eğitsel iletilerin Dağılım Oranları

Kitaplarda tespit edilen eğitsel iletilerin % 74'ü “kişisel gelişimi destekleyen iletiler”, % 13'ü “toplumsal gelişimi destekleyen iletiler”, % 6'sı “ulusal gelişimi destekleyen iletiler”, % 4'ü “dinî gelişimi destekleyen iletiler”, % 2'si çevre bilincini destekleyen iletiler” ve % 1'i de “evrensel gelişimi destekleyen iletiler”dir. Yapılan inceleme sonucunda *Serüven Peşinde* serisinde en çok kullanılan ileti kategorisinin kişisel gelişimi destekleyen iletiler (%74) olduğu, en az rastlanan ileti kategorisinin ise evrensel gelişimi destekleyen iletiler (%1) olduğu tespit edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Tuncel Altınköprü' ye ait 24 kitaptan oluşan *Serüven Peşinde* adlı çocuk romanları serisinin eğitsel iletiler açısından incelendiği çalışmada, 6 ileti kategorisi tespit edilmiştir. Bu kategoriler kişisel, toplumsal, ulusal, dinî, çevresel ve evrensel gelişimi destekleyen iletiler olarak sınıflandırılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen veriler diğer çalışmalarla karşılaştırılarak benzer ve farklı yönleri ortaya konulmuştur.

Altınköprü 'nün incelenen eserlerinde kişisel gelişimi destekleyen iletilerin tüm iletiler içindeki oranı %74 iken, kişisel gelişimi destekleyen iletilerin eserlere göre dağılımın sayısı üç yüz seksen yedidir.

Bu iletiler arasında en sık yer verilen ileti konusu ise “*akıl yürütme*” olmuştur. Bu tercih, yazarın çocuk okurun aklını kullanabilmesini önemseyişinin bir kanıtı olabilir.

Gülten Dayıoğlu'nun çocuk romanlarındaki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Barış (2011), incelenen eserlerde en sık yer verilen ileti kategorisinin “*insani iletiler*” olduğu sonucuna varmıştır. Bu çalışmada kategori sınıflandırması farklı yapılmış, kişisel gelişime yönelik iletilere “*insani iletiler*” başlığı altında yer verilmiştir. Araştırmalar sınıflandırma anlamında farklılık gösterse de elde edilen sonuçlar açısından ortak yönlere sahiptir. Bu nedenle çalışma Barış'ın elde ettiği sonuçları destekler niteliktedir.

Muzaffer İzgü' nün “*Anneannemin Akıl Almaz Maceraları*” serisindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Köse (2011), eğitsel iletileri beş kategoriye ayırmıştır. Bunlar “*sosyolojik, etik, psikolojik, ekonomik ve diğer iletiler*” olarak sıralanmıştır. Çalışmalarda kategori sınıflandırmaları farklı yapılsa da ileti konularında benzerlikler mevcuttur. En fazla yer verilen ileti çeşidi “*sosyolojik iletiler*” olmuştur. Eserlerde “*teknolojinin doğru ve etkili kullanılması*” gerektiği

iletisine yer verilmiştir. Altinköprü de bu ileti üzerinde durmuş ve teknolojinin yanlış kullanılması sonucu karşılaşılabilecek sorunlara yer vermiştir. Çalışma bu yönüyle Köse'nin bulgularını destekler niteliktedir.

Muzaffer İzgü'nün çocuklara yönelik hikâye ve romanlarındaki eğitsel iletiler üzerine araştırma yapan Özaslan (2012), bu iletiler arasından en sık yer verilen iletilerin *değer ve tutumlara* yönelik iletiler olduğunu tespit etmiştir. Çalışmada farklı bir sınıflandırma yapılmasına rağmen ileti konularında ortaklıklar mevcuttur. Çalışma Özaslan'ın çalışmasını destekler niteliktedir.

Hidayet Karakuş'un roman ve hikâyelerinde eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Kaplan (2013), incelenen eserlerde en fazla yer verilen ileti kategorisinin "*kişisel gelişimi destekleyen iletiler*" olduğu sonucuna varmıştır. Çalışma bu yönüyle Kaplan'ın elde ettiği sonuçları destekler niteliktedir. "*Sevgi*" iletisi bu sınıflandırmada ilk sırayı almaktadır. Bu açıdan çalışmalar sık kullanılan ileti konuları açısından farklılık gösterir.

Bilgin Adalı'nın hikâye ve romanlarında yer alan eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Gülgönül (2014), Adalı'nın eserlerinde en fazla "*kişisel gelişimi destekleyen iletilere*" yer verdiği sonucuna ulaşmıştır. Kişisel gelişimi destekleyen iletiler içerisinde "*çıkarım yapma, gözlem yapma ve dikkat becerilerini kullanma, bilinenler yardımıyla bilinmeyene ulaşma*" iletilerinin sık kullanıldığını belirlemiştir. Çalışma bu yönüyle Gülgönül'ün elde ettiği bulguları hem ileti kategorisiyle hem de içerdiği ileti konularıyla destekler niteliktedir.

Samed Behrengi'nin hikâyelerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Akçay (2015), Behrengi'nin incelenen eserlerinde en çok yer verilen iletinin "*kişisel gelişimi destekleyen iletiler*" olduğunu tespit etmiştir. Behrengi'nin kişisel gelişimi destekleyen iletilerde en sık "*tedbirlili olma*" iletisine yer verdiği tespit edilmiştir. Altinköprü de bu iletiye eserlerinde sık yer verdiği sonucuna varılmıştır. Çalışma bu yönüyle Akçay'ın elde ettiği bulguları destekler niteliktedir.

Mavisel Yener'in çocuklara yönelik eğitsel iletileri üzerine bir araştırma yapan Cesur (2015), Yener'in en fazla kişisel gelişimi destekleyen iletilere yer verdiği

sonucuna varmıştır. Çalışma bu yönüyle Cesur'un elde ettiği bulguları destekler niteliktedir.

Koray Avcı Çakman'ın eserlerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Kavak (2018), Çakman'ın eserlerinde en çok kişisel gelişimi destekleyen iletilere yer verdiğini tespit etmiştir. Çalışma bu yönüyle Kavak'ın bulgularını destekler niteliktedir. Fakat Çakman'ın incelenen eserlerinde en sık tekrar edilen ileti konusunun “*sevgi*” ileti olduğu görülmüştür. Araştırmalar sınıflandırma sonuçları açısından benzerken, ileti sıklığı açısından farklılık gösterir.

Aytül Akal'in hikâyelerinde eğitsel iletilere ve bu iletilerin dağılımına yönelik bir çalışma yapan Tekin (2018), Akal'ın eserlerinde kişisel gelişimi destekleyen iletilere daha çok yer verdiğini tespit etmiştir. Çalışma bu yönüyle Tekin'in elde ettiği bulguları destekler niteliktedir. Fakat Aytül Akal'ın kişisel gelişimi destekleyen ileti konularından en sık yer verilen iletinin “*düşünceli davranma*” olduğu tespit edilmiştir. Araştırmalar kategori sonuçları açısından benzerken, araştırmalar ileti sıklığı açısından farklılık gösterir.

Altınköprü'nün incelenen eserlerinde toplumsal gelişimi destekleyen iletilerin tüm eğitsel iletiler içindeki oranı % 13 iken, toplumsal gelişimi destekleyen iletilerin eserlere göre dağılımın sayısı altmış altıdır. Bu iletiler arasından en fazla “*iş birliği*” iletisine yer verilmiştir.

Gülten Dayıoğlu'nun çocuk romanlarındaki eğitsel iletiler üzerine çalışma yapan Barış (2011), farklı bir kategori sınıflandırması yapmıştır. Toplumsal iletiler, insani iletiler başlığı altında varılmıştır. Çalışma; “*yardımlaşma, dayanışma*” ileti konuları ile Barış'ın araştırmasını destekler niteliktedir. Araştırmalar ileti konuları açısından benzerken, kategorilerin sınıflandırılması bakımından farklılık gösterir.

Muzaffer İzgü'nün “*Anneannemin Akıl Almaz*” Maceraları serisindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Köse (2011), iletileri beş gruba ayırmıştır. Bunlardan biri de ilk sırada yer alan sosyolojik iletilerdir. Kategori sınıflandırmaları farklı yapılsa da ileti konularında benzerlikler mevcuttur.“ *Selamlaşma, trafik*

kurallarına uyma, paylaşımcı olma, misafirperver olma” iletileri ortak iletilerden bazılarıdır. Çalışma bu yönüyle Köse’nin araştırmalarını destekler niteliktedir.

Muzaffer İzgü’ nün çocuklara yönelik hikâye ve romanlarındaki eğitsel iletiler üzerine araştırma yapan Özaslan (2012), incelenen eserlerde sosyal gelişimi destekleyen iletilerin üçüncü sırada yer aldığını tespit etmiştir. Toplumsal gelişimi destekleyen iletilerde en fazla ele aldığı konunun “*maddi sıkıntılar*” olması yönüyle çalışma sonuçları farklılık gösterir. Altinköprü’ nün eserlerinde maddi sıkıntılar ile ilgili bulunmamaktadır. Yapılan çalışmanın toplumsal gelişimi destekleyen iletileri hem kategori hem de iletilerin kullanım sıklığı açısından Özaslan’ın çalışmasıyla farklılık gösterir.

“*Hidayet Karakuş’un Roman ve Hikâyelerinde Eğitsel İletiler*” üzerine bir araştırma yapan Kaplan (2013), toplumsal gelişimi destekleyen iletilerin ikinci sırada yer aldığını tespit etmiştir. Karakuş bu iletilerden “*toplumsal kurallara uyma, gelenekleri yaşatma, toplumda birlik ve beraberlik, toplum eğitimi ve siyaset-toplum ilişkisine*” yer vermiştir. Çalışmada “*toplumda birlik ve beraberlik algısı*” ortak ileti konularıdır. Çalışma bu yönüyle Kaplan’ın araştırmasını destekler niteliktedir.

“*Bilgin Adalı’nın Hikâye ve Romanlarında Yer Alan Eğitsel İletiler*” üzerine bir araştırma yapan Gülgönül (2014), Adalı’nın eserlerinde toplumsal gelişimi destekleyen iletilere beşinci sırada yer verdiğini tespit etmiştir. Bunlar içinde en sık kullanılan ileti konusu “*iş birliği*” olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışma bu yönüyle Gülgönül’ün elde ettiği bulguları iletilerin kullanım sıklığı olarak destekler niteliktedir.

“*Samed Behrengi’nin Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler*” üzerine bir araştırma yapan Akçay (2015), Behrengi’nin incelenen eserlerinde en sık yer verilen ikinci ileti kategorisinin toplumsal gelişimi destekleyen iletiler olduğu sonucuna varmıştır. Bunlar arasında ilk sırayı “*iş birliği*” içinde olma almaktadır. Çalışma bu yönüyle Akçay’ın elde ettiği bulguları destekler niteliktedir.

“*Mavisel Yener’in Çocuklara Yönelik Eğitsel İletiler*” üzerine bir araştırma yapan Cesur (2015), Yener’in kişisel gelişimi destekleyen iletilerden sonra en fazla

toplumsal iletilere yer verdiğini tespit etmiştir. Bu iletilerden; “*komşuluk ilişkilerini yaşatma misafirperver olma*” iletileri Altınköprü’nün tespit ettiği iletilerle ortaktır. Çalışma bu yönüyle Cesur’un elde ettiği bulguları destekler niteliktedir.

Avcı Çakman’ın eserlerin bakıldığında Kavak (2018)’in farklı bir sınıflama yoluna gittiği görülmüştür. Toplumsal iletilere evrensel iletiler başlığı altında yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlarda “*yardımsever olma*” iletisi her iki çalışma için ortak iletilerdendir. Farklı bir sınıflandırma kullanılan araştırmada ileti konuları açısından ortaklıklar mevcuttur. Bu yönüyle çalışma Kavak’ın elde ettiği ileti konularını destekler niteliktedir.

Aytül Akal’in hikâyelerinde eğitsel iletilere ve bu iletilerin dağılımına yönelik bir çalışma yapan Tekin (2018), Akal’ın eserlerinde toplumsal gelişimi destekleyen iletilerin kullanım sıklığı olarak ikinci sırada yer aldığını belirlemiştir. Bunlar arasında en sık yer verilen ileti konusu “*yardımlaşma*” olmuştur. Çalışma bu yönüyle Tekin’in elde ettiği bulguları destekler niteliktedir.

Altınköprü’nün incelenen eserlerinde ulusal gelişimini destekleyen iletilerin tüm iletiler içindeki oranı % 6 iken, ulusal gelişimi destekleyen iletilerin eserlere göre dağılımın sayısı otuz üçtür. Bunlar arasında en sık yer verilen ileti konuları “*yurt sevgisi ve tarihi değerlere sahip çıkma*” olmuştur. Yazar Türk tarihine ve Osmanlı devletine eserlerinde ayrıca yer verir. Bu bilgileri dipnotta tarih kitaplarından kesitler sunarak ve harita resimleriyle destekler.

Muzaffer İzgü’nün “*Anneannemin Akıl Almaz Maceraları* “ Serisindeki Eğitsel İletiler üzerine bir araştırma yapan Köse (2011), kategori sınıflandırmalarını farklı ele alsa da ileti konularında benzerlikler mevcuttur. En fazla yer verilen ileti çeşidinin sosyolojik iletiler olduğu tespit edilmiştir. Ulusal gelişimi destekleyen iletilere de bu başlık altında yer verilmiştir. “*Vatan sevgisi*” ileti konusu her iki çalışmada da ön plana çıkmıştır. Çalışma bu yönüyle Köse’nin çalışmalarını destekler niteliktedir.

Gülten Dayıoğlu’nun çocuk romanlarındaki eğitsel iletiler içinde ulusal gelişime yönelik iletilere insani gelişimi destekleyen iletiler başlığı altında yer

verilmiştir. Bu başlıkta “*gurbetçilik* “ ileti konusu işlenmiştir. Çalışma ulusal gelişimi destekleyen iletiler açısından Barış’ın (2011) elde ettiği bulguları destekler nitelikte değildir.

Muzaffer İzgü’nün çocuklara yönelik hikâye ve romanlarında eğitsel iletiler üzerine çalışma yapan Özaslan (2012), eserlerde ulusal gelişime yönelik eğitsel iletiye yer verilmediği sonucuna varmıştır.

Hidayet Karakuş’un roman ve hikâyelerinde eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Kaplan (2013), ulusal gelişimi destekleyen iletilere az yer verildiğini tespit etmiştir. İletilerden “*vatan sevgisi*” en sık kullanılan iletidir. Çalışma eğitsel iletilerin dağılım oranı ile farklılık gösterirken, ileti konusu açısından Kaplan’ın elde ettiği sonuçları destekler niteliktedir.

Bilgin Adalı’nın hikâye ve romanlarında yer alan eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Gülgönül (2014) ulusal gelişimi destekleyen iletilere son sıralarda yer yer verildiğini tespit etmiştir. Bunlar arasında “*tarihi güzellikleri koruma ve kültür aktarımı*” ileti konuları ortaktır. Çalışma eğitsel iletilerin dağılım oranı ile farklılık gösterirken, ileti konuları açısından Gülgönül’ün elde ettiği bulguları destekler niteliktedir.

Samed Behrengi’nin hikâyelerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Akçay (2015), Behrengi’nin ulusal iletilerden sadece “*vatan sevgisine*” yer verdiğini tespit etmiştir. Altınköprü de bu ileti konusuna eserlerinde sık yer vermektedir. Çalışma ileti konusu açısından Akçay’ın elde ettiği bulguları destekler niteliktedir.

Mavisel Yener’in çocuklara yönelik eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Cesur (2015), ulusal gelişime yönelik iletilerin üçüncü sırada yer aldığını tespit etmiştir. Bunlardan ilk sırayı “*dil bilinci*” oluşturma almaktadır. Daha sonra vatan sevgisine yer verir. Çalışma eğitsel iletilerin dağılım oranları ve ileti konularıyla Cesur’un elde ettiği bulguları destekler niteliktedir.

Aytül Akal’in hikâyelerinde eğitsel iletilere ve bu iletilerin dağılımına yönelik bir çalışma yapan Tekin (2018), Akal’ın eserlerinde ulusal iletiler beşinci sırada yer

almaktadır. “*Milli değerleri ziyaret etme*” iletisi Altınköprü’nün eserlerinde yer alan iletilerdendir. Çalışma eğitsel iletilerin dağılımı konusunda farklılıklar gösterirken ileti konusu açısından Tekin’in çalışmasını desteklemektedir.

Altınköprü’nün incelenen eserlerinde dinî gelişimi destekleyen iletilerin tüm iletiler içindeki oranı % 4 iken, dinî gelişimi destekleyen iletilerin eserlere göre dağılımın sayısı on sekizdir. Bunlar arasında en sık yer verilen ileti konuları “*şükretme ve dua etme*” olmuştur.

Muzaffer İzgü’nün “*Anneannemin Akıl Almaz Maceraları*” serisindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Köse (2011), dinî iletilere sosyolojik iletiler başlığı altında yer vermiştir. Şükre yönelik iletilere de bu grupta yer verilmiştir. Çalışmalar kategori sınıflandırması ile farklılık gösterirken ortak ileti konularına yer vermeleri ile benzerdir. Çalışma ileti konuları ile Barış’ın araştırmasını destekler niteliktedir.

Muzaffer İzgü’nün çocuklara yönelik hikâye ve romanlarındaki eğitsel iletiler üzerine araştırma yapan Özaslan (2012), incelenen eserlerde dinî gelişimi destekleyen ileti bulunmadığı sonucuna varmıştır.

Hidayet Karakuş’un roman ve hikâyelerinde eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Kaplan (2013), dinî gelişimi destekleyen iletilerin üçüncü sırayı aldığını tespit etmiştir. Karakuş bu iletilerden “*tevekkül, şükretme ve dua etme*” iletilerine yer verir. Çalışma dinî gelişime yönelik ileti konuları açısından Kaplan’ın araştırmasını destekler niteliktedir. Fakat dini gelişimi destekleyen eğitsel iletilerin eserlere göre dağılım oranı farklılık gösterir.

Samed Behrengi’nin hikâyelerindeki dinî gelişimi destekleyen iletilerin üçüncü sırada olduğunu tespit eden Akçay (2015), bunlar arasında ilk sırayı “*batıl inançların*” aldığını gösterir. Bunun yanında eserlerde “*şükretme ve dua etme*” iletileri bulunur. Dini gelişimi destekleyen iletilerin eserlere dağılım oranı yapılan çalışma ile farklılık gösterirken, ileti konuları açısından Akçay’ın bulgularını destekler niteliktedir.

Altinköprü'nün incelenen eserlerinde çevre bilincini destekleyen iletilerin tüm iletiler içindeki oranı %2 iken, çevre bilincini destekleyen iletilerin eserlere göre dağılımın sayısı on birdir. Bunlar arasından en sık yer verilen ileti konusu “*doğaya verilen zarar*” olmuştur.

Gülten Dayıoğlu'nun çocuk romanlarındaki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Barış (2011), Dayıoğlu'nun çevresel gelişimi destekleyen iletilerine insani iletiler başlığı altında yer vermiştir. Çalışmada eğitsel iletilerin sınıflandırılması farklılık gösterirken “*doğaya verilen zarar*” ileti konusu ile çalışma Barış'ın bulgularını destekler niteliktedir.

Muzaffer İzgü'nün “*Anneannemin Akıl Almaz Maceraları*” serisindeki eğitsel iletiler üzerine araştırma yapan Köse (2011), çalışmada çevresel gelişime yönelik iletilere sosyolojik iletiler içinde, bireye ve çevreye duyarlılık alt başlığında yer vermiştir. Eğitsel iletilerin sınıflandırılması farklılık gösterirken ,çevre kirliliğine yönelik ileti konularıyla çalışma Köse'nin çalışmalarını destekler niteliktedir.

Muzaffer İzgü'nün çocuklara yönelik hikâye ve romanlarındaki eğitsel iletiler üzerine araştırma yapan Özaslan (2012), çevresel gelişimi destekleyen iletilere “*Doğa ve Tema*” başlığı altında yer vermiştir. Çevre ve doğa bilincini geliştirmeye yönelik ileti konularının en fazla kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Çalışma bu yönüyle Özaslan'ın çalışmalarını destekler niteliktedir.

Bilgin Adalı'nın hikâye ve romanlarında yer alan eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Gülgönül (2014), Adalı'nın eserlerinde çevre bilincine yönelik iletiler öteki iletiler başlığı altında yer verilmiştir. Bunlar doğa sevgisi, doğayı koruma şeklinde sıralanabilir. Çalışma ortak ileti konularıyla Gülgönül'ün elde ettiği bulguları destekler niteliktedir. Sınıflandırmalar farklılık gösterir.

Koray Avcı Çakman'ın eserlerinde çevre bilincine yönelik iletilere evrensel gelişimi destekleyen iletiler başlığı altında yer verildiği görülmektedir. Bunlar arasından doğa ve çevreye verilen zarar, Altinköprü'nün eserlerine de konu olmuştur. Bu yönüyle çalışma ortak ileti konularıyla Kavak'ın bulgularını destekler niteliktedir.

Aytül Akal'ın hikâyelerinde çevre bilincine yönelik iletiler beşinci sırada yer almaktadır. Bunlar şehirleşme, doğanın değerini bilme doğal olaylardan haberdar olma şeklindedir. Doğanın değerinin bilinmesi ve doğal afetler ortak iletilerdir. Çalışma bu yönüyle Tekin'in elde ettiği bulguları çevre bilincini geliştirmeye yönelik eğitsel iletilerin dağılım oranı ve ileti konuları açısından destekler niteliktedir.

Altinköprü' nün incelenen eserlerinde evrensel gelişimi destekleyen iletilerin tüm iletiler içindeki oranı %1 iken, evrensel gelişimi destekleyen iletilerin eserlere göre dağılımın sayısı altıdır. Bunlar arasından en sık kullanılan ileti konusu “*barış içinde yaşama*” olmuştur.

Gülten Dayıoğlu'nun çocuk romanlarındaki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Barış (2011), Dayıoğlu'nun evrensel gelişimi destekleyen iletilere insani iletiler başlığı altında yer verildiği görülür. Savaş ve barışa yönelik ortak ileti konularıyla çalışma Barış'ın bulgularını destekler niteliktedir.

Hidayet Karakuş'un roman ve hikâyelerinde evrensel gelişime yönelik iletiler konusunda araştırma yapan Kaplan (2013), bu iletilerin son sıralarda yer aldığı aldığını belirtmiştir. “*Barış içinde yaşama*” ileti her iki çalışma da ortaktır. Çalışma bu yönüyle Kaplan'ın bulgularını destekler niteliktedir.

Bilgin Adalı' nın hikâye ve romanlarında yer alan eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Gülgönül (2014), Adalı' nın eserlerinde evrensel gelişime yönelik üçüncü sırada yer almaktadır. Savaş ve barışa yönelik iletiler yine ortak olarak görülmüştür. Evrensel gelişimi destekleyen eğitsel iletilerin dağılım oranları farklılık gösterirken, ortak ileti konularıyla çalışma Gülgönül'ün elde ettiği bulguları destekler niteliktedir.

Samed Behrengi' nin hikâyelerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Akçay (2015), Behrengi'nin de incelenen eserlerinde evrensel gelişimi destekleyen iletilere son sıralarda yer verildiğini tespit etmiştir. “*Barış içinde yaşama*” ileti ortak iletidir. Çalışma bu yönüyle Akçay'ın çalışmasını destekler niteliktedir.

Mavisel Yener'in çocuklara yönelik eğitsel iletiler üzerine bir araştırma yapan Cesur (2015) da, Yener'in evrensel gelişime yönelik iletiler dördüncü sırada yer almaktadır. Evrensel gelişimi destekleyen eğitsel iletilerin eserlere dağılım oranı farklılık gösterirken, “barış” iletileri konusu her iki çalışma için ortak bulgudur. Çalışma bu yönüyle Cesur'un çalışmasını destekler niteliktedir.

Aytül Akal'ın hikâyelerinde evrensel gelişime yönelik iletiler ikinci sırada yer almaktadır. İletilerinde ortak bir ileti tespit edilmemiştir. Altınköprü'nün evrensel iletilere son sırada, Akal'ın ise ikinci sırada yer vermesiyle dağılım oranının farklılaştığı görülür.

Benzer çalışmalar incelendiğinde araştırma konusu olan eserlerde ağırlıklı olarak kişisel gelişimi destekleyen iletilere yer verildiği görülür. Yapılan sınıflandırmalar içinde çoğu ileti konusu ortakken, bu iletilerin eserlerdeki kullanım sıklıkları farklılık gösterir.

Tuncel Altınköprü'nün eserlerdeki kahramanların yaşadıkları maceralarla akıl yürütme, mücadeleci olma, yardımlaşma, dayanışma, dürüstlük, hayvan sevgisi, doğa sevgisi anlatılarak okuyucu kitlesinin empati kurarak bu değerlere ulaşması sağlanmaya çalışılmıştır.

Eserlerde çocuk karakterler boş zamanlarını haber izleyerek, gazete okuyarak ya da bulmaca çözerken geçirmektedirler. Ana karakterler okuyucu kitlesine örnek olacak kişisel özelliklere sahip ve bu yönde hareket sergiler. Bu bağlamda yazarın, çocukların bu karakterleri örnek alarak kendi kişiliklerini oluşturmalarında olumlu bir katkı sağlamayı hedeflediği görülmektedir.

Yazar, eserlerinde okulun faydaları üzerinde açık bir şekilde olmasa da durmuş ve okuyucunun bu mesajı anlamasını amaçlamıştır. Altınköprü, ana karakterlerin bazı sorunları çözerken okulda öğrendikleri bilgilerden yararlanmasını, bu bilgileri günlük hayatlarında nerelerde ve hangi şekilde kullanabileceklerini, okulda dersleri iyi öğrenmenin faydalarını çocuk okuyuculara hissettirmeyi amaçlar. Yazarın üzerinde önemle durduğu bir diğer konu sosyal yardımlaşma ve insanların dayanışma içinde olmaları gerektiğidir. Yazar bütün eserlerinde bu konuları vurgulamıştır.

Eserlerinde ders verme dilini açıkça kullanmayan yazar, çocuklara olaylarla karakterlerin durumlar karşısındaki tepki ve konuşmalarıyla yol göstermeyi incelemektedir. Romanlarda ana karakter olarak kız ve erkek çocuğun birlikte yer alması kitapların bütün çocuklara hitap etmesine yardımcı olmayı amaçlar. Bunun yanında çocukların cinsiyetlerinin farklı olmasına rağmen ortak özelliklerinin olması, yazarın toplumsal cinsiyet ayrımı noktasında duyarlı olduğunu göstermektedir.

Yazar, çocuk okurun düşüncesini doğrudan etkilemeye çalışmak yerine iyi ve güzel değerleri, karakterlerin yaşadıklarıyla, olaylar karşısındaki tepkileriyle okuyucuya sezdirmeyi hedefler.

Kitapların kurgularında karakterler karşısındaki dinleyip, dinlediklerini yorumlamaktadırlar. Aynı şekilde çocuk karakterler de büyükleri tarafından dinlenilmekte, söylediklerine önem verilmektedir. Bu durum aile içi iletişim bağlamında dikkat çekici olduğu söylenebilir.

Bu bağlamda Tuncel Altinköprü' nün çocuklar için kaleme aldığı *Serüven Peşinde* adlı serinin çocuk okur açısından eğitsel iletiler açısından son derece zengin olduğu; eserleri okuyan çocukların farklı kategorilerde ve çok sayıda iletiyle karşılaşacağı, bunun da kişilik gelişimine olumlu etkisi sağlayabileceği tespit edilmiştir.

Öneriler

Yapılan çalışmanın sonucundan hareketle aşağıdaki önerileri sunmak mümkündür:

1. Yazarın özellikle gençlerin kişisel gelişimi destekleyecek nitelikte iletilere yer vermek amacıyla kaleme aldığı eserlere çocuklara ve eğitimcilere yarar sağlayacağı düşünüldüğünden ortaokul düzeyindeki sınıf kitaplıklarında, okul kütüphanelerinde ve kütüphanelerin çocuk bölümlerinde yer verilebilir.

2. Çalışma, Altınköprü' nün *Serüven Peşinde* serisi isimli kitaplarıyla sınırlı tutulmuştur. Bu bağlamda bu çalışma yazar hakkında yapılacak olan diğer çalışmalara kaynaklık edebilir.
3. Tuncel Altınköprü' nün eserlerinden alınacak metinlere ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer verilebilir.

KAYNAKLAR

İNCELENEN ESERLER

- ALTINKÖPRÜ, T. (2010). *Serüven Peşinde 11, İstanbul'da Tehlike* (1. Baskı).
İstanbul: Çilek Kitaplar.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2012). *Serüven Peşinde 13, Kayıp Prens* (1. Baskı).
İstanbul: Çilek Kitaplar.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2012). *Serüven Peşinde 14, Büyük Soygun* (1.Baskı). İstanbul:
Çilek Kitaplar.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2013). *Serüven Peşinde 17, Altın Maske* (1. Baskı). İstanbul:
Çilek Kitaplar.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2013). *Serüven Peşinde 18, Korku Sirki* (1. Baskı). İstanbul:
Çilek Kitaplar.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2013). *Serüven Peşinde 9, Efsaneler Gezegeni* (1. Baskı)
İstanbul: Çilek Kitaplar.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2015). *Serüven Peşinde 10, Katil Kim* (1. Baskı). İstanbul: Çilek
Kitaplar.
- ALTINKÖPRÜ, T.(2016). *Serüven Peşinde 15, Çin Seddi'nin Ötesinde* (4. Baskı).
Ankara: Genç Hayat.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2016). *Serüven Peşinde 16, Oyun İçinde Oyun* (4. Baskı).
Ankara: Genç Hayat.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2016). *Serüven Peşinde 19, Uzaydaki Düşman* (2.Baskı).
Ankara: Genç Hayat.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2016). *Serüven Peşinde 20, Deniz Kurdu* (4.Baskı). Ankara:
Genç Hayat.

- ALTINKÖPRÜ, T. (2016). *Serüven Peşinde 21, Kâhin* (3. Baskı). Ankara: Genç Hayat.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2016). *Serüven Peşinde 22, Tehlikeler Gezegeni* (3. Baskı). Ankara: Genç Hayat.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2016). *Serüven Peşinde 23, Kâbus Şatosu* (1. Baskı). İstanbul: Çilek Kitaplar.
- ALTINKÖPRÜ, T.(2016). *Serüven Peşinde 5, Hayalet Gemi* (20. Baskı). Ankara: Genç Hayat.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2016). *Serüven Peşinde 8, Korkunç Tuzak* (20. Baskı). Ankara: Genç Hayat.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2017). *Serüven Peşinde 12, Pirî Res'in Hazinesi* (10. Baskı). Ankara: Genç Hayat.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2017). *Serüven Peşinde 24 Günlükteki Sır* (1.Baskı). Ankara: Genç Hayat.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2017). *Serüven Peşinde 4, Uzayın Tutsakları* (11. Baskı). Ankara: Genç Hayat.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2017). *Serüven Peşinde 6, Kızıl Ejder* (11. Baskı). Ankara: Genç Hayat.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2017). *Serüven Peşinde 7, Yedi Bela Çetesi* (8. Baskı). Ankara: Genç Hayat.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2016). *Serüven Peşinde 1, Batık Kent'e Yolculuk* (10. Baskı). Ankara: Genç Hayat.
- ALTINKÖPRÜ, T. (2016). *Serüven Peşinde 2, Ateş Kent'ten Kaçış* (21. Baskı). Ankara: Genç Hayat.

ALTINKÖPRÜ, T. (2017). *Serüven Peşinde 3, Bizans'ın Gizli Hazinesi* (10. Baskı).
Ankara: Genç Hayat.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

AKÇAY, S. (2015). “*Samed Bahrengi'nin Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma*”, İstanbul Aydın Üniversitesi, SBE, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

AKIN, M. (2009). *Türk Çocuk Edebiyatında Bilim Kurgu*, Bizim Kitaplar Yayınevi.

ASLAN, P. (2010). *Fantastic Novel: a Genre of Dubious Existence in the Shadow of Ottoman/Turkish Modernization (1875-1960)*, Boğaziçi University, İstanbul.

ASUTAY, H. (2014). Çocuk ve Gençlik Yazınında Fantastik Kavramı, *Türk Dili*, Sayı:756, s. 642-652.

BARIŞ, G. (2011). “Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanlarındaki Eğitsel İletiler”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi SBE, İlköğretim Bölümü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu.

BATUM, Ü. (2015). Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Öğrencilerin Okumaya Güdülenmesine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

BORATAV, N. P. (1959). *Zaman Zaman İçinde*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

CANLI, S. ve ASLAN C. (2018). Çetin Öner'in “Gülibik” Adlı Çocuk Romanının Yapısal ve Eğitsel İlkeler Açısından İncelenmesi, *İlköğretim Online*, 17(2), s. 812-833.

CESUR, E.(2015). “Mavisel Yener'in Çocuklara Yönelik Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma”, İstanbul Aydın Üniversitesi SBE İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- CİRAVOĞLU, Ö. (2000). *Çocuk Edebiyatı*, Esin Yayınları, İstanbul
- DAĞI, F. vd. (2018). “Türk Dünyası Hayvan Masallarında Tespit Edilen Değerler”, SUTAD 43, Bahar, s. 227-247.
- DİLİDÜZGÜN, S. (2003). *İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Türkçe Kitapları*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- DURSUNOĞLU, H. (2007) *Çocuk Edebiyatı*, Pegem A Yayınları, Ankara.
- ERDİ, A. (2008). “Türkiye’de 1980-1985 ve 2000-2005 Yılları Arasındaki Çocuk Kitaplarında Eğitsel İletiler (Karşılaştırmalı Bir Çalışma)”, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği, Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- GEÇGEL, H. ve ÇAKMAK G. (2005). *Çocuk Edebiyatı*, Kök Yayınevi, İstanbul.
- GENÇ, H.N. ve YALINKILIÇ K. (2011). “Fadiş ve Küçük Prens Adlı Eserlerin Tasarım ve İçerik Özelliklerinin Eserlerin Eğitsel Yönüne Etkileri” *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 9, s. 99-114.
- GÖKÇEK, H. S. (2013). “Gülten Dayıoğlu’nun Gençlik Romanlarında Fantastik Unsurlar”, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- GÜLERYÜZ, H. (2006). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Pegem A. Yayınları, Ankara.
- GÜLERYÜZ, H.(2013). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Edge Akademi, Ankara.
- GÜLGÖNÜL, B. (2014). “Bilgin Adalı’nın Hikâye ve Romanlarında Yer Alan Eğitsel İletiler”, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- HECE Aylık Edebiyat Dergisi (2005), *Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Yıl 2005, Sayı 27, İstanbul.

- IŞIK, M. (2017). “Karakter Eğitimi Açısından Mevlâna İdris Zengin’in Hikâye ve Masallarında Eğitsel İletiler”, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, SBE, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Rize.
- KALFA, M. “Klasik Eserler ve Klasik Eserlerin Eğitsel İşlevi”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* Sayı: 171, s. 105-112.
- KAPLAN, K. (2013). “Hidayet Karakuş’un Roman ve Hikâyelerinde Yer Alan Eğitsel İletiler”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, SBE, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon.
- KARAGÖZ B. (2018). “Resimli Çocuk Kitaplarında Gözden Kaçan Bir Alan: İleti Problemi (Anne Tavuk Anlatıyor Serisi Örneği)”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(68), ss. 1765-1787.
- KARAHANOĞLU, E. (2017). “Sevinç Kuşoğlu’nun Çocuk Kitaplarında Yer Alan Eğitsel İletiler”, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- KAVAK, S. (2018). “Koray Avcı Çakman’ın Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma”, Yıldız Teknik Üniversitesi, SBE, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- KILIÇ, M. ve AYTAN T. (2018). “Tuncel Altinköprü’nün “Macera Geçidi” Serisinin “Hiper Metin” Bağlamında İncelenmesi”, *V. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, (Edt. Bican Veysel Yıldız), Akademi Ajans Matbaa, İstanbul.
- KÖKÇÜ, Y. (2015). “Ali Ekrem Bolayır’ın “Şiir Demeti” Adlı Eseri ve Bu Eserin Türkçe Öğretiminde Yer Alan Temalar Bağlamında Değerlendirilmesi”, T.C. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.

- KÖSE, S. (2011). “Muzaffer İzgü'nün “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” Serisindeki Eğitsel İletiler”, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Anabilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- KÜÇÜK, E.E. (2005). “İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıflarda Okutulan Türkçe Kitaplarındaki Düz Yazı Metinlerinin Çocuğa Görelik İlkesine ve Metinlerin İçerdiği Eğitsel İletilere Göre İncelenmesi”, Fırat Üniversitesi, SBE, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- LUKENS, R.J. (2013). *A Critical Handbook of Children's Literature*, Pearson, New York.
- OFLAZ, A. (2017). “Zebercet Coşkun'un Derleme ve Yazma Masallarının Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu.
- OĞUZKAN A. F. (2001). *Çocuk Edebiyatı*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- ÖZASLAN, P.(2012). “Muzaffer İzgü'nün Çocuklara Yönelik Hikâye ve Romanlarındaki Eğitsel İletiler”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, SBE, İlköğretim Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Burdur.
- ÖZCAN, D. ve ŞARA P. (2016). “Türkçe Ders Kitaplarında (1-4.Sınıf) Yer Alan Masalların Öğretim Programları ve İçerik Açısından İncelenmesi”, *Turkish Studies, Volume 11/3*, p. 1781-1796.
- ÖZDEMİR, E. (2017). “Edebiyat Ne İşe Yarar?” Sedat S., ve Sedat, K. (Ed.), *Uluslararası Türk Masal Dünyası ve Doğumunun 100. Yılında Oğuz Tansel Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi, Ankara, s. 27-32.
- ÖZDEMİR, G. (2008). “Sevim Ak'ın Hikâye ve Romanlarında Yer Alan Eğitsel İletiler”, On Sekiz Mart Üniversitesi, SBE, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.

- PETERICH, E. (1959). *Küçük Yunan Mitologyası*, Maarif Basımevi, Ankara.
- RUSSELL L. D. (2009). *Literature for Children* (6th Edition), Pearson, Boston.
- SELEK, D.(2010). Çocuk Edebiyatı, Çocuk Gelişimi Ön Lisans Programı, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- SEVER S.(1996). “Demokratik Kültür Bilinci Edinimi Sürecinde Dil ve Edebiyat Öğretimi”, *Ankara Üniversitesi Tömer Dil Dergisi*, Sayı: 46, s. 29-34.
- SEVER, S.(2000). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Anı Yayınları, İstanbul.
- SEVER, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*, Kök Yayıncılık, Ankara.
- SINAR, A. (2007). *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*, “Türkiye’de Çocuk Edebiyatı’nın Gelişimi”, Grafiker Yayınları, Ankara.
- ŞİMŞEK, T. (2002). *Çocuk Edebiyatı*, Rengarenk Yayınları, Ankara.
- ŞİMŞEK, T., YALÇIN, F. Ve YAKAR, Y.M (2011). *Çocuk ve Edebiyat Ş. Tacettin*, (Ed.),Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı (2. Basım) içinde (42). Grafiker Yayınları, Ankara.
- ŞİRİN, M. R. (2000). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- ŞİRİN, M.R. (2012). *Dersimiz Çocuk*, İz Yayıncılık, İstanbul.
- TAŞKIRAN, E. (2015). “Mustafa Ruhi Şirin’in Masallarında ve Öykülerinde Eğitsel İletiler”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, SBE, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon.
- TEKİN, A. (2018). “Aytül Akal’ın Çocuk Kitaplarının Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi”, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.

- TODOROV, T. (1992). “Einführung in die fantastische Literatur”. (Fransızcasından çeviri: Karin Kersten, Senta Metz, Caroline Neubaur) Fischer, Frankfurt. (Original: Introduction à la littérature fantastique. Paris 1970).
- YAKAR, Y.M. (2011). Mustafa Ruhi Şirin’in Türk çocuk edebiyatındaki yeri ve eserlerinin eğitsel değeri üzerine bir inceleme. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- YAVUZ, Kerim (1994), Çocuk ve Din, Çocuk Vakfı Yay., İstanbul.
- YAVUZ, H.M , (2002) . Masallar ve Eğitimsel İşlevleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- YENİÇERİ, K ve KUŞDEMİR Y. (2019). Bestami Yazgan’ın Hikâyelerindeki İletilerin Çocuğa Görelik İlkesi Açısından İncelenmesi, *The Journal of Social Science*, Yıl: 3, Cilt: 3, Sayı: 5, s. 390-413.
- YILMAZ, O. (2013). Fatih Erdoğan’ın Eserlerinin Eğitsel Değerler Açısından İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- YILMAZ, O. ve ÖZDEMİR, N.H. (2017). Okul Öncesi Çocuk Kitaplarında İleti Problemi Leyla Fonten’den Öyküler Serisi, *Ekev Akademi Dergisi* Yıl: 21, Sayı: 72, s. 241-262.
- YILMAZ, S. (2007). “Muzaffer İzgü’nün Çocuk Romanlarının Tema, Eğitsel İletiler ve Dil Yönünden 10-12 Yaş Grubu Çocuklarına Uygunluğu”, Sakarya Üniversitesi, SBE, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- YILMAZ, Z. (2006). Fantastik Edebiyata Genel Bir Bakış - Stefano Benni ve Stranalandia, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Sayı: 46, 2, Ankara, s. 127-142.

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.turkceciler.com/cocuk_edebiyati.html . Erişim Tarihi: 05.05.2019).

<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun0/temelkanun0.html> (22.11.2017).

<http://barismustecaplioglu.com> (05.05.2019).

EKLER

EK-1:

Tuncel ALTINKÖPRÜ İle Yapılan Görüşme

1. Yazmaya olan merakınız nasıl başladı?

“Benim hep iyi Türkçe hocalarım oldu. Yazmayı sevmeme etki ettiler. Ama beni asıl yazmaya yönlendiren şey, babamın kitapçı olmasıydı. Ocak 2018’de 72 yaşını bitireceğim. Benim yetiştiğim zamanda televizyon yok, bilgisayar yok, cep telefonları yok, radyo bile belirli saatlerde vardı. Beyazıt Devlet Kütüphanesi içinde çocuk kütüphanesi vardı. İnanılmaz güzel bir kütüphaneydi. Orada bir kütüphanecimiz vardı. Ona sorular sorardık. Derslerimizde bize yardımcı olurdu. Benim hayatım Beyazıt Beşinci İlkokulu, Beyazıt Çocuk Kütüphanesi ve babamın dükkânı arasında geçti. Ben bu üçü arasında yetiştim. Babamın dükkânına kitaplar gelirdi. O zamanlar bu kadar çocuk kitabı yoktu. Abur cubur ne bulursam okurdum. Okumayı da erken söktüm. Dört yaşında okumaya başlamıştım ve dört işlem yapabiliyordum. Sahaflar çarşısına birçok yazar gelirdi. Yaşar Kemal de bunlardan biriydi. Böyle pek çok yazarla tanışma fırsatım oldu. Sonuç olarak iyi birer ortaokul ve liseye gittim. Kaliteli hocalarım oldu. Bunlardan biri de Halit Fahri Ozansoy. Bir gün sınıfa Halit Fahri Ozansoy geldi. Hecenin beş şairinden biri, iyi bir yazar; çok mutluym tabii. Bir kompozisyon yazmamızı istedi. Ben de büyük bir dikkatle yazdım. Dokuz beklerken yedi aldığımı öğrendim. En arka sırada oturdum. Herkes, not okunurken: “Altın çocuk yedi almış” diye dönüp bana bakıyor.

Ara verilince hemen hocanın yanına koştum, ben yedi almışım dedim. Bana, “Ne olmuş?” dedi. Ben de: “Ben hayatımda hiç yedi almadım, bana neden yedi verdiniz?” dedim. Kâğıdıma bakınca beni hatırladı: “Aslında iyi yazmışsın ama çok kuru yazmışsın. Kendimi bir trende gider gibi hissettim. Özne, tümleç, yüklem gidiyorsun, bir akıcılık olsun. Araya üç noktalı devrik cümleler koy.” O zaman da devrik cümleler yasak. Hocalar devrik cümleye bozuk cümle diyorlar. Sonra ikinci bir kompozisyon yazmamızı istedi ve ondan dokuz aldım fakat hoca bana kâğıdımı

vermedi. Ben de pek üstünde durmadım. Meğer hocam benden habersiz kompozisyonumu yarışmaya göndermiş. Ve yarışmada Türkiye birincisi oldum. Bu beni yazarlığa merak saldıgım dönemde çok mutlu etti.

2. Çocuklar için yazılan kitaplarda fark ettiğiniz birtakım eksiklikleri çeşitli yazılarınızda dile getirmiştiniz. Bu konudaki çabalarınızdan bahseder misiniz?

Bu eksikler karşısında eli kolu bağılı duramazdım. Bir şeyler yapmalıydım. Yıllar önce, çocuk ve gençlik psikolojisiyle ilgili kitapları bulunan bir psikolog olarak bu ürkütücü durumu fark ettiğimde önce toplumu konu hakkında bilgilendirmeye çalıştım. Ancak çok geçmeden bunun yeterli olmadığını anladım. Çocuklara ve gençlere severek okuyacakları doğru örneklerin verilmesi gerekiyordu. Bu yüzden, masallardan başlayarak gençlik romanlarına doğru yükselen bir çizgi içinde kitaplarımı oluşturmaya başladım. Tabii, belirli amaç ve hedefler doğrultusunda... Ben eserlerimi yazarken kendi çocuğumdan yola çıktım. Örneğin, *Çocuk Psikolojisi*'ni yazarken kendi evladımı temel aldım. Bir şeyi çocuğunuz için yaptığınızda, onu temel alığınızda ortaya kötü bir şey çıkması mümkün olmuyor. Ve ben her kitabımı şu cümleyle bitiriyorum:

“Yararlı olmak umut ve dileğiyle...”

3. Eserlerinizi yazarken herhangi bir akıma bağılı kalıyor musunuz?

“Ben ‘Sanat sanat içindir’ anlayışına katılmıyorum. Yetişkinler için sanat sanat için yapılabilir. Ama eğer objeniz çocuksa en azından onlara örnek olmak zorundasınız. Çünkü insanı insan yapan şey örneklerdir. Çocuklarla olan konuşmalarımda bazen soruyorum onlara: İnsanı insan yapan şey nedir? Genlerimiz mi? Evet. Ama ya bizler anne babalarımız tarafından değil de bir hayvan tarafından büyütülsek ne olurdu? ‘Tarzan’ filmi örneğini biliyoruz. Maymunlarla büyütüldüğü için her hareketiyle onları yansıtan bir canlı çıkıyor karşımıza değil mi? İnsan neyi örnek alırsa o oluyor. Doğar doğmaz çocuklarımıza masallar anlatıyoruz. Geçen bir fuarda daha doğmamış çocuğuna kitap alan bir çiftle karşılaştım. Çocuklarımızı önemsiyoruz fakat onlara ne okuttuğumuz çok önemli. Biz çocuklarımıza rahat

uyusunlar, iyi bir şeyler öğrensinler, mutlu olsunlar diye masallar okuturuz değil mi? ‘Hansel ve Gratel’ örneği var mesela. Peki, ya bu masalla çocuğa verilen mesaj ne? Sakın hiçbir kimseye güvenmeyin. Şu dünyada başınıza her an, her şey gelebilir. Anneniz ölebilir. Babanız kötü kalpli bir üvey anneyle evlenebilir. Öz babanız sizi terk edebilir. Sığınacağınız yerde sizin canınıza kast edebilirler ancak becerip de onu öldürebilirdeniz canınızı kurtarabilirsiniz. Bu ve benzeri masallarla büyütülen çocuklar; ürkek, kuşkucu, öz güvenden yoksun, paranoyak olmaz da ne olur? Siz söyleyin!

4. Peki, “Sanat sanat içindir” anlayışına karşı bir duruşu olan yazar, kitaplarında çocuğa vermek istediği mesajları sadece gerçekçi bir anlayışla mı yansıtır? Sizce bir çocuk edebiyatı yazarı, gerçekleri ve iletileri nasıl aktarmalıdır?

“Geçenlerde yanıma bir öğretmen yaklaştı ve ‘Kitabınızın başında bomba patlaması şart mıydı?’ diye bir soru yöneltti bana. Biz çocukları nasıl bir dünyada yaşıyoruz? Çocuklarımıza Pollyannacılık oynatıp her şeyden soyutlayıp bu dünyanın içine birden bıraksak şok olmazlar mı? Onları içinde bulunduğumuz dünyaya göre hazırlamalıyız. Yine masallardan örnekler vereyim: Ali Baba ve Kırk Haramiler, hırsızlık yap rahat yaşa mesajı veriyor. Bir de Sindrella... Özellikle kız çocukları ne çok severler bu masalı! Nasıl sevmesinler ki? Ne bir çaba göstermeleri gerek, ne bir emek? Ne bir zekâ pırlıtsı, ne bir yetenek... Bir peri çıkıp gelecek; onları güzel giysiler, takılarla süsleyip bezeyecek. Beyaz atların çektiği bir araba ve uşaklarla saraya gönderecek. Onlar da hiç zahmet çekmeden genç bir prensin gözünü kamaştırıp onunla evlenecek. Ömürlerinin sonuna değin mutlu bir yaşam sürececek...

(...) Oranını bilemem, ama kız çocuklarımızda görülen süslenme, güzel görünme hatta narsisizm kaygısının temelinde bu masalın mutlaka önemli bir payı olmalı. Tabi ulaşılması gereken bir hedefe varma yolunda çaba harcamak yerine, hep başkalarının yardımını bekleme hastalığı da bence bu masalın başka olumsuz tarafı. Bu olumsuz örnek ve modellerle mücadele etmenin tek yolu bunun aksi masallarıyla yapılır. Eğer çocuklara nasihat ederseniz, bunu çocuklar almaz; önemli olan bunu

'sezdirme' yöntemiyle yapabilmek. Benim kitaplarımda yer verdiğim kahramanlar sağlıklı beslenen, spor yapan, kötülüklerle mücadele eden ve iyiliğin yanında duran modeller. Çocuk zaten farkında olmadan öğreniyor bunları.

5. Özellikle fantastik kurgu kullanmanızın bir sebebi var mı?

“Çocuklar korku isterse korku ama cesaretlendirerek, korkutarak değil. Neyi nasıl vereceğinizi bilmek çok önemlidir.”

6. Sizce çocuk edebiyatı nasıl olmalıdır?

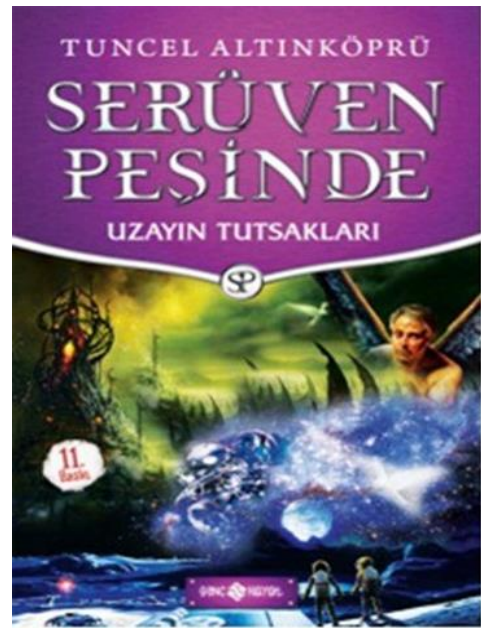
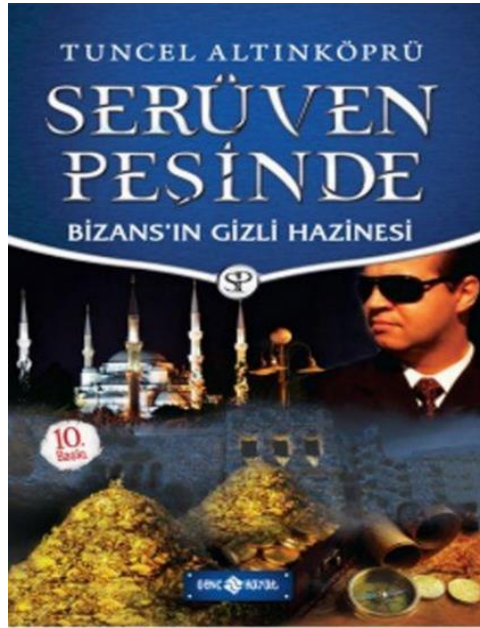
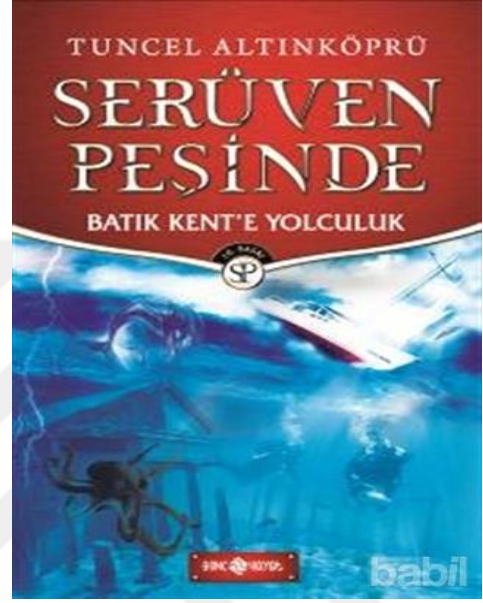
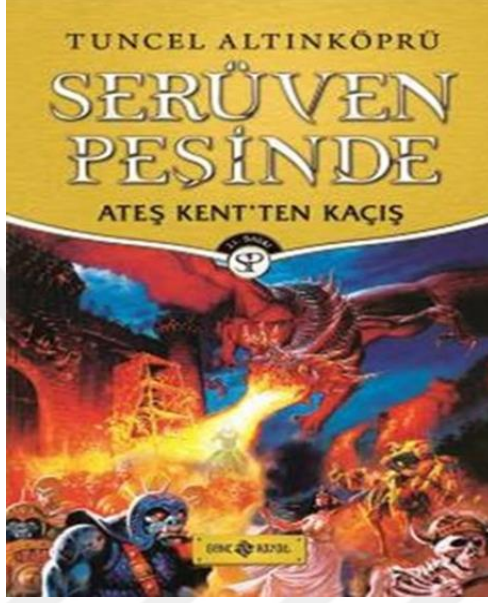
“Öncelikle, çocuk psikolojisinin temel alınması lazımdır. Çocuklara her şeyi veremeyiz. Bu edebiyata farklı bakmalıyız. Çocukları hayata hazırlayacak şekilde elbette. Bunu yaparken ne Polyannacılık yapmalıyız ne de içlerini karartmalıyız. Kişiliklerini olumsuz etkileyecek çarpıklıklara yer vermemeliyiz. Çocukta anne baba etkisi zaten en önemli faktördür. Çocuk o dönemde şiddet görüyor olabilir, farklı birtakım olumsuzluklar altında olabilir. Kişiliğin temeli ilk beş yaşta atılır. Ondan sonra ne kadar düzeltebilirsek... Okul hayatında bunu masallarla, hikâye ve romanlarla yapıyoruz. Türkçe kitaplarında okuma parçalarıyla. Her şeyden yararlanabiliriz eserlerimizi yazarken ama doğru rol ve model olarak. İyilik ve kötülük Kabil'den beri var. Hep olacak ama bizim mücadelemiz kahramanımızın doğrunun yanında olması yönünde olmalıdır. Çocuk her zaman kötülüğe karşı bir duruş sergilemelidir. “

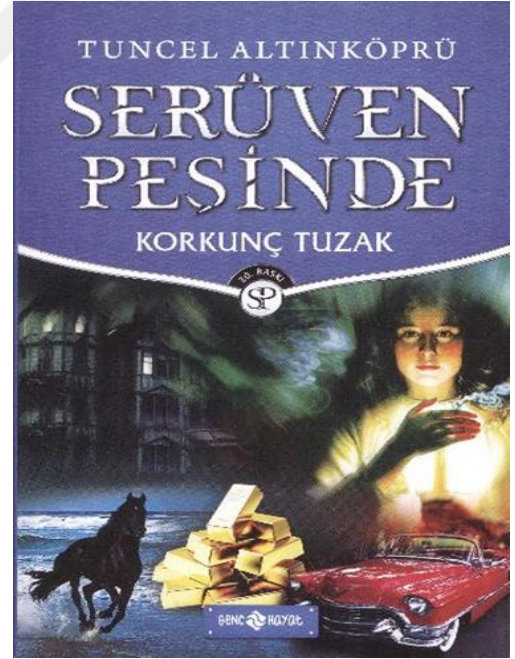
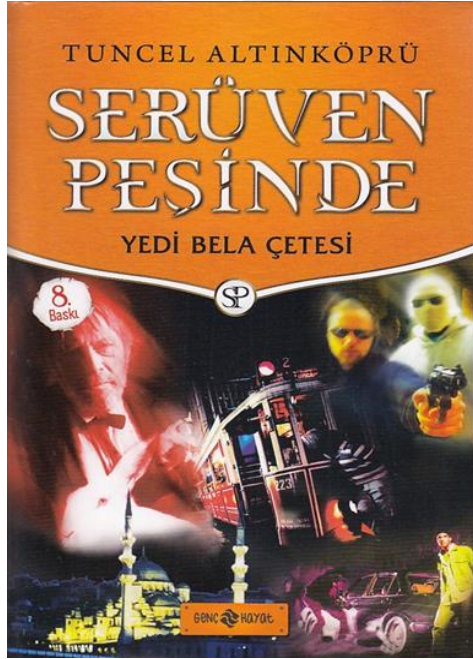
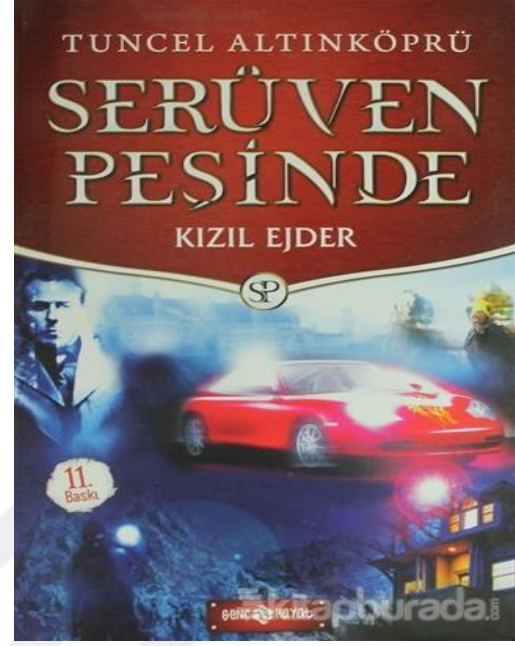
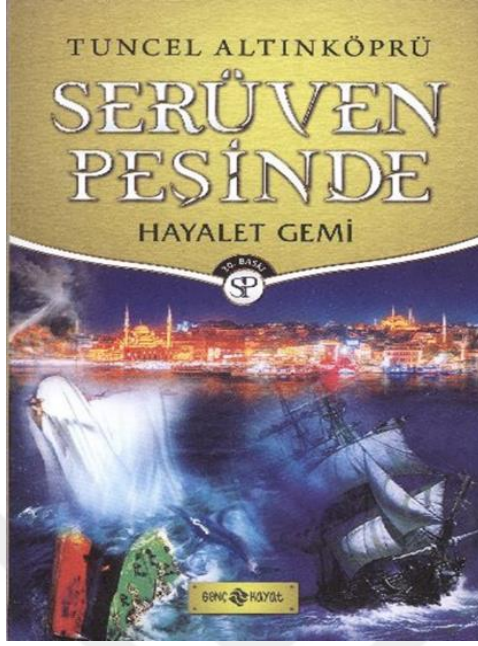
Görüşme Yapan: Hacer Yılmaz

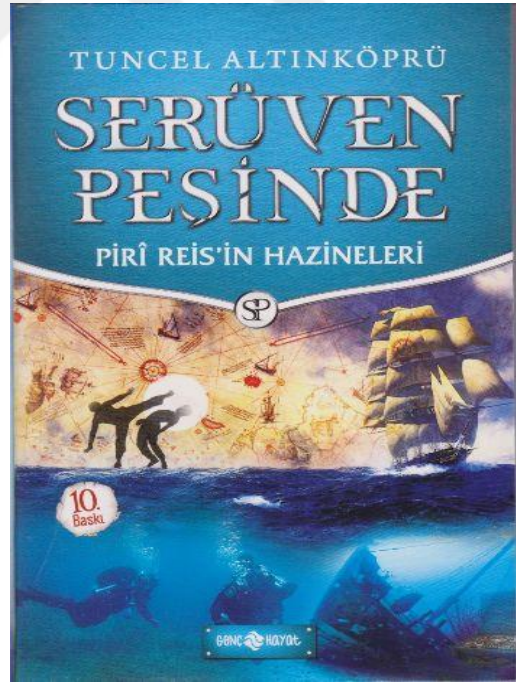
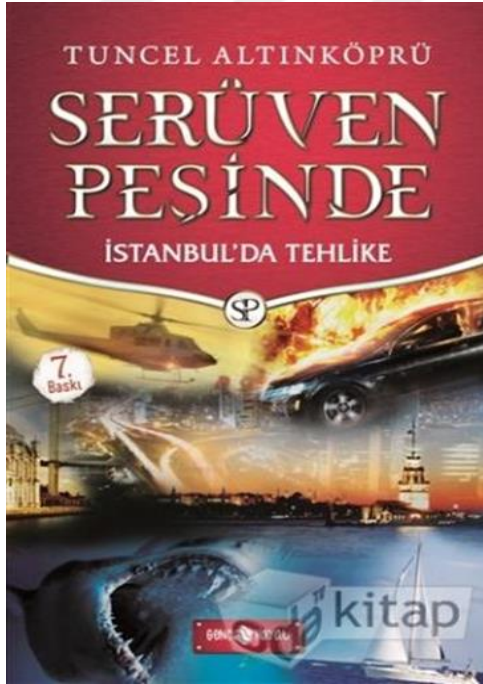
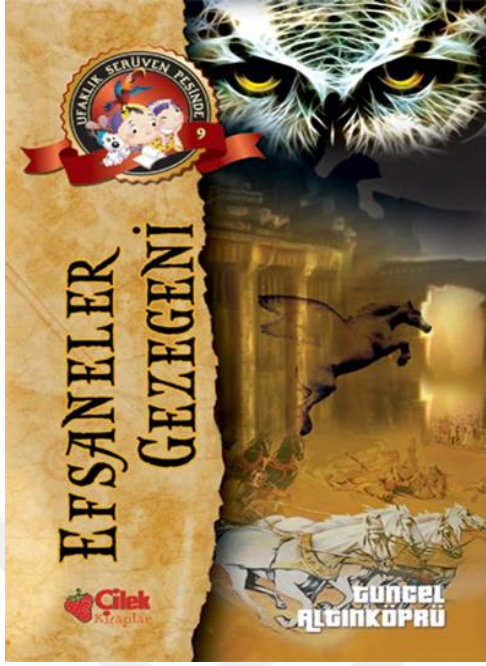
26.11.2017, Yalova

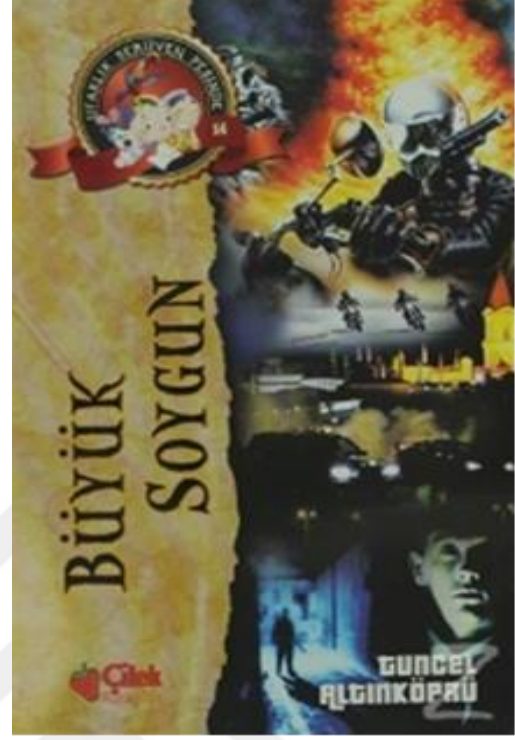
EK-2:

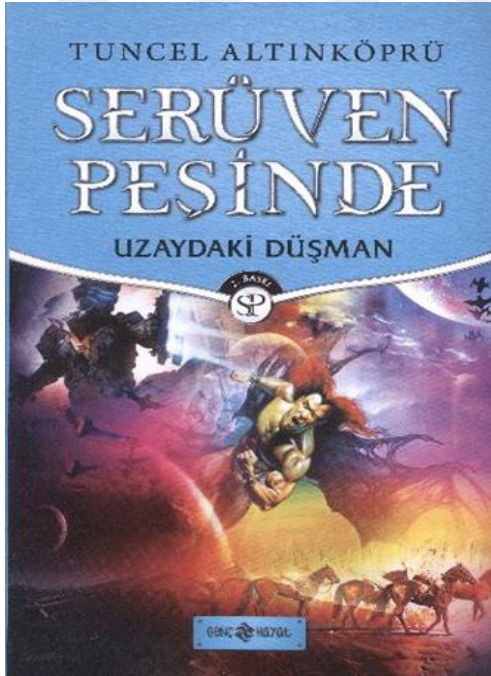
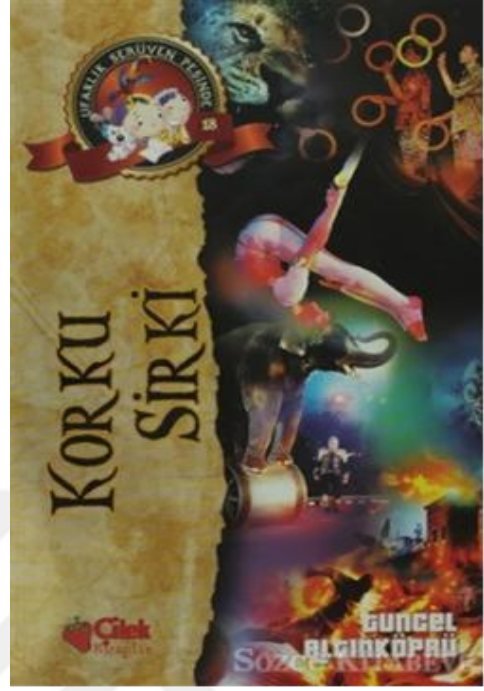
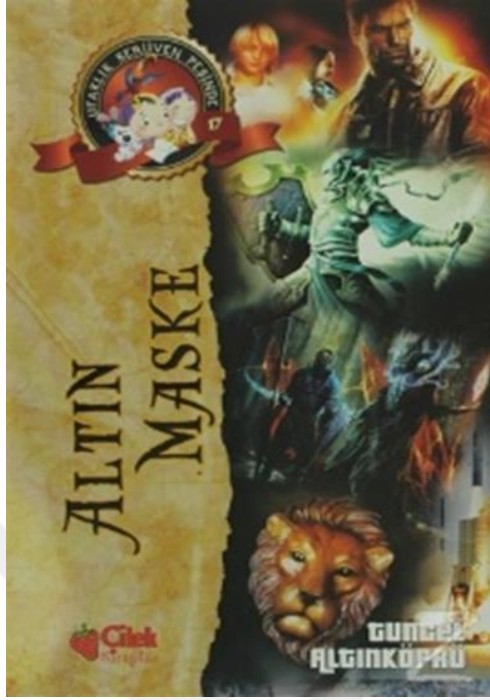
Kitap Görselleri

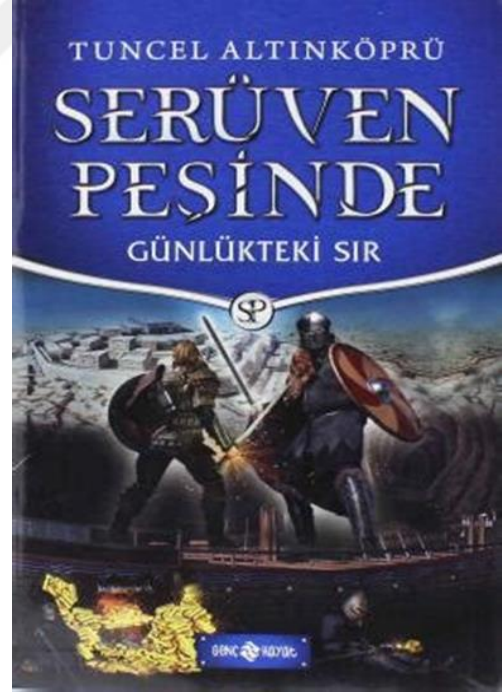
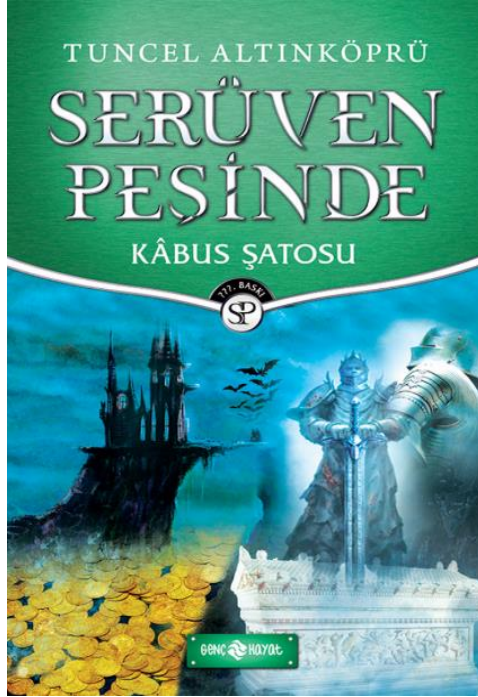
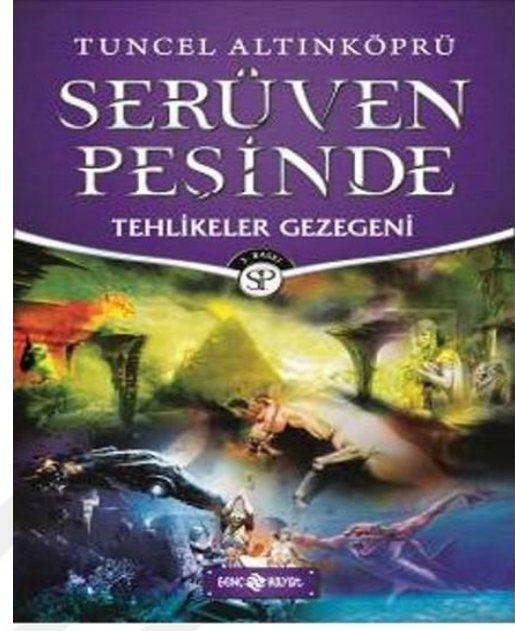
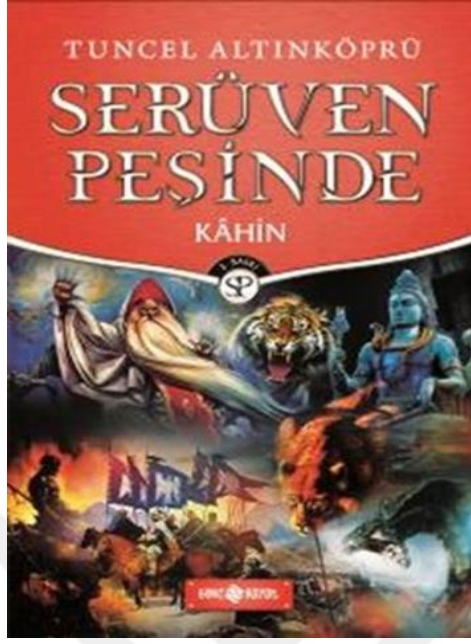

EK-3:

Tuncel ALTINKÖPRÜ' nün Okurlarıyla Bir Fotoğrafi

